Gemeente Leeuwarden

Rekenkamer Leeuwarden

Nota van bevindingen

Onderzoek naar de jeugdbeschermingsketen in de gemeente Leeuwarden

Juni 2025

Rekenkamer

Colofon

Samenstelling Rekenkamer Leeuwarden

Voorzitter : Marlies de Vries

Externe leden : Miranda Domenie
Max ten Velde

Secretaris : Reina Duijtshoff

Telefoon : 058-751 2630
E-mail : rekenkamer@leeuwarden.nl

Inhoudsopgave

1 Aanleiding tot het onderzoek 2
2 Onderwerp van onderzoek 3
2.1 Leeswijzer 3
3 Samenvatting van de bevindingen 4
3.1 De jeugdbeschermingsketen in Leeuwarden 4
3.2 Het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming 5
3.3 De rol van de raad 6
4 Conclusies 9
4.1 Conclusies over de keten 9
4.2 Conclusies over het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming 9
4.3 Conclusies over de rol van de raad 9
5 Aanbevelingen aan de raad 11
Bijlagen 12

1 Aanleiding tot het onderzoek

De verantwoordelijkheid om de veiligheid van jeugdigen te waarborgen, inclusief jeugdbescherming ligt bij gemeenten. In een gesprek van de rekenkamer met de ambtelijke organisatie in januari 2024 werd aangegeven dat de gemeente Leeuwarden slechts gedeeltelijk grip heeft op de toegang tot jeugdbescherming en de ingezette jeugdhulp in het kader van een beschermingsmaatregel. Er werd ook een spanningsveld geconstateerd tussen de (hoge) verantwoordelijkheid van de gemeente voor de jeugdzorg en de beperkte bevoegdheden van de gemeente met betrekking tot jeugdbescherming.

Verder bleek uit een gesprek tussen de raad en de rekenkamer begin 2024 over jeugdbescherming dat de raad weinig inzicht heeft in de inrichting en het functioneren van de jeugdbeschermingsketen in de gemeente Leeuwarden. Het was eveneens onduidelijk voor de raad of en zo ja, hoe hij zijn kaderstellende rol ten aanzien van de inrichting van de jeugdbeschermingsketen kan inzetten en welke instrumenten en/of bevoegdheden de raad ter beschikking staan voor het uitoefenen van zijn controlerende taken op het gebied van doeltreffendheid en doelmatigheid van het gevoerde beleid. Het onderwerp jeugdbescherming is enkele keren onder de aandacht van de raad gebracht, zoals bij de vaststelling van de Fryske regiovisie jeugdhulp en de Jeugd Agenda, bij de financiën en bij informatie over het landelijke programma Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming (hierna: Toekomstscenario).

Het belang van een goed functionerende jeugdbeschermingsketen is groot, allereerst voor de gezinnen, kinderen en jongeren die ermee te maken krijgen, maar ook in verband met de aanzienlijke kosten die met beschermingsmaatregelen gepaard kunnen gaan. In de gemeente Leeuwarden wordt een relatief hoog percentage jeugdigen (kinderen en jongeren) geconfronteerd met een jeugdbeschermingsmaatregel, namelijk 1,7% in 2024. Ter vergelijking: in Friesland was dit 1,4% en in heel Nederland 1,0% (op basis van de voorlopige cijfers over 2024 van het CBS).

Voor de rekenkamer was dit voldoende aanleiding een onderzoek te starten naar het functioneren van de jeugdbeschermingsketen in Leeuwarden, de mogelijke veranderingen daarin als gevolg van het Toekomstscenario en de mogelijke rol van de raad bij de (nieuwe) inrichting van de keten en controle op de doeltreffendheid en doelmatigheid in de keten. Het onderzoek is voor de rekenkamer uitgevoerd door de DSP-groep. DSP-groep heeft een onderzoeksrapport opgeleverd welke als bijlage 1 is toegevoegd aan deze bestuurlijke nota.

Na afronding van het ambtelijk wederhoor heeft de rekenkamer op de uitkomsten gereflecteerd met de klankbordgroep van raadsleden die voor dit onderzoek is samengesteld.

2 Onderwerp van onderzoek

Onder jeugdbescherming wordt verstaan: het uitvoeren van jeugdbeschermingsmaatregelen en jeugdreclassering. Dit onderzoek richt zich op de jeugdbeschermingsmaatregelen. Als de veiligheid en de ontwikkeling van een kind ernstig worden bedreigd en ouders hun pedagogische verantwoordelijkheid niet (kunnen) nemen, kan de rechter een jeugdbeschermingsmaatregel opleggen. De jeugdbeschermingsmaatregelen worden uitgevoerd onder verantwoordelijkheid van Gecertificeerde Instellingen (hierna: GI's).

Dit onderzoek gaat in op de jeugdbeschermingsmaatregelen die in het zogenaamde gedwongen kader tot stand komen en de uitvoerders van deze maatregelen. Daarnaast zijn de organisaties die betrokken zijn bij het gezin en de jeugdigen voorafgaand aan het opleggen van een maatregel, en wanneer een maatregel is beëindigd, bij het onderzoek betrokken. Dit deel van de jeugdbescherming speelt zich af in het zogenoemde vrijwillige kader.

2.1 Leeswijzer

In deze bestuurlijke nota is eerst een samenvatting van het rapport van bevindingen (bijlage 1) opgenomen (hoofdstuk 3). Na de samenvatting volgen de conclusies (hoofdstuk 4). De samenvatting en conclusies zijn opgesteld aan de hand van de volgende drie centrale onderzoeksvragen:

1. Hoe zit de jeugdbeschermingsketen in de gemeente Leeuwarden in elkaar? Hoe functioneert deze keten nu?

2. Welke veranderingen zijn er op grond van het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming en de pilots die in dat kader plaatsvinden te verwachten en waar zijn aanpassingen nodig en/of gewenst in de Leeuwarder jeugdbeschermingsketen? En hoe verhoudt de situatie in Leeuwarden zich tot die in andere regio's en/of het landelijke beeld?

3. Waar kan de Leeuwarder raad zijn invloed uitoefenen om tot een beter functionerende jeugdbeschermingsketen te komen en wat heeft de raad daarvoor nodig?

Na de conclusies volgen de aanbevelingen aan de raad (hoofdstuk 5).

3 Samenvatting van de bevindingen

3.1 De jeugdbeschermingsketen in Leeuwarden

De jeugdbeschermingsketen in Leeuwarden bestaat uit een complex netwerk van lokale en regionale organisaties die samenwerken om de veiligheid en ontwikkeling van jeugdigen te waarborgen. De gemeente Leeuwarden heeft hierin een centrale rol als verantwoordelijke voor de toegang, inkoop en coördinatie van jeugdhulp, en werkt samen met 17 andere Friese gemeenten via Sociaal Domein Friesland (hierna: SDF).

Inrichting en toegang

Lichte opvoedhulp is ondergebracht bij Amaryllis (wijkteams). Bij complexere problematiek verwijst Amaryllis door naar het Jeugdexpertteam (JET), dat fungeert als toegangspoort tot vrijwillige specialistische hulp voor jeugdigen. Veilig Thuis beoordeelt meldingen van kindermishandeling of onveiligheid en kan samen met het JET een verzoek tot onderzoek indienen bij de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK). Als vrijwillige hulp niet volstaat, adviseert de RvdK de kinderrechter over het opleggen van jeugdbeschermingsmaatregelen.

Uitvoering jeugdbescherming

De verantwoordelijkheid voor de uitvoering van jeugdbeschermingsmaatregelen ligt bij drie GI's: Regiecentrum Bescherming en Veiligheid, William Schrikker Stichting (voor LVB-problematiek) en het Leger des Heils (voor complexe situaties). Zij mogen hulp indiceren voor kinderen, maar niet voor ouders. De GI's voeren de hulpverlening niet zelf uit, maar schakelen gecontracteerde aanbieders in. In Friesland zijn ongeveer 180 aanbieders actief.

Functioneren van de keten

De samenwerking binnen de keten wordt over het algemeen positief beoordeeld: er zijn korte lijnen en er is grote betrokkenheid en bereidheid tot samenwerking. Ketenpartners waarderen de inkoop en het contractmanagement van GI's door SDF en er zijn duidelijke sturingsafspraken. Wel is er sprake van onduidelijkheid over de rolverdeling tussen het JET en Amaryllis, wat leidt tot vertragingen en dubbele overdrachten. Vooral het JET wordt door veel ketenpartners als een extra schakel gezien die de keten onnodig complex maakt. Andere belangrijke genoemde knelpunten zijn:

- **Tijdige hulp** blijft achter door wachtlijsten, een lange keten, en problemen met het tijdig opschalen vanuit het vrijwillig kader (zowel te vroeg als te laat komt voor).
- **Passende hulp** blijft achter door complexe casuïstiek, tekort aan verblijfsplekken, te weinig alternatieven voor gesloten jeugdzorg en te weinig crisisplekken.
- **Regieproblemen** rondom overgangsfases (zoals van vrijwillig naar gedwongen kader, of van jeugdwet naar Wmo) veroorzaken hiaten in zorgcontinuïteit.
- **Personeelswisselingen** breed in de keten, en specifiek bij het JET, zorgen voor verlies van informatie, frustratie bij gezinnen en afname van vertrouwen.

- **Informatievoorziening en overdracht** schieten soms tekort; het feitenonderzoek door de Raad voor de Kinderbescherming, Veilig Thuis en GI's is niet altijd zorgvuldig.
- **Toezicht** door gemeenten verloopt via SDF en is vooral gericht op contractuele afspraken; invloed op inhoudelijke keuzes van de GI's is door wetgeving beperkt.

3.2 Het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming

Het huidige jeugdbeschermingsstelsel in Nederland is gefragmenteerd en complex. Kinderen en gezinnen worden geconfronteerd met een 'estafettemodel', waarbij meerdere organisaties na elkaar onderzoek doen en hulp verlenen. Dit leidt tot herhaalde vertelmomenten, gebrek aan regie, en onvoldoende passende, tijdige hulp. Het landelijke programma Toekomstscenario, gestart in 2021, streeft naar een eenvoudiger en meer samenhangend systeem. Het Toekomstscenario is gebaseerd op vier basisprincipes. Deze basisprincipes worden door alle bij de jeugdbescherming betrokken partijen, zowel landelijk als in de gemeente Leeuwarden, gedragen.

De vier basisprincipes van het Toekomstscenario:

1. **Gezinsgericht**: ondersteuning voor het hele gezin, gericht op versterking in plaats van ingrijpen.
2. **Rechtsbeschermend en transparant**: duidelijke, eerlijke besluitvorming met inspraak voor ouders en kinderen.
3. **Eenvoudig**: minder schakels, één vast contactpersoon per gezin, en een begrijpelijk stelsel.
4. **Lerend**: continue verbetering door praktijkervaringen en evaluaties.

In de toekomst moeten lokale teams een centrale rol spelen met één vast gezicht voor het gezin. Een nieuw Regionaal Veiligheidsteam (RVT) bundelt taken van GI's, Veilig Thuis en de Raad voor de Kinderbescherming, onder decentrale aansturing. Wetgeving en uitvoering worden voorbereid tot uiterlijk 2030. GI's hebben zich begin 2025 uit het landelijke programma teruggetrokken, maar blijven lokaal meewerken. In april 2025 heeft ook Veilig Thuis zich teruggetrokken uit het programma. Zowel de GI's als Veilig Thuis zijn het eens met de inhoudelijke koers van het programma, maar vinden dat het programma te veel gericht is op organisatievorming en te weinig op inhoud. De organisaties ervaren te weinig ruimte voor een breder gesprek over wat écht nodig is voor een betere aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. Het is nu (juni 2025) nog onduidelijk wat dit betekent voor het verdere verloop van het landelijke programma.

Proeftuinen en ervaringen

De basisprincipes van het Toekomstscenario zijn het vertrekpunt voor het ontwikkelen van nieuwe werkwijzen in de regio's. In 13 landelijke proeftuinen wordt geëxperimenteerd met nieuwe werkwijzen. De regio Friesland nam deel met het *Multi Expertise Team (MET)*. Deelnemende gezinnen hoefden hun verhaal slechts één keer te doen, wat leidde tot meer vertrouwen en vaak het voorkomen van dwangmaatregelen. Professionals ervoeren betere

samenwerking, meer tijd voor gezinnen, en meer maatwerk. Toch bleken juridische beperkingen (zoals het delen van dossiers in de keten) een knelpunt. Daarnaast vindt sinds september 2024 vanuit het regionaal programma Toekomstscenario Fryslân een pilot plaats in gemeente Smallingerland, gericht op gezinshulp, waarin de focus wordt verlegd van jeugdzorg naar gezinszorg.

Fries programma en Leeuwarder praktijk
Friesland vertaalde het Toekomstscenario naar een eigen programma (2023–2026), met focus op ketenversterking, aanpak van geweld in afhankelijkheidsrelaties en versterking van gebiedsteams. In Leeuwarden is dit opgenomen in de *Jeugdagenda 2024–2028*. Belangrijke lokale acties zijn het versterken van het Jeugdexpertteam (JET), het instellen van één vaste contactpersoon per gezin en de pilot *Zicht op Veiligheid* (samenwerking JET en Regiecentrum). Leeuwarden beoogt hiermee steeds meer te werken volgens de basisprincipes van het Toekomstscenario.

- Om beter **gezinsgericht** te kunnen werken, zet Leeuwarden in op het verstevigen van de wijkteams, het toepassen van de verklarende analyse, de inzet op gezinszorg in plaats van alleen jeugdzorg en het eerder in de keten inzetten van expertise over veiligheidsvraagstukken.

- Met het gebruik van begrijpelijke taal en de inzet van onafhankelijke cliëntondersteuning zet Leeuwarden in op meer **rechtsbescherming en transparantie.** Het werken met één dossier per gezin bleek (nu nog) niet mogelijk, vanwege de inrichting van systemen en beperkende wetgeving.

- Leeuwarden heeft nog geen aanpak voor het **vereenvoudigen** van de keten, waarmee één vaste professional per gezin dichterbij komt.

- Positieve ervaringen met pilots en samenwerking hebben bijgedragen aan het **lerend vermogen** van deelnemende gemeenten, waaronder Leeuwarden. Verbreding van succesvolle pilots naar andere gemeenten staat gepland.

De verklarende analyse

De gemeente Leeuwarden positioneert de verklarende analyse als een centraal instrument binnen de ontwikkeling naar het Toekomstscenario. Met de verklarende analyses adresseren ketenpartners niet enkel symptomen (zoals gedragsproblemen van een kind), maar analyseren zij gezamenlijk en integraal welke onderliggende factoren binnen het gezinssysteem aan de symptomen bijdragen. De verklarende analyse wordt gezien als een antwoord op meerdere structurele knelpunten in de huidige jeugdbeschermingsketen, waaronder gebrekkige informatieoverdracht, versnipperde regievoering, tegenstrijdige beoordelingen en het ontbreken van een gedeeld vertrekpunt voor hulpverlening.

3.3 De rol van de raad

De gemeenteraad heeft ook ten aanzien van de inrichting en het functioneren van de jeugdbeschermingsketen een kaderstellende, controlerende en volksvertegenwoordigende rol. De raad bepaalt binnen haar wettelijke verantwoordelijkheden en bevoegdheden de

beleidsmatige, financiële en organisatorische kaders en controleert of het beleid goed wordt uitgevoerd. Ten aanzien van de jeugdbeschermingsketen heeft de raad specifiek een taak en rol bij:

- Het vaststellen van de beleidskaders: waaronder de Regiovisie en de Jeugd Agenda 2024-2028, en hoe de toegang (VT en JET), signalering, samenwerking en uitvoering binnen de jeugdbeschermingsketen geregeld wordt.
- Het beslissen over samenwerking en regionale afstemming: de inrichting van de samenwerking in de regio (SDF) en de regionale afspraken over de afstemming tussen VT, gebiedsteams, GI's en RvdK.
- Het sturen op toegankelijkheid en kwaliteit: hoe krijgen kinderen en ouders toegang tot jeugdbescherming en de kaders vaststellen voor de kwaliteit van de jeugdbescherming zoals wachttijden en dossiervorming.
- De begroting en financiën: de gemeenteraad stelt de begroting vast en bepaalt hoeveel geld er naar de jeugdzorg (inclusief de jeugdbescherming) gaat. De gemeenteraad beslist over de gehanteerde bekostigingsmodellen, zoals subsidies, aanbestedingen en contracten met jeugdzorgaanbieders.
- De toewijzing van middelen en prioriteiten: de gemeenteraad bepaalt of extra middelen worden ingezet, bijvoorbeeld voor uitbreiding van de sociale wijkteams of extra ondersteuning voor ouders.
- Het controleren van financiële doelmatigheid: de gemeenteraad controleert of het beschikbare budget effectief en efficiënt wordt besteed. De gemeenteraad kan bezuinigingen of herverdeling van middelen eisen als blijkt dat de jeugdbescherming niet goed functioneert.
- De evaluatie van beleid en uitvoering: de gemeenteraad beoordeelt of de beleidsdoelen worden gehaald en of de jeugdbescherming effectief werkt. Zo kan de raad onder meer de gemeente, de lokale keten, de GI's en de jeugdhulpaanbieders aanspreken als zij afspraken tussen gemeente en partners niet nakomen, toezicht houden op de kwaliteit en de toegang tot de jeugdhulp en de raad kan het college vragen om monitoring en evaluaties en om specifieke rapportages over knelpunten in de jeugdbescherming.

In het kader van dit onderzoek is gekeken naar de stukken die in de gemeenteraad zijn besproken met betrekking tot de jeugdbescherming in brede zin tussen december 2022 en december 2024. Op grond daarvan stelt de rekenkamer vast dat het onderwerp jeugdbescherming, in het bijzonder het functioneren van de jeugdbeschermingsketen, geen apart onderwerp is dat aan de orde komt in de gemeenteraad. Over het onderwerp vindt in de raad niet of nauwelijks discussie plaats. De laatste keer dat een vraag is gesteld, specifiek over de jeugdbeschermingsketen, was in januari 2019 over de kostendekkende tarieven in de jeugdbescherming en jeugdreclassering. De raad maakte beperkt gebruik van de mogelijkheden om zelf informatie te vragen over de problemen in de jeugdzorg en het functioneren van de

jeugdbeschermingsketen. De raad stelt wel vragen die het thema raken, zoals over gesloten jeugdhulp, de tekorten op jeugd en jeugdhulp in meer algemene zin.

Het College (en beleidsadviseurs en SDF) informeerden de raad via raadsbrieven, kwartaalbrieven en informatiebijeenkomsten. Zo zijn er voorafgaand aan de vaststelling van de Regiovisie en de Leeuwarder Jeugd Agenda meerdere informatiebijeenkomsten georganiseerd waarin de raadsleden werden geïnformeerd over de landelijke en regionale ontwikkelingen en was er ruimte voor vragen en het aandragen van aandachtspunten voor de beleidsontwikkeling. Veel andere informatie, bijvoorbeeld in de vorm van jaarverslagen en kwartaalrapportages van ketenpartners, is wel beschikbaar, maar wordt niet besproken met de raad.

Volgens respondenten van de gemeente, SDF en organisaties in de jeugdbeschermingsketen hebben raadsleden over het algemeen weinig kennis of expertise over jeugdbescherming en de jeugdbeschermingsketen. De jeugdbeschermingsketen is ook een zeer complex onderwerp, waarbij de ontwikkelingen zich voornamelijk op regionaal niveau afspelen.

De raad heeft wel de beleidskaders vastgesteld zoals de Regiovisie en de Leeuwarder Jeugd Agenda 2024-2028. Hierin wordt de jeugdbescherming wel genoemd, zonder dat daaraan veel aandacht wordt besteed. Ook heeft de raad ingestemd met de pilot Zicht op Veiligheid.

4 Conclusies

4.1 Conclusies over de keten

De jeugdbeschermingsketen in de gemeente Leeuwarden is goed georganiseerd en kent sterke overlegstructuren. Tegelijkertijd is de keten – mede door de positionering van het JET als aanvullende schakel – complexer ingericht dan in andere Friese gemeenten. Verschillende ketenpartners geven aan dat deze extra laag de samenwerking bemoeilijkt, met name op het gebied van regievoering, informatievoorziening en overdracht. Daarnaast spelen al langer bekende knelpunten, zoals het ontbreken van tijdige en passende hulp, personeelstekorten en frequente wisselingen, en de beperkte sturingsmogelijkheden op het handelen van GI's. Deze factoren samen onderstrepen de noodzaak tot verdere versterking van de ketensamenwerking en bestuurlijke regie.

4.2 Conclusies over het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming

De basisprincipes van het Toekomstscenario worden breed gedeeld in de keten. De eerste resultaten van proeftuinen zijn positief, hoewel ontoereikende systemen en wet- en regelgeving optimale informatiedeling in de weg staan.

Hoewel de jeugdbeschermingsketen in Leeuwarden op papier goed is georganiseerd en beschikt over stevige overlegstructuren, blijkt in de praktijk dat het bestaan van het JET als extra schakel in de toegang tot jeugdhulp en -bescherming op gespannen voet staat met de basisprincipes van het toekomstscenario kind- en gezinsbescherming. Waar het toekomstscenario pleit voor eenvoud, eenduidige regie, transparantie en vooral gezinsgericht werken, leidt de positionering van het JET tot extra complexiteit, versnipperde verantwoordelijkheden en vertraging in de hulpverlening. Bovendien wordt het JET door verschillende ketenpartners ervaren als niet goed afgestemd op andere schakels in de lokale keten. Daarmee vormt het JET eerder een belemmering dan een versterking van de beweging naar integraal, gezinsgericht en samenhangend handelen.

Met de verklarende analyse beoogt Leeuwarden een versterking van de samenwerking, een kortere doorlooptijd van trajecten en een verschuiving van kindgerichte naar gezinsgerichte ondersteuning - in lijn met de basisprincipes van het toekomstscenario. Tegelijkertijd bleek uit het ambtelijke wederhoor dat Amaryllis niet betrokken wordt bij de training of toepassing van de verklarende analyse. Dit roept vragen op over de consistentie van de huidige implementatie met de doelstelling van breed gedragen, integrale samenwerking binnen de lokale keten. Het ontbreken van betrokkenheid van Amaryllis lijkt daarmee op gespannen voet te staan met het gezinsgerichte uitgangspunt dat het toekomstscenario centraal stelt.

4.3 Conclusies over de rol van de raad

Hoewel de formele bevoegdheden van de gemeenteraad op het gebied van jeugdbescherming aanzienlijk zijn – met name in het kaderstellen, controleren en het bepalen van budgetten – blijkt uit het onderzoek dat raadsleden deze rollen in de praktijk beperkt invullen. De raad heeft afgelopen jaren weinig gesproken over specifiek de jeugdbescherming en het functioneren van de jeugdbeschermingsketen. De raad heeft nauwelijks vragen gesteld aan het college. Het

kennisniveau van de raad met betrekking tot de jeugdbescherming is beperkt en de directe invloed op het reilen en zeilen van de keten wordt als gering ervaren, omdat veel beslissingen regionaal, in afstemming met de andere Friese gemeenten worden genomen.

Uit de reflectiesessie met de klankbordgroep van raadsleden lijkt de beperkte invulling van de rollen niet te wijten aan een gebrek aan betrokkenheid, maar eerder aan een combinatie van andere factoren: een diffuse informatiepositie, een complexe en gefragmenteerde keten, en een beperkte uitnodigende houding vanuit het college en de betrokken organisaties. Raadsleden geven aan vaak afhankelijk te zijn van eigen initiatief om geïnformeerd te blijven, en ervaren dat zij onvoldoende worden meegenomen in ontwikkelingen rond jeugdbescherming.

5 Aanbevelingen aan de raad

De gemeenteraad van Leeuwarden beschikt over formele bevoegdheden om kaders te stellen voor het lokale jeugdbeleid, inclusief de inrichting van toegang, samenwerking en uitvoering in de jeugdbeschermingsketen. Hoewel de keten in Leeuwarden op veel onderdelen goed functioneert – met korte lijnen, duidelijke overlegstructuren en goede sturingsafspraken – blijven er structurele knelpunten bestaan, onder meer op het gebied van samenwerking, informatieoverdracht en regievoering. Tegelijkertijd wordt de raad geconfronteerd met een complex en veranderlijk speelveld: de basisprincipes van het landelijke Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming worden weliswaar breed onderschreven, maar de implementatie ervan vergt tijd en wordt beïnvloed door onzekerheden in landelijk beleid en financiering.

Tegen deze achtergrond adviseert de rekenkamer de raad om haar kaderstellende en controlerende rol op dit dossier nadrukkelijker in te vullen, met de volgende aanbevelingen:

Aanbeveling 1 | Ga het gesprek aan over richting en rol

Bepaal als raad, in gezamenlijkheid, hoe u zich wilt verhouden tot het thema jeugdbescherming in de komende jaren. Waar wilt u actief op sturen? Waarover wilt u het gesprek aangaan met het college? En welke externe partners zou u daar structureel bij willen betrekken? Door hier met elkaar richting in te bepalen, ontstaat een steviger basis voor kaderstelling en controle.

Aanbeveling 2 | Leg meer focus op samenwerking in de keten

Investeer specifiek in het stellen van kaders voor samenwerking binnen de lokale keten, met bijzondere aandacht voor de relatie tussen GI's, wijkteams en het JET. De basisprincipes van het Toekomstscenario – eenvoud, gezinsgerichtheid, regie en transparantie – zijn sterk verbonden aan de kwaliteit van deze samenwerking. Juist op dit punt ligt er ruimte voor de raad.

Aanbeveling 3 | Versterk de informatiepositie voor controle en bijsturing

Maak met het college afspraken over structurele terugkoppeling over de voortgang van de implementatie van het Toekomstscenario, of breder: de mate waarin wordt gewerkt volgens de gedeelde basisprincipes. Dit versterkt uw controlerende rol, en zorgt ervoor dat de raad tijdig kan signaleren, bijsturen en het gesprek aangaan over ontwikkelingen in de keten.

Bijlagen

Bijlage 1: Onderzoeksrapport DSP ' Inrichting en functionering jeugdbeschermingsketen Leeuwarden'

Inrichting en functionering jeugdbeschermingsketen Leeuwarden

Wendy Buysse & Maud Pluijm

Contactgegevens

Mei, 2025

Wendy Buysse

wbuysse@dsp-groep.nl

Maud Pluijm

mpluijm@dsp-groep.nl

Met medewerking van: Carmen Kistemaker en Amber van Berkel

Inhoud

1	**Inleiding**	**5**
1.1	Aanleiding	5
1.2	Doel en onderzoeksvragen	6
1.3	Scope en afgrenzing van het onderzoek	7
1.4	Onderzoeksopzet	10
1.5	Leeswijzer	11
2	**Jeugdbeschermingsketen in Leeuwarden**	**12**
2.1	Inrichting van de keten	12
2.2	Functioneren van de keten	23
3	**Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming**	**32**
3.1	Landelijk programma	32
3.2	Toekomstscenario Friesland	36
3.3	Het Toekomstscenario in Leeuwarden	39
3.4	De basisprincipes van het Toekomstscenario doorvertaald naar de praktijk	40
3.5	Uitdagingen n.a.v. Toekomstscenario	43
4	**Rol van de Leeuwarder raad**	**44**
4.1	Rollen en taken m.b.t. jeugdbeschermingsketen	44
4.2	Uitvoering van de rollen en taken m.b.t. de jeugdbeschermingsketen	46
4.3	Invloed uitoefenen op Toekomstscenario	48

Bijlagen

Afkortingen	50
Bijlage 1. Analysekader jeugdbescherming Leeuwarden	51
Bijlage 2. Taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden	54
Bijlage 3. Bronnenlijst	59
Bijlage 4. Aantallen jeugdbeschermingsmaatregelen	62
Bijlage 5. Basisprincipes Toekomstscenario	63

Bijlage 6. Actielijnen Toekomstscenario Regio Fryslân 2023-2026 64

Bijlage 7. Projecten actieplan Toekomstscenario Fryslân 65

Bijlage 8. Stukken gemeenteraad 68

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Wat is jeugdbescherming?

Wanneer sprake is van een onveilige situatie in een gezin, heeft het gezin hulp nodig. Bijvoorbeeld informele steun van familie, buren en/of school, professionele hulp door een wijkteam of gespecialiseerde jeugdhulp. Als de situatie voor kinderen zeer onveilig is en vrijwillige hulp onvoldoende helpt, kan jeugdbescherming worden ingezet. De rechter legt dan een jeugdbeschermingsmaatregel op. De hulp is dan verplicht. Jeugdbescherming wordt daarom ook het gedwongen kader genoemd. Een jeugdbeschermer helpt ouders en kinderen, zodat kinderen zich gezond en veilig kunnen ontwikkelen. Hulp in het vrijwillig kader in onveilige situaties waar in samenwerking met (lokale) professionals, ouders en het netwerk een jeugdbeschermingsmaatregel wordt afgewend, wordt ook wel preventieve jeugdbescherming genoemd.

Jeugdbescherming in Leeuwarden

In de gemeente Leeuwarden wordt een relatief hoog percentage jeugdigen (kinderen en jongeren) geconfronteerd met een jeugdbeschermingsmaatregel, namelijk 1,9% in 2023. Terwijl dit in Friesland 1,5% was en in heel Nederland gemiddeld 1,1%.[1] Conform de Jeugdwet rust de verantwoordelijkheid bij de gemeente om de veiligheid van jeugdigen te waarborgen, inclusief jeugdbescherming.[2]

De afgelopen jaren heeft de gemeenteraad van Leeuwarden weinig expliciete aandacht besteed aan jeugdbescherming. Het onderwerp is op enkele manieren ter sprake gebracht, zoals bij de vaststelling van de Fryske regiovisie jeugdhulp en de Jeugd Agenda, bij de financiën en informatie over de jeugdzorg en het Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming (zie hoofdstuk 4).

Uit een gesprek van de Rekenkamer met de ambtelijke organisatie in januari 2024 is gebleken dat de gemeente slechts gedeeltelijk grip heeft op de instroom tot jeugdbescherming en daarmee samenhangende jeugdhulp. Er wordt ook een spanningsveld geconstateerd tussen de (hoge) verantwoordelijkheid van de gemeente voor de jeugdzorg en de beperkte bevoegdheden van de gemeente met betrekking tot jeugdbescherming. Jeugdbescherming is een directe verwijzer naar jeugdhulp.[3] In de Jeugd Agenda 2024-2028[4] wordt opgemerkt dat de invloed van de gemeente op de toegang tot jeugdhulp en de in te zetten jeugdhulp (en de uiteindelijke kosten daarvan) zich beperkt tot de eigen gemeentelijke toegang – het Jeugdexpertteam (hierna: JET) – en de gemaakte samenwerkingsafspraken met de andere directe verwijzers,

[1] Centraal Bureau voor de Statistiek (indicatoren jeugdzorg in natura; gemeenten) https://jmopendata.cbs.nl/#/JM/nl/dataset/20311NED/table?dl=5B858
[2] Het woonplaatsbeginsel jeugd regelt welke gemeente financieel verantwoordelijk is voor de jeugdhulp. Sinds 1 januari 2022 is de woonplaats van de jeugdige de woonplaats waar de jeugdige stond ingeschreven direct voorafgaand aan de jeugdhulp met verblijf.
[3] Huisartsen, GI's, kinderartsen (onder andere van de Jeugdgezondheidszorg) en medisch specialisten zijn, naast het Jeugdexpertteam in Leeuwarden, (wettelijke) directe verwijzers voor jeugdzorg.
[4] Jeugd Agenda 2024-2028. (juni 2024). *Nu investeren in de toekomst van onze jeugd.*

zoals de GI's. De gemeente heeft geen directe invloed op de verwijzingen naar jeugdhulpaanbieders door de GI's. De jeugdbescherming bepaalt welke gespecialiseerde jeugdhulp nodig is. Dit is zo geregeld in de Jeugdwet.

Verder blijkt uit een gesprek tussen de raad en de rekenkamer begin 2024 over jeugdbescherming dat de raad weinig inzicht heeft in de inrichting en het functioneren van de jeugdbeschermingsketen in de gemeente. Het is eveneens onduidelijk voor de raad of en zo ja, hoe hij zijn kaderstellende rol ten aanzien van de inrichting van de jeugdbeschermingsketen kan inzetten en welke instrumenten en/of bevoegdheden de raad ter beschikking staan voor het uitoefenen van zijn controlerende taken op het gebied van doeltreffendheid en doelmatigheid van het gevoerde beleid. De Leeuwarder raad staat hier niet alleen in. In 2023 concludeerde de algemene Rekenkamer dat gemeenteraden geen grip hebben op het sociaal domein en meer specifiek op de jeugdbescherming.[5] Er zijn meestal wel allerlei cijfers beschikbaar, maar die zijn voor raadsleden lastig te doorgronden en te interpreteren. Ook stellen raadsleden vast dat zij vaak niet de tijd, de deskundigheid of informatie hebben om de wethouder te controleren. Bovendien is de democratische controle op de uitvoering van de jeugdbescherming extra ingewikkeld, omdat deze vrijwel altijd georganiseerd is in regionale en soms bovenregionale gemeentelijke samenwerkingsverbanden.

1.2 Doel en onderzoeksvragen

De doelstelling van het onderzoek is de raad te informeren over de huidige inrichting van de jeugdbeschermingsketen en het functioneren daarvan in de gemeente Leeuwarden. Daarnaast moet het onderzoek de raad beter toerusten voor zijn kaderstellende en controlerende taken inzake de jeugdbescherming, mede met het oog op te verwachten toekomstige ontwikkelingen (Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming, zie hoofdstuk 3 voor verdere toelichting).

De volgende onderzoeksvragen staan in dit onderzoek centraal:

1. Hoe zit de jeugdbeschermingsketen in de gemeente Leeuwarden in elkaar? Hoe functioneert deze keten nu?
    a. *Welke instanties en zorgaanbieders zijn bij de jeugdbeschermingsketen in Leeuwarden betrokken en welke rollen, bevoegdheden en verantwoordelijkheden hebben zij?*
    b. *Hoe functioneert de keten in Leeuwarden?*
        - Welke specifieke stappen en processen in de jeugdbeschermingsketen worden nu doorlopen?
        - Hoe verloopt de samenwerking tussen de verschillende organisaties in de jeugdbeschermingsketen?

[5] Algemene Rekenkamer (2023). Georganiseerde onmacht. Geraadpleegd van https://www.rekenkamer.nl/publicaties/rapporten/2023/04/13/georganiseerde-onmacht

- Wat zijn de belangrijkste uitdagingen en knelpunten waarmee de jeugdbeschermingsketen wordt geconfronteerd (zowel op operationeel niveau als op beleidsniveau)?
- Wat zijn de ervaringen en perspectieven van de betrokkenen in de keten; zowel jeugdigen, ouders als professionals?

2. Welke veranderingen zijn er op grond van het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming en de pilots die in dat kader plaatsvinden te verwachten en waar zijn aanpassingen nodig en/of gewenst in de Leeuwarder jeugdbeschermingsketen? En hoe verhoudt de situatie in Leeuwarden zich tot die in andere regio's en/of het landelijke beeld?
   a. *Wat zijn de doelen van het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming en hoe zijn die vertaald naar de Friese/Leeuwarder situatie?*
   b. *Wat zijn de verwachte veranderingen in beleid, procedures en praktijken als gevolg van het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming voor de jeugdbeschermingsketen in Leeuwarden?*
   c. *Welke bewegingen en ontwikkelingen rondom het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming vinden in de proeftuinen plaats? Op welke manier verschillen deze van de beweging die in Leeuwarden plaatsvindt?*
   d. *Op welke gebieden zijn aanpassingen nodig en/of gewenst binnen de jeugdbeschermingsketen van Leeuwarden om de verwachte veranderingen als gevolg van het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming effectief te kunnen doorvoeren? Wat is de stand van zaken van het actieprogramma hierop?*

3. Waar kan de Leeuwarder raad zijn invloed uitoefenen om tot een beter functionerende jeugdbeschermingsketen te komen en wat heeft de raad daarvoor nodig?
   a. *Welke specifieke taken en bevoegdheden heeft de raad met betrekking tot de jeugdbeschermingsketen? Denk onder andere aan vaststellen van beleid en richtlijnen, bevorderen van samenwerking tussen verschillende organisaties in de jeugdbeschermingsketen, toezicht houden op prestaties en resultaten van de jeugdbeschermingsketen.*
   b. *Hoe functioneert de Leeuwarder raad met betrekking tot deze taken en bevoegdheden? Wat gaat goed, wat kan beter?*
   c. *Welke mogelijkheden heeft de raad om deze taken en bevoegdheden (beter) uit te kunnen voeren? Welke informatie en expertise heeft de raad hiervoor nodig?*

1.3 Scope en afgrenzing van het onderzoek

Jeugdbescherming en jeugdreclassering

Onder jeugdbescherming wordt verstaan: het uitvoeren van jeugdbeschermingsmaatregelen en jeugdreclassering. Als de veiligheid en de ontwikkeling van een kind ernstig worden bedreigd en ouders hun pedagogische verantwoordelijkheid niet (kunnen) nemen, kan de rechter een jeugdbeschermingsmaatregel

(zie kader voor de verschillende soorten maatregelen) opleggen. Dit valt onder het civiele recht. De rechter kan via het jeugdstrafrecht jeugdreclassering opleggen als een jongere voor de rechter verschijnt vanwege een strafbaar feit. Ook oordeelt de rechter of na de straf ook begeleiding nodig is om recidive te voorkomen of terug te keren in de maatschappij. Het is mogelijk dat bij een jongere zowel een jeugdbeschermingsmaatregel als jeugdreclassering loopt. De jeugdbeschermingsmaatregelen en de jeugdreclassering worden uitgevoerd door de zogenoemde Gecertificeerde Instellingen (hierna: GI's). Bij de GI's werken jeugdbeschermers en jeugdreclasseerders. Een jeugdbeschermer kan een voogd of een gezinsvoogd zijn. Er komt een gezinsvoogd in het gezin als de ouders hulp nodig hebben bij de opvoeding en wanneer er sprake is van een ondertoezichtstelling (OTS) (zie kader voor verdere toelichting). In dat geval ligt het gezag bij de ouders (maar dat is vaak wel beperkt). Een OTS is tijdelijk. Een voogd heeft ook het gezag over het kind. De ouders hebben dan geen gezag meer (zie kader voor verdere toelichting). Voordat een jeugdbeschermingsmaatregel wordt opgelegd, en dus sprake is van een gedwongen kader, vindt bijna altijd een traject in het vrijwillig kader plaats.

Ondertoezichtstelling (OTS)
De kinderrechter kan een minderjarige onder toezicht stellen van een GI (art. 255 Burgerlijk Wetboek). De minderjarige krijgt dan een gezinsvoogd toegewezen die begeleidt en helpt bij het oplossen van problemen. De ouders behouden bij deze maatregel het gezag en blijven verantwoordelijk voor hun kind, maar zijn wel verplicht om mee te werken aan de adviezen van en afspraken met een gezinsvoogd.

De kinderrechter vermeldt in de beschikking de concrete bedreigingen in de ontwikkeling van de minderjarige en de daarop afgestemde duur van de OTS. De maximale duur is twaalf maanden. De kinderrechter kan de OTS iedere keer met maximaal een jaar verlengen, als wordt voldaan aan de gronden voor het opleggen van een OTS. In de meeste gevallen blijft een kind tijdens de OTS thuis wonen. In sommige gevallen wordt een kind uit huis geplaatst en gaat hij/zij naar een tehuis of pleeggezin.

Voorlopige ondertoezichtstelling (VOTS)
Als een situatie van een kind acuut is, kan de rechter een VOTS opleggen. Dit gebeurt als het reguliere proces van onderzoek en een verzoekschriftprocedure door de RvdK niet kunnen worden afgewacht. Een VOTS is een spoedmaatregel en duurt maximaal drie maanden. In die periode onderzoekt de RvdK de situatie. De VOTS wordt binnen drie maanden beëindigd of kan worden omgezet in een OTS als de RvdK hiervoor een verzoek indient bij de kinderrechter.

Uithuisplaatsing
Als een kind onder toezicht wordt gesteld, blijft het kind meestal thuis wonen. Soms zijn de zorgen over het kind zo ernstig, dat het beter is dat het kind even ergens anders woont en/of zorg krijgt. Bij een OTS moet dat met een machtiging uithuisplaatsing. De kinderrechter geeft de GI dan toestemming dat het kind voor een bepaalde periode in een ander gezin (netwerkgezin of pleeggezin) of in een instelling woont.

Het kind mag contact houden met zijn ouders, behalve als de gezinsvoogd vindt dat het beter is om even geen contact te hebben. Een machtiging uithuisplaatsing duurt maximaal een jaar. Het doel daarbij is dat altijd wordt gewerkt aan een oplossing om ervoor te zorgen dat het kind weer naar huis kan. Soms lukt dat eerder dan een jaar, soms is er meer tijd nodig. De gezinsvoogd kan de kinderrechter vragen de uithuisplaatsing te verlengen als dat nodig is. Na twee jaar moet deze verlenging echter gepaard gaan met een advies van de RvdK aan de rechter.

Gezagsbeëindigende maatregel (GBM)
Als een kind thuis niet meer kan opgroeien, de hulpverlening onvoldoende heeft geholpen en/of de verwachting is dat de ouders op termijn de zorg voor het kind niet (weer) kunnen dragen, kan de RvdK onderzoek doen naar een GBM. Als de conclusie is dat het beter is dat het kind niet meer bij de ouders opgroeit, zal de RvdK de rechter vragen om beëindiging van het ouderlijk gezag. Dit betekent dat de ouders geen beslissingen meer mogen nemen over hun kind. Het kind krijgt een voogd en wordt opgevoed bij een pleeggezin of in een instelling. Kinderen en ouders houden wel rechten: recht op informatie en recht op contact als dat veilig genoeg is voor het kind. De beëindiging van het gezag duurt tot het kind 18 jaar is.

Voogdijmaatregel
Bij voogdij wordt het gezag over een minderjarige door iemand anders uitgeoefend dan een ouder. Dit kan zijn na een GBM, bij kinderen van ouders die tijdelijk geen gezag meer hebben, bij kinderen van wie de ouders zijn overleden of bij kinderen met een minderjarige moeder.

Er zijn twee bijzondere vormen van voogdij: tijdelijke voogdij en voorlopige voogdij. Beide zijn tijdelijk van aard. Dit in tegenstelling tot de 'gewone' voogdij, die in principe duurt tot een kind meerderjarig is.

Tijdelijke voogdij
Er is sprake van tijdelijke voogdij als de gezaghebbende ouder het gezag tijdelijk niet zelf kan uitoefenen. Bijvoorbeeld als ouders minderjarig zijn, of een ouder onder curatele is gesteld en er geen andere ouder is die het gezag kan uitoefenen. De tijdelijke voogdij duurt totdat de ouder het gezag heeft teruggevraagd aan de rechtbank. Voor de uitoefening van de voogdijtaken gelden grotendeels dezelfde regels als bij 'gewone' voogdij. Bij minderjarige ouders ligt het accent wel anders dan bij de andere gronden voor voogdij.

Voorlopige voogdij (VoVo)
Er is sprake van VoVo bij een acute situatie die bedreigend is voor het kind. De VoVo gaat vrijwel altijd gepaard met de schorsing van het gezag van de ouder(s). De Vovo kan bijvoorbeeld worden toegepast bij een internationale kindontvoering, of als niet duidelijk is wie het gezag heeft over het kind, zoals bij een vondeling. De VoVo heeft een hoog crisisgehalte.

De schorsing van het gezag en de VoVo zijn tijdelijk: maximaal drie maanden. Als binnen die drie maanden een verzoek door de RvdK wordt ingediend om blijvend in het gezag te voorzien, kan de VoVo voortduren tot er een einduitspraak is. Het verschil tussen een VoVo en een VOTS is dat bij een VOTS ouders het gezag behouden en het gezag niet wordt geschorst.

In veel jeugdbeschermingscasuïstiek is sprake van een echtscheiding tussen ouders.[6] Indien sprake is van een jeugdbeschermingsmaatregel én een complexe echtscheiding bij ouders, kan ook een zorg- en omgangsregeling worden opgelegd (zie kader).

[6] Batterink, M., & Van Plaggenhoef, W. (2022). *Relatie tussen scheidingen, ggz-gebruik en jeugdzorggebruik.* Signifcant Public.

Zorg- en omgangsregeling

Bij de rechter kan een verzoek worden ingediend voor een zorg- of omgangsregeling. Dit verzoek kan worden ingediend door beide ouders als zij gezamenlijk het gezag hebben, de ouder zonder gezag, de jeugdbeschermer of de RvdK of het kind (indien ouder dan 12 jaar). Bij een echtscheiding is een zorg- of omgangsregeling onderdeel van het ouderschapsplan. Een zorgregeling is voor twee ouders met het ouderlijk gezag. Een omgangsregeling is voor degene (ouder of een ander die bij het kind is betrokken) zonder ouderlijk gezag. Als sprake is van een jeugdbeschermingsmaatregel, kan de jeugdbeschermer of de RvdK de rechter verzoeken een omgangsregeling vast te stellen. Als een kind bijvoorbeeld bij een pleeggezin woont, kunnen ouders en pleegouders de omgangsregeling ook onderling bepalen. Of dit mogelijk is, is afhankelijk van het aanwezig zijn van een jeugdbeschermingsmaatregel en/of een uitspraak van de rechter hierover. Als sprake is van een jeugdbeschermingsmaatregel, heeft de gezinsvoogd de regie op de omgangsregeling. Ouders, pleegouders en andere betrokkenen kunnen de rechter ook vragen om een omgangsregeling vast te stellen. Als de rechter een omgangsregeling heeft vastgesteld, dan moet iedereen zich aan die regeling houden.

Focus van dit onderzoek

De focus van dit onderzoek ligt op de jeugdbeschermingsmaatregelen, inclusief de zorg- en omgangsregelingen. Gezien de complexiteit van de keten laten we de jeugdreclassering buiten beschouwing.

We richten ons in dit onderzoek niet alleen op de uitvoering van de jeugdbeschermingsmaatregelen (het gedwongen kader), maar kijken ook naar de organisaties die betrokken zijn voorafgaand aan het opleggen en uitvoering van een maatregel en na beëindiging van een maatregel. Dit deel van de keten speelt zich af in het vrijwillig kader.

Daarnaast richt dit rekenkameronderzoek zich niet zozeer op de doelmatigheid en doeltreffendheid van het beleid, maar op het inzichtelijk maken van de inrichting en het functioneren de jeugdbeschermingsketen en wat nodig is om aan te sluiten bij de landelijke ontwikkelingen voor hervorming van de keten.

1.4 Onderzoeksopzet

Allereerst stelden we een analysekader op met thema's gekoppeld aan de drie onderzoeksvragen (zie bijlage 1). Dit kader lag ten grondslag aan de onderzoeksactiviteiten die wij uitvoerden:

- Desk research. We analyseerden verschillende documenten in de periode van december 2022 en december 2024 omtrent de inrichting en functionering van de jeugdbeschermingsketen in Leeuwarden en omtrent ontwikkelingen met betrekking tot het Toekomstscenario. Dit zijn onder andere beleidsstukken, samenwerkingsovereenkomsten, eerder uitgevoerde onderzoeken en subsidieverordeningen. Daarnaast hebben we een search gedaan in iBabs naar stukken die in de gemeenteraad zijn besproken met betrekking tot de jeugdbeschermingsketen in brede zin tussen december 2022 en december 2024. Hierbij

hebben we niet alleen gezocht op het woord jeugdbescherming, maar ook op jeugdhulp, JET, jeugdbeleid en Toekomstscenario. We hebben daarbij het dossier jeugdhulp als uitgangspunt genomen.

- Interviews met stakeholders. We spraken met professionals van verschillende betrokken partijen in de jeugdbeschermingsketen. In totaal hielden we 18 interviews. De gesprekken hadden betrekking op de situatie in het najaar van 2024.
- Interviews met ervaringsdeskundigen. We spraken met twee ervaringsdeskundigen om het perspectief van ouders in de jeugdbeschermingsketen mee te nemen in het onderzoek.

1.5 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 beschrijven we de inrichting en het functioneren van de jeugdbeschermingsketen in Leeuwarden. Het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming en de vertaling van het programma naar de Leeuwarder situatie presenteren we in hoofdstuk 3. In hoofdstuk 4 gaan we in op de taak van en de rolneming door de gemeenteraad ten aanzien van dit onderwerp. In de bijlage zijn een lijst met afkortingen, het analysekader, een bronnenlijst een aanvullende informatie over thema's in de nota van bevindingen opgenomen.

2 Jeugdbeschermingsketen in Leeuwarden

2.1 Inrichting van de keten

Jeugdhulpplicht van gemeenten en jeugdbescherming

Gemeenten hebben vanuit de Jeugdwet de verantwoordelijkheid gekregen om een kwalitatief en kwantitatief toereikend aanbod van jeugdhulp te waarborgen voor alle jeugdigen in hun gemeente ongeacht de situatie (ook in crisissituaties). Artikel 2.4.2 van de Jeugdwet benadrukt specifiek de verplichting om:

1. Te voorzien in voldoende aanbod van gecertificeerde instellingen (GI's).
2. Jeugdhulp in te zetten die door de jeugdbeschermer als noodzakelijk wordt geacht voor de jeugdige.

Daarnaast is de gemeente verantwoordelijk voor:

1. De organisatie van Veilig Thuis.
2. Het waarborgen van laagdrempelige toegang tot vrijwillige hulp via lokale teams.
3. De financiering van de jeugdhulp in het vrijwillig en gedwongen kader.
4. Het signaleren van problemen bij gezinnen.
5. Het inzetten van tijdige hulp om escalatie te voorkomen.

Gemeenten moeten verantwoording afleggen over hoe zij de jeugdzorg organiseren en uitvoeren.

De gemeente Leeuwarden heeft een aantal bevoegdheden om aan bovenstaande verantwoordelijkheden te voldoen:

1. *Inkoop van jeugdhulp* – de gemeente heeft de bevoegdheid om zelf te bepalen welke zorgaanbieders en GI's zij contracteren mits deze voldoen aan wettelijke eisen. Dit doet de gemeente in regionaal verband (op niveau van de jeugdregio Friesland).
2. *Beoordelen van de toegang* – de gemeente bepaalt of en welke jeugdzorg een gezin ontvangt in het vrijwillig kader. De gemeentelijke toegang in Leeuwarden is belegd bij het JET. Naast het JET zijn ook de huisartsen, GI's en medisch specialisten wettelijke verwijzers.[7]
3. *Crisismaatregelen* – in acute situaties kan de gemeente via de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK) een verzoek indienen bij de rechter voor een maatregel. De gemeente heeft deze bevoegdheid belegd bij het JET.
4. *Toezicht op gecertificeerde instellingen* – de gemeente houdt toezicht op de GI's op basis van de Jeugdwet en Wmo, waarbij ze vooral toezicht houden of de contractuele afspraken worden nagekomen en op de rechtmatigheid van zorg. De Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ) en de Inspectie Justitie en Veiligheid houden toezicht op de kwaliteit van zorg door de GI's, Veilig Thuis en de jeugdzorgaanbieders.

[7] Ook de (straf)rechter kan middels ene uitspraak jeugdhulp inzetten. Jeugdhulp vanuit het strafrechtelijk kader valt echter niet onder de scope van dit onderzoek en wordt verder in het rapport buiten beschouwing gelaten.

Dit laatste staat los van contractafspraken. De gemeente kan contracten beëindigen met GI's als zij niet voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen.

Artikel 2.8 van de Jeugdwet verplicht gemeenten om samen te werken wanneer dat nodig is voor een effectieve en efficiënte uitvoering van de Jeugdwet. Voor de gemeente Leeuwarden betekent dit dat zij samenwerkt met de 17 andere Friese gemeenten binnen de regio Friesland. Leeuwarden fungeert daarbij als centrumgemeente.[8] De centrumgemeente is onder andere belast met de inkoop, regiocoördinatie en het accounthouderschap voor gecontracteerde partijen. Ook heeft de centrumgemeente onder meer de bevoegdheid om namens alle andere gemeenten besluiten te nemen.

De inkoop van jeugdbescherming en jeugdhulp wordt gecoördineerd door Sociaal Domein Fryslân (hierna: SDF), de regionale inkooporganisatie namens de Friese gemeenten.

Betrokken organisaties: taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden

De jeugdbeschermingsketen is een complex systeem waarin meerdere organisaties samenwerken met specifieke taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden. In deze keten wordt samengewerkt tussen lokale organisaties, regionale organisaties en organisaties die landelijk worden aangestuurd. Een schematische weergave van de lokale jeugdbeschermingsketen in Leeuwarden is opgenomen in Figuur 1. We beschrijven hier de keten op hoofdlijnen. De gedetailleerde taken en bevoegdheden van de betrokken partijen worden nader toegelicht in bijlage 2.

[8] Centrumregeling samenwerking Sociaal Domein Fryslân 2022

JEUGDBESCHERMINGSKETEN IN LEEUWARDEN

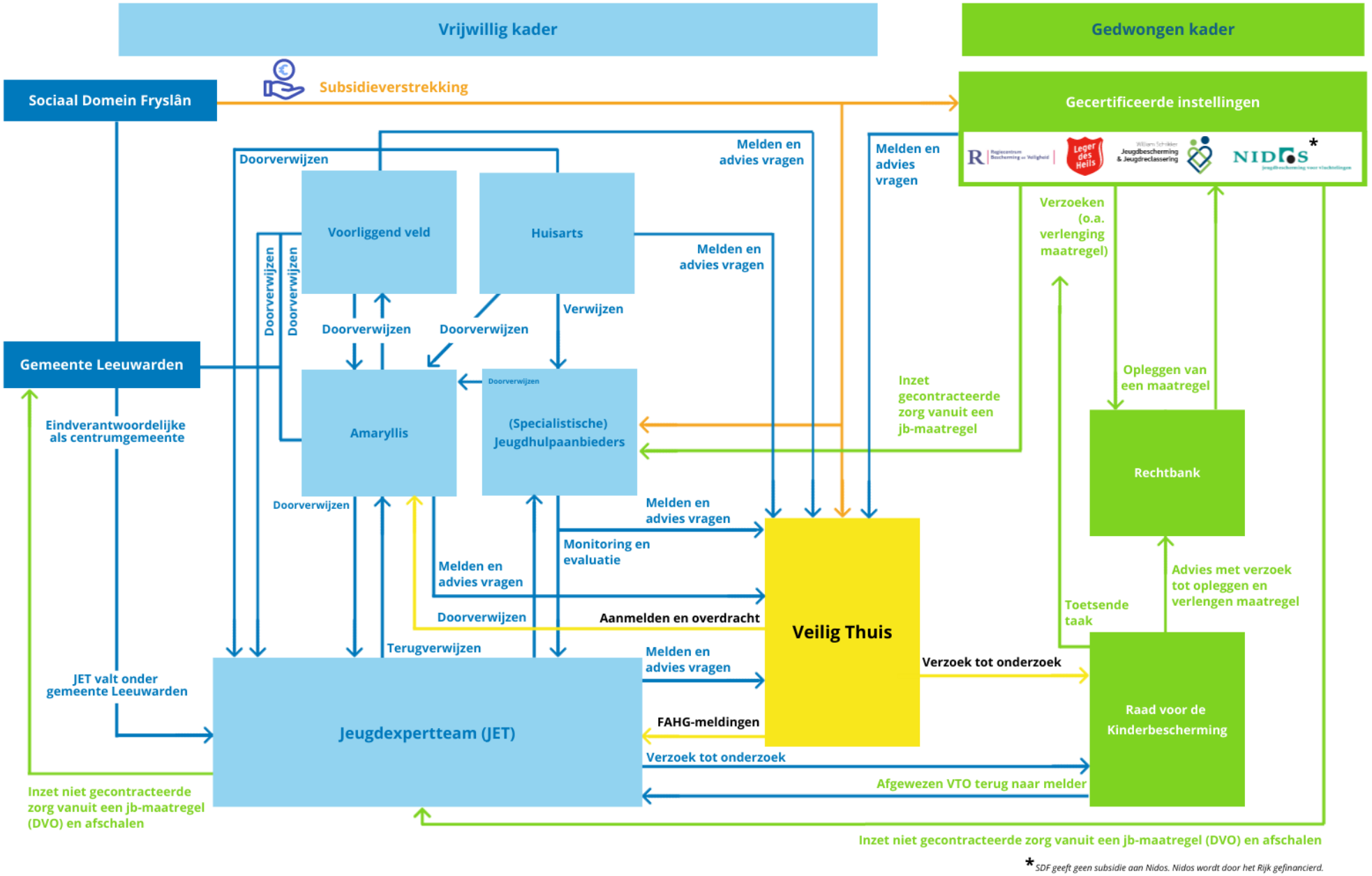

Lokale toegang en doorverwijzing naar gedwongen kader

De gemeente Leeuwarden heeft de ondersteuning en lichte opvoedhulp ondergebracht bij de wijk- en dorpenteams van Amaryllis, ook wel sociale wijkteams genoemd. Als gezinnen of jeugdigen een hulpvraag hebben, dan kunnen zij die bespreken met de professionals van Amaryllis. Indien lichte vormen van ondersteuning, zoals opvoed- en opgroeiondersteuning, niet (meer) voldoende zijn – d.w.z. bij meer complexe opvoedingsvragen – verwijzen de professionals in de sociale wijkteams naar het JET.[9] Het JET is de gemeentelijke toegang tot jeugdhulp. Hierin verschilt de situatie in Leeuwarden van andere gemeenten in Friesland: daar is geen JET dat wordt ingeschakeld als een verwijzing door de sociale wijk- of gebiedsteams[10] naar specialistische jeugdhulp nodig is. In deze gemeenten zijn de jeugdconsulenten ingebed in het sociale wijk- of gebiedsteam, met meestal een scheiding tussen Wmo en jeugd en waarbij vaak een apart team is voor jeugd. Naast Amaryllis kunnen huisartsen en jeugdondersteuners van de Integraal Kindcentra (IKC) verwijzen naar het JET.

Volgens de samenwerkingsafspraken tussen Amaryllis en het JET vindt de overdracht tussen het sociale wijkteam en het JET plaats binnen maximaal twee weken na binnenkomst van de melding bij Amaryllis. Bij deze afweging maakt Amaryllis gebruik van het opvoedingskwadrant.[11] Indien nodig kan een jeugdconsulent van het JET meedenken bij de screening van de melding om te bepalen of de casus moet worden opgepakt door het JET.

Het JET biedt (naast de huisarts, medisch specialist, jeugdarts en GI) toegang tot vrijwillige specialistische jeugdhulp. Zij heeft een verwijzende functie; zij heeft geen hulpverlenende taak, maar onderzoekt en kent toe. Als een gezin wordt doorverwezen naar het JET, wordt een jeugdconsulent van het JET gekoppeld aan het gezin. Deze jeugdconsulent onderzoekt vooral of specialistische jeugdhulp nodig is en kent toe wanneer de aanvraag jeugdhulp niet kan worden opgelost door middel van eigen kracht en/of algemene- en voorliggende voorzieningen jeugdhulp. Het wijk- of dorpenteam van Amaryllis is na doorverwijzing naar het JET niet meer betrokken bij het gezin, behalve als de ouders in het kader van de Wmo of schuldhulpverlening nog andere ondersteuning krijgen.

Indien professionals (uit de hele keten) of burgers (bijvoorbeeld familie, buren of vrienden) zich zorgen maken over de veiligheid van een kind, kunnen zij een melding doen bij Veilig Thuis. Veilig Thuis beoordeelt de melding over het welzijn en de veiligheid van het kind. Zij voeren daarvoor onderzoek uit. De uitkomsten van het onderzoek bepalen de volgende stap. Ze kunnen de casus (terug)verwijzen naar het JET[12], waarna het JET vervolgens kan doorverwijzen naar specialistische jeugdhulp. Indien (jeugd)hulp binnen het vrijwillig kader

[9] Samenwerkingsafspraken Amaryllis en Jeugdexpertteam. 21 maart 2024.
[10] In de regiovisie wordt de term wijk- en gebiedsteams als overkoepelende term gebruikt. Niet in alle gemeenten worden dezelfde termen gebruikt.
[11] Aan de hand van opgestelde criteria en factoren wordt bepaald in welk kwadrant dit valt: (1) opvoedingsvragen, (2) opvoedingsspanning, (3) opvoedingsnood of (4) opvoedingscrisis. Bij de eerste categorie verwijst Amaryllis meestal door naar andere passende organisaties in het voorliggend veld. Bij de tweede categorie pakken zij het voornamelijk zelf op. In de laatste twee gevallen melden zij aan bij het JET. Dan is veelal specialistische jeugdhulp nodig en/of is sprake van onveiligheid in een casus.
[12] Sinds september 2023 de FAHG-meldingen (Friese Aanpak Huiselijk Geweld).

ontoereikend blijkt, kan Veilig Thuis zelf of het JET een verzoek tot onderzoek (Vto) bij de Raad voor de Kinderbescherming indienen. Na het indienen van het verzoek wordt de casus besproken bij de jeugdbeschermingstafel. De jeugdbeschermingstafel wordt georganiseerd door Veilig Thuis. Deelnemers van de beschermingstafel zijn Veilig Thuis, de Raad voor de Kinderbescherming, het wijkteam of het JET[13], de betrokken ouders en kinderen (indien ouder dan 12 jaar) en andere belanghebbenden, zoals pleegouders en zorgaanbieders. Zij gaan met elkaar in gesprek of de RvdK wel of niet een onderzoek moet starten. In het jaarverslag van Veilig Thuis wordt vermeld dat in 2023 in Friesland ouders bij 95% van de gesprekken aanwezig waren en kinderen bij 17%.[14]

Het JET en Veilig Thuis zijn in Leeuwarden de enige twee partijen die een verzoek tot onderzoek bij de RvdK kunnen indienen. Volgens de respondent van de RvdK komen de meeste verzoeken tot onderzoek van het JET (87%) en een kleiner deel van Veilig Thuis (13%).

Raad voor de Kinderbescherming en de rechter

De RvdK wordt ingeschakeld wanneer hulp in vrijwillig kader niet afdoende is om de veiligheid van het kind te waarborgen. De RvdK voert dan een zogenaamd beschermingsonderzoek opvoedingsproblemen uit (zie instroomcijfers voor jeugdigen uit Leeuwarden in tabel 1). Na het onderzoek kan de RvdK de kinderrechter verzoeken een jeugdbeschermingsmaatregel op te leggen, zoals een ondertoezichtstelling. Niet alle onderzoeken leiden tot het opleggen van een jeugdbeschermingsmaatregel. Als de RvdK oordeelt dat er nog mogelijkheden zijn in het vrijwillig kader, wordt de casus terug verwezen naar de melder in het vrijwillig kader. De respondent van de RvdK geeft in het interview in oktober 2024 aan dat van de 77 afgeronde onderzoeken uit Leeuwarden bij 45% sprake is van een verzoek en dus 55% wordt terugverwezen naar het vrijwillig kader. Het percentage zaken dat wordt terugverwezen naar het vrijwillig kader is hoger dan het landelijk gemiddelde van 35% uit 2023[15].

Als de rechter een jeugdbeschermingsmaatregel toewijst, wordt een GI aangewezen voor de uitvoering van de jeugdbeschermingsmaatregel. De RvdK adviseert welke GI zij passend vindt voor het desbetreffende gezin. De rechter volgt meestal het advies van de RvdK.

In tabel 1 zijn cijfers weergegeven over het aantal beschermingsonderzoeken dat is gestart bij de RvdK en in tabel 2 over het aantal jeugdbeschermingstrajecten bij jeugdigen uit Leeuwarden. In bijlage 4 zijn tevens cijfers opgenomen over het aantal specifieke maatregelen.

[13] In de samenwerkingsafspraken tussen het JET en Amaryllis staat vermeld dat Amaryllis aansluit vanuit betrokkenheid bij het gezin (al dan niet vanuit Wmo of schuldverlening, vanuit ouderperspectief.
[14] Jaarbericht Regiecentrum Bescherming en Veiligheid 2023. Geraadpleegd van https://www.regiecentrumbv.nl/wp-content/uploads/2024/05/jaarbericht-regiecentrum-2023-online.pdf
[15] https://magazines.kinderbescherming.nl/jaarbericht/2024/01/feiten-en-cijfers-bescherming De jaarrapportage van de RvdK over 2024 is nog niet gepubliceerd.

Tabel 2.1 Instroomcijfers Raad voor de Kinderbescherming voor jeugdigen uit Leeuwarden (2020-2024)

	2020	2021	2022	2023	2024
Beschermingsonderzoek opvoedingsproblemen	119	115	128	119	85

Bron: www.kinderbescherming.nl

Tabel 2.2 Aantal jeugdbeschermingstrajecten voor jeugdigen uit Leeuwarden (2020-2023)[16]

	2020	2021	2022	2023
Totaal aantal jeugdbeschermingstrajecten	*430*	*435*	*485*	*465*
Aantal begonnen trajecten	95	110	95	95
Aantal beëindigde trajecten	110	95	120	115

Bron: CBS

Gecertificeerde instellingen

De GI's zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van de jeugdbeschermingsmaatregelen. In Friesland zijn drie GI's gecontracteerd: Regiecentrum Bescherming en Veiligheid, William Schrikker Stichting (WSS) en Leger des Heils Jeugdbescherming en Jeugdreclassering (Ldh). Het Regiecentrum Bescherming en Veiligheid is de GI gericht op gezinnen in Friesland. De WSS is gespecialiseerd in het begeleiden van gezinnen waarvan de ouders en/of het kind een beperking heeft. Vaak gaat het om een licht verstandelijke beperking. Ldh is gespecialiseerd in het begeleiden van complexe gezinssystemen waarbij sprake is van complexe problematiek (armoede, verslaving), gesloten gemeenschappen en (dreigende) dakloosheid. De verhouding van de uitvoering van de jeugdbeschermingsmaatregelen tussen de drie GI's is volgens respondenten van de drie GI's zelf ongeveer 60% Regiecentrum, 30% WSS en 10% Ldh. De WSS en Ldh zijn landelijk werkenden organisaties met een team in Friesland. Daarnaast is er NIDOS: een GI specifiek verantwoordelijk voor minderjarige vluchtelingen. NIDOS wordt gefinancierd door het Rijk en valt buiten de gemeentelijke financiering.

Bij een ondertoezichtstelling werkt de jeugdbeschermer samen met ouders om de nodige hulp te bieden aan de jeugdige. Wanneer de rechter het ouderlijk gezag beëindigt, wordt de jeugdbeschermer beslissingsbevoegd ten behoeve van het welzijn van het kind. Per gemeente verschilt het of het lokale team betrokken blijft bij het gezin tijdens een jeugdbeschermingsmaatregel. In 2.2 gaan we verder in op hoe dit in Leeuwarden in de praktijk werkt.

De GI's hebben de wettelijke taak om de hulp in te zetten die het kind nodig heeft, zoals ambulante zorg, pleegzorg of zorg met verblijf. De bevoegdheid van de jeugdbeschermers is beperkt tot het inzetten van hulp voor de kinderen of voor begeleiding bij scheiding. Voor het inzetten van jeugdhulp schakelen zij de jeugdzorgaanbieders in; zelf verlenen zij geen hulp. Daarnaast hebben jeugdbeschermers geen bevoegdheid

[16] Dit zijn cijfers over het hele jaar. Dus het aantal gestarte en lopende trajecten. Cijfers over het hele jaar 20204 zijn januari 2025 nog niet beschikbaar. Wanneer een jeugdige binnen een jaar meerdere vormen van jeugdbescherming ontvangt, heeft deze ook meerdere trajecten.

om hulp voor ouders in te zetten. Zij kunnen ouders/verzorgers wel wijzen op de mogelijkheden om zelf hulp te zoeken bij de sociale wijkteams, bijvoorbeeld voor schuldhulpverlening of praktische thuisondersteuning. Het is aan de ouders zelf om die hulp te zoeken of om bijvoorbeeld bij de huisarts een verwijzing naar de ggz te vragen. De jeugdbescherming kan zelf niet deze verwijzing afgeven. Wel is het mogelijk dat de rechter in de jeugdbeschermingsmaatregel als voorwaarde heeft opgenomen dat ouders of verzorgers meewerken aan bepaalde hulpverlening. De gemeente is verplicht te voorzien in door de jeugdbeschermer geïndiceerde jeugdhulp. Jeugdbeschermers zijn bevoegd zelf direct te verwijzen naar gecontracteerde specialistische jeugdhulp. Als jeugdbeschermers niet-gecontracteerde zorg willen inzetten voor Leeuwarder jeugdigen, dan vindt afstemming met het contractmanagement van de gemeente (via het JET) plaats. Er wordt dan een verzoek voor een dienstverleningsovereenkomst (DVO) gedaan voor een apart contract met de desbetreffende aanbieder.

Een OTS wordt opgelegd voor de maximale duur van een jaar. Jaarlijks wordt bepaald of de maatregel kan worden afgesloten of moet worden verlengd. De jeugdbeschermer is bevoegd om een verlenging van de OTS en een uithuisplaatsing te verzoeken bij de kinderrechter. De rechter beslist dan over een verlenging van maximaal één jaar.

Als de GI een lopende ondertoezichtstelling en/of een uithuisplaatsing niet langer nodig vindt, en om die reden niet van plan is verlenging van de maatregel te verzoeken, toetst de RvdK of de gronden voor een OTS niet meer aanwezig zijn.[17][18] De RvdK beoordeelt dan samen met de ouders en betrokken hulpverlening of de doelen van de jeugdbeschermingsmaatregel zijn behaald. Wanneer een maatregel stopt of wordt opgeheven, schaalt de GI volgens de samenwerkingsafspraken tussen JET en Amaryllis af naar het gebiedsteam (in Leeuwarden het sociaal wijkteam van Amaryllis[19]).[20] Op basis van de screening met het opvoedkwadrant beoordeelt de sociaal werker samen met de jeugdbeschermer of nog ondersteuning nodig is. Indien ondersteuning vanuit de Jeugdwet nodig is, wordt de casus overgedragen naar het JET. Uit de interviews blijkt echter dat dit niet altijd in de praktijk zo werkt. Professionals van de GI's geven aan dat zij bij afschaling contact opnemen met het JET en niet met het sociaal wijkteam van Amaryllis[21][22].

De GI is ook bevoegd om een uithuisplaatsing (en verlenging ervan) te verzoeken bij een lopende OTS of voogdijmaatregel. De RvdK heeft een toetsende rol als de GI een machtiging uithuisplaatsing tussentijds wil beëindigen of niet wil verlengen. De RvdK toetst dan of de gronden voor een uithuisplaatsing niet meer aanwezig zijn. Als de jeugdbeschermer het voornemen heeft om een OTS, waarbij de uithuisplaatsing twee jaar (of langer) heeft geduurd te verlengen, heeft de RvdK een adviserende rol. De RvdK beoordeelt of het in

[17] https://www.kinderbescherming.nl/documenten/2024/12/16/kwaliteitskader
[18] Een tussentijdse beëindiging van de OTS verloopt via de kinderrechter. Deze wordt niet getoetst door de RvdK.
[19] Samenwerkingsafspraken Amaryllis en Jeugdexpertteam. 21 maart 2024.
[20] Samenwerkingsprotocol Gemeenten in Friesland. Gecertificeerde Instellingen. (4 oktober 2018)
[21] Daarom is in figuur 1 de pijl voor afschaling van de GI's naar het JET geplaatst.
[22] Uit het ambtelijk hoor en wederhoor blijkt dat sinds mei 2025 in Friesland gewerkt wordt met de afsluittafel om de overdracht soepel te laten verlopen bij afsluiting. Zowel Amaryllis als het Jeugdexpertteam is onderdeel van deze afsluittafel.

het belang van het kind is om de OTS en de uithuisplaatsing voort te zetten of dat een onderzoek naar een gezagsbeëindigende maatregel meer op zijn plaats is[23].

Specialistische jeugdhulp

Tijdens een jeugdbeschermingsmaatregel zijn de jeugdzorgaanbieders verantwoordelijk voor het uitvoeren van de specialistische jeugdhulp die door de jeugdbescherming is bepaald. In Friesland zijn door SDF ongeveer 180 zorgaanbieders gecontracteerd.

Aanvullende voorzieningen

Naast de organisaties uit de figuur zijn er ook nog aanvullende voorzieningen in de jeugdbeschermingsketen.

Hulp in crisissituaties

Voor crisissituaties is in Friesland een centraal aanmeldpunt georganiseerd onder de naam: Spoed4Jeugd. Dit is een samenwerking tussen Regiecentrum Bescherming en Veiligheid, GGZ-Friesland, Alliade en Jeugdhulp Friesland. Zij dragen samen zorg voor de spoedeisende jeugdhulp (inclusief gedwongen maatregelen). De triage van casuïstiek gebeurt door het aanmeldpunt. Zij beoordelen of spoedeisende jeugdhulp in vrijwillig kader mogelijk is. Ook zorgen zij voor de toeleiding van crisis naar de juiste spoedeisende jeugdhulp.[24] Het aanmeldpunt is 24 uur per dag, 7 dagen per week beschikbaar. De crisishulp start met een aanmelding. De hulp die daarop volgt is in alle gevallen in eerste instantie ambulant. Bij het aanmeldpunt vindt een interview en triage naar de juiste zorgaanbieder(s) plaats.

(Boven)regionale overleggen voor complexe casuïstiek

Multidisciplinaire Aanpak (MDA) ++ is een samenwerking van organisaties op het gebied van zorg, hulpverlening, politie en justitie[25] en wordt gesubsidieerd via SDF. MDA++ wordt ingeschakeld als sprake is van complexe casuïstiek met geweld in het gezin. Aanmeldingen kunnen zowel vanuit het gedwongen als het vrijwillig kader komen. Het JET en de sociale wijkteams van Amaryllis kunnen casuïstiek aanmelden bij MDA++. Als het gezin bij MDA++ komt, krijgt het gezin in één keer hulp van meerdere organisaties. De regie blijft bij de regievoerder. In het geval van een jeugdbeschermingsmaatregel is dat de jeugdbeschermer. In het vrijwillig kader kan dat het JET of Amaryllis zijn.[26]

Regionaal Expertiseteam Jeugd (REX) richt zich op complexe zorgvragen waar de reguliere jeugdhulp (nog) geen antwoord op heeft of niet tot overeenstemming komt met het gezin, kind of jongere over de geleverde

[23] De RvdK toetst in eerste instantie het voornemen op basis van de informatie die door de GI wordt verstrekt. De RvdK bepaalt of de informatie volstaat om een beslissing te nemen of een advies te geven, of dat ouders bij de toetsing betrokken moeten worden. Indien nodig vergaart de RvdK aanvullende informatie. Op basis van de volledige informatie weegt de RvdK af of hij instemt met het voornemen van de GI of dat het starten van een raadsonderzoek noodzakelijk is.
[24] Sociaal Domein Fryslân. (z.d.) *Crisishulp*. Geraadpleegd van https://www.sdfryslan.nl/jeugd/crisishulp/
[25] In MDA++ Friesland werken Veilig Thuis, VNN, GGZ, OM, politie, MCL en Fier samen.
[26] Bij complexe casuïstiek ligt regie altijd bij het JET, zoals bij MDA++ casuïstiek. Amaryllis heeft regie op de onderdelen die in haar takenpakket zitten. Hierdoor is veelal sprake van meerdere regisseurs in één gezin.

jeugdhulp.[27] Het REX Jeugd bestaat uit experts uit de jeugdhulp, de gebiedsteams, de GI's en het onderwijs onder leiding van een onafhankelijke voorzitter. Iedereen mag aanmelden bij het REX: verwijzers, jeugdhulpaanbieders, jongeren en ouders. Het REX is gepositioneerd onder het SDF. De medewerkers van het REX zijn onafhankelijk, ook al werken ze voor een jeugdzorgaanbieder.

Jeugd Expertise Netwerk Noord-Nederland (JENN) is een bovenregionaal netwerk (Friesland, Groningen, Drenthe), aanvullend op het REX en waar de rode draden uit onopgeloste casuïstiek vanuit de drie regio's wordt besproken. waar onopgeloste casuïstiek vanuit de drie regio's wordt besproken. Daarnaast heeft het JENN een aantal inhoudelijke werkgroepen die zich bezighouden met het inzetten van ervaringsdeskundigen, de verklarende analyse[28] en kleinschalige woonvoorzieningen.

Onafhankelijke cliëntondersteuning

Indien jeugdige en ouders behoefte hebben aan iemand die hen ondersteunt in gesprekken met de gemeente (met betrekking tot de Jeugdwet of de Wmo), dan kunnen zij onafhankelijke cliëntondersteuning inzetten.[29] De cliëntondersteuner kan met het gezin meedenken bij het organiseren van zorg en ondersteuning en blijft gedurende het proces naast het gezin staan. De gemeente Leeuwarden heeft voor 2025 twee partijen gecontracteerd: Windkracht en Cliënt & Co.[30]

Hoe stuurt de gemeente Leeuwarden op de jeugdbescherming?

De gemeente Leeuwarden stuurt samen met de andere gemeenten in de regio op de jeugdbescherming door het gezamenlijk contracteren van de GI's en het vastleggen van afspraken in de subsidieverstrekking aan de GI's over de kwaliteit van de jeugdbescherming. SDF doet dit namens de Friese gemeenten. Er worden afspraken over tarieven en caseload vastgelegd in de contracten. SDF monitort of de GI's voldoen aan de afspraken en wettelijke eisen. In de contracten wordt ook opgenomen dat de GI's moeten samenwerken met de wijkteams en het voorliggend veld (zie samenwerkingsafspraken). Halfjaarlijks rapporteren de GI's aan SDF met behulp van een vastgesteld format over trends en ontwikkelingen in de jeugdbescherming, klachten en calamiteiten, knelpunten en vastgestelde kwaliteitsindicatoren, het aantal jeugdbeschermingsmaatregelen en de financiën. Daarbij valt op dat de invulling van de rapportages en de mate van gedetailleerdheid van de informatie verschilt tussen de GI's. De gemeenten (SDF) sturen ook door het organiseren van overlegstructuren, het opstellen van samenwerkingsafspraken en protocollen tussen ketenpartners.

In de interviews met SDF en respondenten van de gemeente op bestuurlijk en beleidsniveau is opgemerkt dat de bevoegdheid van de gemeente en de mogelijkheden om te sturen beperkt zijn als het gaat om de vorm van

[27] Sociaal Domein Fryslân (2019) Regionaal Expertiseteam (REX). Notitie.
[28] Dit is een landelijke tool voor professionals om samen met de jeugdige en ouder(s) inzichtelijk te maken wat de belangrijkste factoren zijn die bijdragen aan het ontstaan, de instandhouding, verergering of vermindering van problemen.
[29] Gemeente Leeuwarden. (z.d.). *Cliëntondersteuning Wmo en Jeugdhulp.* Geraadpleegd van https://www.leeuwarden.nl/wmo/clientondersteuning-wmo-en-jeugdhulp/
[30] Bijlage 3. Onafhankelijke cliëntondersteuning in Leeuwarden (1 oktober 2024).

jeugdhulp die in het kader van een jeugdbeschermingsmaatregel wordt opgelegd. De GI's bepalen welke jeugdhulp in het kader van een maatregel ingezet worden moet. Dit zorgt soms voor een spanningsveld: de gemeente is verplicht om te zorgen dat de hulp beschikbaar is en betaald wordt, maar heeft geen invloed op de zwaarte van de jeugdhulp die de GI nodig acht. Daarmee kan de gemeente dus niet sturen op een deel van het jeugdhulpbudget.

Samenwerkingsafspraken en overlegstructuren

De gemeente Leeuwarden heeft als taak samen te werken met de verschillende organisaties in de keten en de hulp te coördineren. De gemeente heeft daarmee de regierol en stuurt op samenwerking in de keten door samenwerkingsafspraken en financieringsvoorwaarden. Op lokaal niveau is dit neergelegd in samenwerkingsafspraken tussen de gemeente Leeuwarden en Amaryllis. De afspraken met de andere ketenpartners in de jeugdbeschermingsketen zijn op regionaal niveau vastgelegd. In de subsidiebeschikkingen van SDF worden tevens kwaliteitseisen vastgelegd.

Lokale afspraken

Om de samenwerking tussen Amaryllis en het JET goed te laten verlopen, hebben Amaryllis en gemeente Leeuwarden samenwerkingsafspraken gemaakt.[31] Hierin zijn de volgende thema's te onderscheiden:

- *(Aan)melding en screening.* Meldingen komen binnen bij Amaryllis. Screening van de melding gebeurt volgens het opvoedkwadrant, waarmee vastgesteld wordt wie de casus oppakt.
- *Overdracht van Amaryllis naar JET.* Als uit de screening naar voren komt dat de melding thuishoort bij het JET, wordt de casus overgedragen. Ook wordt een casus overgedragen als de inzet van basisondersteuning of lichte opvoedondersteuning door Amaryllis niet (meer) passend is en/of signalen van onveiligheid ontstaan.
- *Regie op veiligheidszaken bij jeugdigen.* Op basis van onderzoek maakt Amaryllis een risicotaxatie van de veiligheid van de jeugdige, waarbij standaard wordt beoordeeld of volwassenenproblematiek een risico oplevert voor de veilige ontwikkeling van het kind, ook als er geen kindsignalen zijn. Indien uit de risicotaxatie blijkt dat er signalen zijn van onveiligheid voor het kind, dan vindt altijd een overdracht plaats naar het Jeugdexpertteam.
- *Samenwerking in één gezin.* Wanneer naast ondersteuning vanuit de Jeugdwet ook ondersteuning vanuit Wmo en/of schuldhulpverlening nodig of aanwezig is, zijn zowel de jeugdconsulent als sociaal werker betrokken in het gezin. De sociaal werker heeft de regie op het onderdeel vanuit de Wmo en/of schuldhulpverlening en de jeugdconsulent op de ondersteuning vanuit de Jeugdwet. In de samenwerkingsafspraken is opgenomen dat zowel de sociaal werker als de jeugdconsulent de doelen van hun ondersteuningsplannen met elkaar afstemmen en dat er evaluatiemomenten worden afgesproken.
- *Overdracht van JET naar Amaryllis.* Indien de betrokken jeugdconsulent beoordeelt dat de inzet van lichte opvoedondersteuning vanuit Amaryllis nodig is, kan de casus worden overgedragen. Bijvoorbeeld

[31] Samenwerkingsafspraken Amaryllis en Jeugdexpertteam. 21 maart 2024.

wanneer (hoog)specialistische jeugdhulp niet meer nodig is of een melding bij het JET is binnengekomen, waarbij wordt beoordeeld dat ondersteuning vanuit de jeugdhulp niet passend is. Ook wanneer het JET betrokken is bij een jeugdige en constateert dat ondersteuning vanuit Amaryllis nodig is, kan het JET een doorverwijzing doen naar Amaryllis.

- *Crisis.* Er is sprake van een crisis als de situatie directe actie vereist om een jeugdige (en eventueel het gezin) zijn (hun) veiligheid te garanderen. De sociaal werker moet bij een crisis altijd controleren of de casus al bekend is bij het JET. Als het gezin niet bekend is bij het JET, neemt de sociaal werker contact op met Spoed4Jeugd en geeft door dat de casus wordt overgedragen naar het JET. Bij bestaande casuïstiek verwijst de sociaal werker de melder door naar het JET.
- *Overgang van 18- naar 18+.* Vanaf 18 jaar moet een voorziening vanuit een andere wet dan de Jeugdwet, zoals de Wmo, Zorgverzekeringswet (Zvw) of Wet langdurige zorg (Wlz), worden ingezet. In uitzonderlijke gevallen is het ook mogelijk dat specifieke jeugdhulp vanuit de Jeugdwet doorloopt na het 18e jaar (verlengde jeugdhulp). De beoordeling of iemand in aanmerking komt voor verlengde jeugdhulp ligt bij de Jeugdexpertteam.

In de samenwerkingsafspraken tussen JET en Amaryllis staat niets beschreven over overlegstructuren, behalve dat zij beide deelnemen aan de jeugdbeschermingstafel en MDA++ overleggen[32]., maatwerkoverleggen in het Veiligheidshuis en MDA++ overleggen.

Uit het interview met het JET blijkt dat de teamleider van het JET elke twee weken overleg heeft met de manager Amaryllis. Ook geeft het JET aan dat elke week jeugdconsulenten aansluiten bij overleggen van Amaryllis, om bijvoorbeeld te bespreken welke casuïstiek bij het JET hoort en welke bij Amaryllis.

Regionale afspraken

Op regionaal niveau zijn afspraken vastgelegd tussen Veilig Thuis en de gebiedsteams van gemeenten in een handreiking.[33] In deze handreiking zijn per dienst[34] afspraken gemaakt wat het gebiedsteam en/of Veilig Thuis doet, mogelijk aansluitende vervolgstappen en wie de verantwoordelijkheid heeft voor het te nemen besluit, het informeren van betrokkenen, de regie op vervolgstappen en het zicht op veiligheid van het cliëntsysteem[35]. Voor de gemeente Leeuwarden geldt dat de taken voor de gebiedsteams zijn verdeeld over Amaryllis en het JET. Daarom zijn de afspraken uit de handreiking vertaald naar lokale afspraken die zijn vastgelegd in de samenwerkingsafspraken tussen het JET en Amaryllis (zie boven). Uit het interview met het JET blijkt dat de teamleider van het JET iedere vier tot vijf weken overleg heeft met de teamleider van Veilig

[32] Daarnaast nemen zij ook deel aan maatwerkoverleggen in het Veiligheidshuis. Dit zijn casusoverleggen waarbij sprake is van een combinatie van veiligheids-, justitiële en zorgproblematiek.
[33] Handreiking samenwerkingsafspraken Veilig Thuis Friesland en Gebiedsteams
[34] Advies, ondersteuning, melding en veiligheidsbeoordeling, onderzoek, afsluiten zonder vervolg, overdracht, voorwaarden en vervolg, monitoren, verzoek tot onderzoek bij de RvdK,
[35] Het cliëntsysteem betreft diegenen die huiselijk geweld, kindermishandeling en/of ouderenmishandeling ondergaan of begaan, alsmede degene die tot hun huishouden of gezin behoren. Ook personen die een gezaghebbende rol hebben, zoals gezaghebbende ouder, voogd, mentor of curator worden door de verantwoordelijke (gebiedsteam of Veilig Thuis) betrokken, tenzij dit een risico vormt voor het cliëntsysteem.

Thuis. Ook geven zij aan dat tijdens de briefing van Veilig Thuis over FAHG-meldingen (twee keer per week) ook een jeugdconsulent van JET aansluit. Daarnaast heeft VT ook overleg met Amaryllis.

Gezamenlijke afspraken voor alle Friese gemeenten en GI's gericht op de samenwerking liggen vast in een samenwerkingsprotocol.[36] Tijdens het bestuurlijk overleg tussen de portefeuillehouders jeugd van de Friese gemeenten en de directies van de GI's, dat minstens twee keer per jaar plaatsvindt, staan de afspraken uit dit samenwerkingsprotocol op de agenda. Denk aan monitoring van wat wel en niet goed loopt, wachtlijsten, niet aanwezige hulp, kwaliteit van geleverde zorg, jaarrapportages en transformatie. SDF initieert en organiseert dit bestuurlijk overleg. In het samenwerkingsprotocol staan ook de afspraken tussen de GI's en de wijk- en gebiedsteams. Ook hier geldt dat de afspraken zijn vertaald naar lokale afspraken, gezien de scheiding tussen Amaryllis en het JET. In het interview met Amaryllis wordt aangegeven dat sprake is van periodieke afstemming tussen Amaryllis, het JET en de GI's, waarbij vanuit iedere partij het management aan tafel zit. Dit overleg vindt plaats op organisatieniveau (en dus niet op casuïstiekniveau) voor het bespreken van ontwikkelingen en knelpunten.

Eenzelfde samenwerkingsprotocol is er tussen de Friese gemeenten en de RvdK (regio Noord-Nederland).[37] De gemeenten en de RvdK overleggen minstens één keer per jaar over de samenwerking tussen de organisaties. De stand van zaken en ontwikkelingen op hoofdlijnen worden besproken tijdens een bestuurlijk overleg tussen de portefeuillehouders jeugd namens de Friese gemeenten en de gebiedsmanager van de RvdK. Ook voor dit overleg geldt dat SDF initieert en organiseert.

Jaarlijks evalueren de gemeenten, RvdK, Veilig Thuis en de GI's de gemaakte samenwerkingsafspraken. Deze evaluatie wordt ambtelijk voorbereid door SDF. Hiervoor sturen de GI's zoals hierboven beschreven een halfjaarrapportage aan het SDF.

Tot slot hebben organisaties uit het gedwongen kader twee keer per jaar het Gekira-overleg . Deelnemers van dit overleg zijn de rechtbank, de RvdK, de GI's, de advocatuur en SDF.[38] In dit overleg worden juridische ontwikkelingen en samenwerking in de keten tussen deze partijen besproken.

2.2 Functioneren van de keten

In deze paragraaf wordt per thema uit het analysekader (zie bijlage 1) beschreven wat in de jeugdbeschermingsketen in Leeuwarden (en Friesland) goed gaat en/of waar nog uitdagingen zitten. We zoomen daarbij indien mogelijk in op de situatie in Leeuwarden. Daarbij merken we op dat uitdagingen en knelpunten die door de respondenten worden genoemd (deels) overeenkomen met knelpunten in een intern

[36] Samenwerkingsprotocol Gemeenten in Friesland. Gecertificeerde Instellingen. (4 oktober 2018).
[37] *Samenwerkingsprotocol Gemeenten in Friesland. Raad voor de Kinderbescherming, regio Noord Nederland.* (6 juni 2018).
[38] Zie bijvoorbeeld: *Notulen Gekira overleg* (19 november 2024).

onderzoek van de gemeenten in 2024 naar het functioneren van de jeugdhulp en met de opvallende punten uit het jaarbericht 2023 van het Rex.

Allereerst bespreken we de kwaliteit van de samenwerking tussen organisaties. Daarna gaan we in op de kwaliteit van de samenwerking tussen organisaties en gezinnen. Tot slot beschrijven we de resultaten met betrekking tot het toezicht van de gemeente op de uitvoering en kwaliteit in de praktijk.

2.2.1 Kwaliteit van samenwerking tussen organisaties

Gemeenschappelijk doel

Alle organisaties in de keten hebben in principe hetzelfde doel: de veiligheid van de jeugdige waarborgen. Zo geeft een respondent aan:

> *"Bij iedereen is de intentie om het goed te doen voor de gezinnen en samen op te trekken." (respondent van SDF)*

Veel partijen in de lokale jeugdbeschermingsketen zijn tevreden over de samenwerking. Respondenten geven aan dat sprake is van daadwerkelijke korte lijnen tussen personen en organisaties op uitvoerend, ambtelijk en bestuurlijk niveau. Een belangrijke factor hierbij is de manier waarop mensen in Friesland met elkaar omgaan. Er heerst een cultuur waarin relaties centraal staan: mensen kennen elkaar vaak goed, zowel zakelijk als persoonlijk, en weten elkaar gemakkelijk te vinden. Daarnaast wordt aangegeven dat men welwillend en betrokken is bij jeugdigen en gezinnen. Er is veel bereidheid om over eigen grenzen heen te kijken naar andere oplossingen. Zie ook onderstaand citaat:

> *"Veel partijen staan open voor elkaar. Er wordt feedback gegeven. Als het een keer niet loopt, dan kan je het gesprek daarover aan gaan. Dit is typerend voor het noorden: de nuchterheid, korte lijntjes, we zoeken elkaar op. We vechten elkaar niet de tent uit." (respondent van een GI)*

Meerdere organisaties geven aan dat, in vergelijking met het landelijk beeld over problemen in de jeugdbeschermingsketen (die mede aanleiding zijn voor het Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming), het volgens hen in Friesland minder slecht gesteld is dan in andere regio's. Als verklaring daarvoor geven zij aan dat de lijnen kort zijn en van elkaar wordt geleerd.

Uitwerking van de rolverdeling

In de samenwerkingsafspraken zijn de rollen van de verschillende organisaties vastgelegd. Respondenten geven in de interviews echter aan dat er enkele onduidelijkheden zijn in de uitwerking van de rolverdeling tussen sommige ketenpartners en dat het niet altijd duidelijk is wie de regie heeft in een casus.

Rolverdeling Amaryllis en JET

Zoals eerder beschreven zijn samenwerkingsafspraken opgesteld tussen Amaryllis en het JET, waarin staat beschreven wie welke taken en verantwoordelijkheden heeft.[39] Respondenten van Amaryllis en het JET merken echter op dat in de praktijk een grijs gebied bestaat, waarbij sommige samenwerkingsafspraken niet helder genoeg zijn. Zo geeft het JET aan dat casuïstiek door Amaryllis soms te snel wordt doorverwezen, terwijl zij dit vaak nog zelf kunnen oppakken. Maar ook gaat het om casuïstiek, waarbij sprake is van multiproblematiek en ondersteuning zowel voor de jeugdige(n) als ouders aanwezig is en het niet duidelijk is wie welke rol heeft. De historie van de inrichting van het wijkteam speelt volgens de respondenten een rol in deze onduidelijkheid. Sinds de oprichting van het JET is een deel van de taken van het wijkteam van Amaryllis overgeheveld naar het JET. Daarover is toen een visie opgesteld en zijn afspraken gemaakt. De vele personeelswisselingen bij het JET zorgden volgens respondenten ervoor dat de afspraken niet voor iedereen duidelijk waren, niet iedereen hetzelfde eronder verstond en verstaat en dat een continu dialoog moet worden gevoerd om ervoor te zorgen dat dit wel het geval is. Ook voor andere organisaties in de keten en gezinnen zelf is niet altijd duidelijk wat de taken en verantwoordelijkheden van het JET en het wijkteam zijn. Het afgelopen jaar is geïnvesteerd in verduidelijking van de rollen en ondersteuning en deskundigheid van de jeugdconsulenten van het JET, zo blijkt uit een raadsbrief[40] en in het interview met het JET. De jeugdconsulenten van het JET sluiten nu aan bij het casusoverleg in de sociale wijkteams. Daarnaast zijn enkele interne verbeteringen doorgevoerd bij het JET die betrekking op de bedrijfsvoering, welke mogelijk indirect van invloed zijn op de samenwerking tussen het JET en Amaryllis. Het gaat om de volgende punten:

- Er is een teamleider JET aangesteld met nieuwe seniormedewerkers.
- Er is een kwaliteitssysteem opgesteld: de werkprocessen zijn ingericht en er zijn afspraken gemaakt over taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden.
- De lijnen tussen JET en Regiecentrum Bescherming en Veiligheid/Veilig Thuis zijn korter geworden en er is een strakker proces op de FAHG-meldingen ingericht.
- Er is ingezet op vakmanschap consulenten, teambuilding en werken aan vertrouwen.
- Er is een gedragswetenschapper geworven.
- De klachtenbehandeling is verbeterd.

Desondanks blijft er volgens respondenten in sommige casussen nog steeds sprake van rolonduidelijkheid. Deze rolonduidelijkheid komt ook terug in de samenwerking tussen Amaryllis, JET en Veilig Thuis. Er is een regionaal document met samenwerkingsafspraken tussen Veilig Thuis en de wijkteams[41], maar in de gemeente Leeuwarden zijn de taken van het wijkteam verdeeld tussen het JET en Amaryllis. Wat leidt tot onduidelijkheid onder professionals.

[39] Samenwerkingsafspraken Amaryllis en Jeugdexpertteam. 21 maart 2024.
[40] Informerende brief aan de gemeenteraad. Stand van zaken Jeugdexpertteam (23 januari 2024).
[41] Handreiking samenwerkingsafspraken Veilig Thuis Friesland en gebiedsteams (september 2019).

Zo wordt als voorbeeld genoemd:

> *"Als een sociaal werker op huisbezoek is geweest en geconstateerde signalen wil delen, moet dat met VT of het JET? In de ideale situatie wil je geen dubbel werk doen. Dat doen we nu vaak wel omdat er dan toch voor wordt gekozen beide partijen te informeren (wat overigens soms ook passend is conform de meldcode)."* (een medewerker van Amaryllis)

Het JET geeft aan dat de regie op onveiligheid van het kind volgens de afspraken bij het JET ligt. Alleen als bijvoorbeeld ook sprake is van ondersteuning door Amaryllis in verband met schuldenproblematiek bij de ouders, dan is Amaryllis ook betrokken. In dat geval heeft de sociaal werker regie op het onderdeel vanuit de Wmo/schuldhulpverlening en het JET op de ondersteuning vanuit de Jeugdwet.[42] En moeten het JET en Amaryllis samenwerken en stemmen ze af wie wat oppakt. Het JET geeft aan dat dit in de praktijk goed verloopt.

Regie

Er is soms onduidelijkheid over wie wanneer regie voert (inhoudelijk en procesmatig) in de keten en ook doen zich knelpunten voor met het voeren van regie. De onduidelijkheden en knelpunten met het voeren van regie doen zich voor op vijf punten:

1. Meerdere respondenten van verschillende ketenpartners benoemen de regievoering na een verzoek tot onderzoek bij de RvdK als knelpunt. Als het JET een verzoek tot onderzoek bij de RvdK doet, houdt het JET volgens de samenwerkingsafspraken de regie tot een jeugdbeschermingsmaatregel wordt opgelegd. Respondenten van verschillende organisaties in de keten geven echter aan dat zij ervaren dat dan weinig regie wordt gevoerd. Zowel het JET als andere ketenpartners benoemen dat regievoeren moeilijk is als een onderzoek is aangevraagd bij de RvdK, ouders willen dan vaak niet (meer) meewerken.
2. Als de RvdK niet overgaat tot een advies voor het opleggen van een jeugdbeschermingsmaatregel en de casus terugverwijst naar het vrijwillig kader, is het ook moeilijk om de regie weer op te pakken volgens respondenten van verschillende ketenpartners. De werkrelatie tussen het gezin en de consulent van het JET is verstoord, omdat het JET een verzoek tot onderzoek heeft gedaan en daarmee de boodschap heeft gegeven dat zij geen mogelijkheden meer zien om het gezin te helpen. Vaak ziet de RvdK wel nog mogelijkheden in het vrijwillig kader. Alleen door een verzoek tot onderzoek aan te vragen, geeft dat vaak het gezin het gevoel dat zij zijn 'opgegeven', waardoor álsnog iets in vrijwillig kader proberen vrijwel onmogelijk wordt.
3. Bij het opleggen van een jeugdbeschermingsmaatregel wordt de regie van het JET overgenomen door de GI. Het JET en de GI's geven aan dat het JET na de overdracht niet meer betrokken blijft bij de casus. Dit ervaren ketenpartners als een knelpunt. Ook vindt volgens meerdere respondenten naar hun mening geen gestructureerde overdracht plaats van het JET naar de GI's. Het sociale wijkteam van Amaryllis blijft

[42] Samenwerkingsafspraken Amaryllis en het Jeugdexpertteam. 21 maart 2024.

alleen betrokken bij het gezin als de ouders zelf ondersteuning hebben in het kader van de Wmo of schuldhulpverlening.

4. Bij het afsluiten van een maatregel, wanneer nog vrijwillige jeugdhulp nodig is, zeggen de samenwerkingsafspraken tussen Amaryllis en JET dat de GI contact opneemt met het sociale wijkteam. In de interviews is aangegeven dat de GI's veelal contact opnemen met het JET. Door het grote verloop bij het JET is het in de praktijk vaak niet mogelijk dat dezelfde JET-medewerker van voor de maatregel ook bij afsluiting van de maatregel betrokken is. De jeugdbeschermers ervaren dit als een knelpunt.
5. Bij de inrichting van het JET en de opdracht aan het JET is onvoldoende duidelijk meegegeven wat regie voeren bij complexe casuïstiek inhoudt. Volgens respondenten van de gemeente en het JET is het afgelopen jaar wel ingezet om hierin verbetering aan te brengen.

Inrichting en continuïteit in de keten

Zoals eerder beschreven geven respondenten aan dat de lijntjes over het algemeen kort zijn tussen professionals en organisaties en dat er goede overlegstructuren in de keten zijn. Specifiek worden de overlegstructuren MDA++ en de jeugdbeschermingstafel genoemd. De Friese MDA++ bestaat al meer dan 10 jaar en wordt landelijk ook vaak als voorloper gezien. SDF en andere ketenpartners uit het gedwongen kader vinden dat de Friese MDA++ goed functioneert. Volgens hen is er *commitment* vanuit alle organisaties om langdurig te investeren in dit samenwerkingsverband MDA++. Ook de keuze om Veilig Thuis bestuurlijk als apart onderdeel onder te brengen bij het Regiecentrum wordt door respondenten als positief gezien voor het borgen van expertise. Daarnaast wordt tevredenheid geuit door onder andere de RvdK over de positionering en verloop van de jeugdbeschermingstafel.

Naast deze positieve signalen, worden voornamelijk veel uitdagingen en knelpunten genoemd met betrekking tot de inrichting en continuïteit in de keten. We lichten de uitdagingen en knelpunten toe die door meerdere respondenten zijn genoemd.

Bieden van tijdige en passende hulp

De meest genoemde knelpunten hebben te maken met het tijdig en passend inzetten van hulp tijdens een jeugdbeschermingsmaatregel. Bijna alle respondenten geven aan dat jeugdhulp over het algemeen niet tijdig wordt ingezet. Hierin spelen de volgende factoren een rol:

1. Wachtlijsten bij meerdere organisaties in de jeugdbeschermingsketen.
2. De lengte van de keten, die in Leeuwarden langer is door de positionering van het JET (zie verder).
3. Soms proberen professionals te lang in het vrijwillig kader hulp te geven, waardoor te laat wordt opgeschaald. Volgens enkele respondenten word nog te veel uitgegaan van '*stepped care*': starten met lichte hulp en indien nodig wordt (steeds) zwaardere zorg ingezet. Ouders en jeugdigen hebben hierdoor aan het eind van de rit al veel hulpverlening voorbij zien komen. Met als gevolg dat eerst veel herstelwerk nodig is, voordat de echte behandeling kan starten.

4. Soms wordt te vroeg opgeschaald. De RvdK geeft aan dat in Friesland relatief veel casuïstiek wordt teruggelegd bij de melder en dat dus te snel wordt overgegaan op een verzoek tot onderzoek (VtO), terwijl nog opties in het vrijwillig kader mogelijk zijn. De RvdK heeft daarmee een andere visie dan de professionals in het vrijwillig kader, en meer specifiek het JET dat een VtO kan doen, over welke hulp nog mogelijk is.

Dus enerzijds zijn er casussen waarin te lang in het vrijwillig kader wordt geprobeerd en anderzijds casussen waarin te snel wordt opgeschaald. Dit is niet alleen in Friesland het geval, maar speelt volgens de respondent van de RvdK ook in andere regio's. Een verklaring voor deze tegenstelling is dat er voorin de keten onvoldoende gezamenlijk met professionals met verschillende expertise wordt gekeken wat de oorzaken van de problematiek zijn en welke hulp daar bij past. Met het inzetten van de verklarende analyse (zie paragraaf 3.1) worden hierin stappen gezet.

Verder geven alle respondenten aan dat lang niet voor alle jeugdigen en gezinnen passend hulpaanbod beschikbaar is. Er wordt vooral passend aanbod gemist bij de overgang 18-/18+ en voor verlengde jeugdhulp, complexe casuïstiek, verblijfsplekken, alternatieven voor gesloten jeugdzorg en crisisplekken. Volgens respondenten is er een gebrek aan deze vormen van jeugdhulp. Bovendien is een beschikbare plek lang niet altijd ook de passende plek voor de desbetreffende jeugdige. De plek moet passend en veilig zijn voor de jeugdige, maar de plaatsing op die groep moet ook passend en veilig zijn voor de andere jeugdigen op de groep. Als er binnen de regio geen passende plek is, moet nu een plek worden gezocht in een andere regio.

Daarnaast zorgen de inkoop en financiering van zorg soms voor belemmeringen bij het inzetten van (tijdig) passende zorg. Als voorbeeld wordt door een jeugdhulpaanbieder genoemd dat producten zijn ingekocht, zoals verblijf met behandeling en verblijf zonder behandeling. Als een kind is geplaatst op verblijf zonder behandeling en er blijkt na diagnostiek toch behandeling nodig, dan betekent dit dat het kind naar een andere groep moet verhuizen. Volgens de respondent zou het dan mogelijk moeten zijn om het kind ambulant de behandeling op die groep te geven. Omdat dit niet bij het ingekochte product past, moeten aparte afspraken worden gemaakt met het contractmanagement van de gemeente Leeuwarden.

Het bereiken van de leeftijd van 18 jaar bij jongeren in de jeugdzorg, en daarmee de overgang van 18- naar 18+, wordt door veel organisaties als een groot knelpunt ervaren. Dit wordt ook opgemerkt in het jaarverslag 2023 van het REX.[43] Het schot in de financiering tussen Jeugdwet en Wmo speelt een belangrijke rol in dit knelpunt. Als een jongere 18 jaar wordt is het mogelijk om verlengde jeugdhulp[44] in te zetten. Dit wordt (op verschillende manieren) ervaren als een knelpunt. De verlengde jeugdhulp wordt volgens respondenten door gemeenten (in geval van Leeuwarden het JET) vaak gezien als 'duur', terwijl het juist voor continuïteit van zorg

[43] Jaarbericht Expertteam Friesland 2023 incl. monitor.
[44] In sommige gevallen wordt inzet van de jeugdhulp verlengd als de jeugdige 18 jaar wordt. Dan blijft de zorg onder de Jeugdwet vallen. Dit duurt maximaal 5 jaar. De gemeente beslist of verlengde jeugdhulp wordt ingezet. Bron: https://www.regelhulp.nl/onderwerpen/van-jeugd-naar-18/vanuit-de-jeugdwet.

en daarmee rust kan zorgen, aldus zorgaanbieders. Volgens deze respondenten leidt een verkeerde (financiële) prikkel ertoe dat verlengde jeugdhulp onterecht niet wordt ingezet. Daarentegen wordt door andere respondenten aangegeven dat verlengde jeugdhulp als een te makkelijke oplossing wordt gezien. Volgens hen wordt soms geroepen dat 'verlengde jeugdhulp maar moet worden afgegeven', omdat een toekomst- of perspectiefplan van jongeren ontbreekt. GI's zijn verplicht om samen met de jongere vanaf 16,5 jaar een toekomstplan in te vullen, zodat afspraken worden gemaakt voor de jongere over het vervolg als de jeugdbeschermingsmaatregel met 18 jaar vervalt. Alleen door drukte en werken in de waan van de dag, wordt volgens respondenten het opstellen van een toekomstplan vergeten of te laat opgepakt, waardoor afspraken voor de jongere over wat er bij het aflopen van de jeugdbeschermingsmaatregel gebeurt ontbreken. En wordt de gemeente geconfronteerd met dat verlengde jeugdhulp de enige passende mogelijkheid is, terwijl dat had kunnen worden voorkomen.

> *"Kinderen van 18, 19 of 20 jaar zijn niet altijd klaar voor minder intensieve hulpverlening die volgt uit de Wmo. Daar zit een leemte. Je kunt in de Wmo niet datgene organiseren wat binnen de Jeugdwet wel kan." (Een jeugdhulpaanbieder)*

Positie van het JET in de keten

De gemeente Leeuwarden heeft met de inrichting van het JET volgens de ketenpartners gezorgd voor een extra schakel in de al uitgebreide en complexe jeugdbeschermingsketen. De gemeente en het JET zien het JET als een stedelijk wijkteam voor jeugd, terwijl de ketenpartners de organisatie vooral zien als een (onnodige) extra schakel in de keten. De keten wordt door het JET vanuit perspectief van ouders en kinderen nog complexer. En er is nog een extra professional waar ouders en kinderen mee te maken krijgen.

> *"Door zo versnipperd te zijn, is de kans groter dat je geen zicht hebt op grote incidenten. Met het Toekomstscenario willen we naar een simpeler stelsel, maar een extra laag bij de gemeente helpt daar niet bij." (Programmamanager Toekomstscenario)*

Aanleiding vanuit de gemeente voor de oprichting van het JET was om de groeiende zorgvraag te beheersen. In het gedwongen kader bepaalt de GI welke zorg nodig is. Het JET heeft hierin geen rol. Echter, GI's kunnen als zij vinden dat niet gecontracteerde zorg nodig is deze niet direct inzetten, maar moeten eerst langs het contractmanagement van de gemeente Leeuwarden voor goedkeuring van de financiering[45]. Dit zorgt voor een vertraging voor het inzetten van hulp, maar ook voor informatieverlies volgens respondenten van de GI's en de jeugdhulpaanbieders. Bij elke overdracht kan informatie anders worden geïnterpreteerd of verloren gaan. Dit geldt overigens voor hele keten volgens meerdere respondenten.

Andere knelpunten met betrekking tot het functioneren van het JET

[45] Dit geldt alleen wanneer het zorglandschap niet dekkend is. Dit is niet alleen in Leeuwarden het geval. Ook in andere gemeenten in Friesland moet bij inzet van niet-gecontracteerde zorg ook vooraf overlegd worden met de gemeente.

Naast de positie van het JET in de keten, wordt ook het functioneren van het JET als knelpunt door respondenten ervaren. Zo wordt meerdere keren aangegeven dat binnen de organisatie sprake is van veel personeelswisselingen, waardoor het JET onvoldoende kennis en expertise in huis heeft. Vanwege het negatieve stigma op de organisatie komen volgens sommige respondenten vooral net afgestudeerden (zonder ervaring) werken bij het JET. Verder geven ketenpartners aan geen vaste contactpersonen bij het JET in casuïstiek te hebben. Zij moeten daarom in sommige gevallen naar het algemene telefoonnummer bellen om iemand te pakken te krijgen. Hierdoor hebben zij continu te maken met verschillende personen, waardoor ketenpartners (maar ook ouders en kinderen) hun verhaal of vraag en de casuïstiek moeten herhalen. Dit zorgt voor vertraging in de keten en onduidelijkheid, zowel bij ketenpartners als bij gezinnen en jeugdigen zelf, waarbij het voor de laatsten ook nog frustrerend is, om het, voor hen gevoelige, verhaal maar steeds te vertellen. Dit geschetste beeld wordt niet genoemd door het JET en de gemeente. De gemeente en het JET geven aan dat dit het afgelopen jaar verbeterd is en ook dat het ziekteverzuim onder medewerkers van het JET inmiddels is gedaald van 20% naar 5%.

In het afgelopen jaar heeft het JET volgens de gemeente aan de voorkant de aanmelding van casuïstiek beter ingericht. Er is een aanmeldteam ingericht bij het JET waar alle aanmeldingen binnenkomen. Het team voert de triage van casuïstiek uit die door de sociale wijkteams van Amaryllis zijn doorverwezen naar het JET. Het aanmeldteam bepaalt of de casus bij het JET hoort of dat de hulpvragen door Amaryllis kunnen worden opgepakt. Het aanmeldteam heeft een betere sturing op de instroom in de jeugdhulp met als voordeel dat sneller wordt gekeken of de hulpvragen kunnen worden opgepakt door Amaryllis. Daarnaast sluiten de consulenten van het JET aan bij de casusoverleggen van de sociale wijkteams en er wordt geïnvesteerd in een gezamenlijke verklarende analyse met Amaryllis in complexe casuïstiek samen met ouders en jongeren (zie hoofdstuk 3 toekomstscenario voor toelichting over de verklarende analyse).[46]

2.2.2 Kwaliteit van samenwerking tussen organisaties en gezin

Wisselingen personeel schaadt kwaliteit hulp

Veel organisaties geven aan dat het grootste knelpunt voor gezinnen en jeugdigen is dat er veel wisselingen van medewerkers zijn. Dit geldt voor alle organisaties in de keten maar is door respondent van meerdere ketenpartners expliciet als knelpunt bij het JET benoemd. Het gevolg van personeelswisselingen is dat het gezin meerdere keren wordt overgedragen naar een andere professional, niet alleen tussen organisaties maar ook binnen organisaties. Ouders en jeugdigen moeten hun verhaal continu opnieuw vertellen. Vaak gaat bij de overdracht informatie verloren; het gezin stelt zich steeds terughoudender op, korten hun verhaal in of delen bepaalde informatie niet meer. Ze voelen zich niet meer serieus genomen.

> *"Het is niet gek als een gezin tien verschillende hulpverleners in een jaar heeft gezien."(Een respondent van een GI)*

[46] In het ambtelijk hoor- en wederhoor heeft Amaryllis aangegeven dat er inmiddels hierover overleg met de gemeente is geweest en dat deze training zal niet aan sociaal werkers worden aangeboden.

Volgens het SDF en de GI's in de regio is sprake van een dalende trend in het verloop en verzuim bij de GI's. Door investeringen in het personeelsbeleid is een stabiel team ontstaan. Hetzelfde geldt voor Veilig Thuis. Ook de RvdK geeft aan een stabiel team te hebben.

Communicatie

Zowel Amaryllis als het JET geven aan dat zij gebruik maken van begrijpelijke taal in hun communicatie, zodat deze voor alle inwoners te begrijpen is. Het JET geeft specifiek aan dat zij als organisatie veel hebben geïnvesteerd om taalniveau B1 uit te rollen binnen de organisatie.

Feitenonderzoek

Overeenkomend met landelijke constateringen blijkt dat ook in Leeuwarden knelpunten door ouders worden ervaren met betrekking tot het feitenonderzoek[47] in de jeugdbescherming. Voor het opleggen van een jeugdbeschermingsmaatregel, moet dit goed onderbouwd zijn met feitenonderzoek. Uit onderzoek van de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd blijkt dat het feitenonderzoek lang niet altijd op orde is.[48]

> *"Bij het aanvragen van een VtO is onjuiste informatie in de aanvraag opgenomen. Vervolgens is dit verder in de keten in dossiers met knippen en plakken gebruikt." (een ouder)*

2.2.3 Toezicht van gemeente op uitvoering en kwaliteit in de praktijk

Meerdere respondenten van verschillende organisaties in de jeugdbeschermingsketen geven aan dat de inkoop en contractmanagement van GI's via SDF goed is geregeld. Via SDF houdt de gemeente toezicht op de uitvoering van de jeugdbeschermingsmaatregelen op basis van de afspraken over kwaliteitseisen in de subsidieovereenkomsten. In de regio Friesland is eerder dan landelijk ingezet op verlaging van de caseload en zijn afspraken gemaakt over de tarieven. Er zijn sturingsafspraken. GI's moeten bepaalde normen halen (bijvoorbeeld over wachtlijsten, binnen vijf dagen contact met het gezin, binnen zes weken een plan van aanpak, etc.). Sturen op de afspraken gebeurt vooral in de gesprekken die door SDF worden gevoerd met de gecontracteerde GI's. De GI's leveren rapportages aan over instroom, uitstroom en of dit afwijkt van de verwachting, personeelszaken, verloop en verzuim. In de gesprekken met de GI's worden signalen die het SDF krijgt van gemeenten besproken. Daarnaast is in de subsidiebeschikkingen opgenomen dat de GI's onderdeel moeten uitmaken van het Toekomstscenario (zie hoofdstuk 3).

[47] Feitenonderzoeken worden door de RvdK, Veilig Thuis of een GI gemaakt om te beoordelen of een jeugdbeschermingsmaatregel nodig is.
[48] Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd. (juni 2022). *Kwaliteit van feitenonderzoek rond de aanvraag van machtigingen voor uithuisplaatsingen.*

3 Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming

Het huidige jeugdbeschermingsstelsel is complex. Er is sprake van een estafettemodel. Lokale teams, Veilig Thuis, Raad voor de Kinderbescherming en Gecertificeerde Instellingen voeren na elkaar en deels overlappend hun eigen onderzoekstaken en hulpplannen uit. De hulp wordt overgedragen van organisatie naar organisatie of van professional naar professional. Kinderen en gezinnen krijgen hierdoor diverse professionals over de vloer, aan wie ze opnieuw hun verhaal moeten doen. Kinderen en gezinnen waar de veiligheid in het geding is krijgen niet tijdig de passende hulp en moeten op verschillende plekken steeds weer hun verhaal vertellen. Dit is al jaren bekend en speelt niet alleen in de gemeente Leeuwarden en in de regio Friesland, zoals in vorige hoofdstuk besproken, maar in het hele land.

Vanuit de breed gedragen overtuiging bij alle betrokken organisaties dat het anders moet en kan, is in 2021 het landelijke programma Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming (hierna: Toekomstscenario) gestart. In opdracht van de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) en de ministeries van Justitie en Veiligheid (JenV) en Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) wordt in dit programma gewerkt aan de nadere vormgeving en voorbereiding van een duurzame verbetering van de kind- en gezinsbescherming. Dit vraagt enerzijds om een nieuw stelsel en anderzijds om een nieuwe manier van werken. Hiervoor zijn veranderingen nodig op landelijk, regionaal en lokaal niveau. Ook in de regio Friesland en de gemeente Leeuwarden wordt gewerkt aan de voorbereiding van een verbetering van de kind- en gezinsbescherming.

In dit hoofdstuk geven we eerst een korte beschrijving van het landelijk programma en de resultaten tot nu toe van verschillende proeftuinen in het land waarin de manier van werken volgens de basisprincipes van het Toekomstscenario beproefd. Vervolgens gaan we in op hoe in de regio Friesland en de gemeente Leeuwarden wordt toegewerkt naar de principes van het Toekomstscenario. Tot slot geven we de uitdagingen aan waar Leeuwarden en de regio Friesland nog voor staan de komende jaren.

3.1 Landelijk programma

Doel en basisprincipes

Het doel van het Toekomstscenario is te komen tot een eenvoudiger stelsel van kind- en gezinsbescherming met meer samenhang. Het Toekomstscenario schetst op hoofdlijnen hoe de kind- en gezinsbescherming over vijf tot tien jaar eruit moet zien. Het programma beoogt dat in 2026:

> *"... een brede, gezins-/systeemgerichte werkwijze en een slim en effectief stelsel van kind- en gezinsbescherming geconcretiseerd en waar mogelijk gerealiseerd wordt."*

Aan het Toekomstscenario liggen vier basisprincipes ten grondslag:[49]

1. Gezinsgericht werken: de blik is op het hele gezin (niet alleen op het kind, maar ook op wat de ouders nodig hebben en de overige gezinsleden). Hulp en ondersteuning wordt zoveel mogelijk binnen het gezin en de directe omgeving georganiseerd. Het doel is om het gezin te versterken, zodat het kind veilig en gezond kan opgroeien met zo min mogelijk ingrijpende maatregelen.
2. Rechtsbeschermend en transparant: de rechten van kinderen en ouders worden gewaarborgd en besluiten over jeugdbescherming zijn voorspelbaar, duidelijk en controleerbaar. Dit betekent dat de betrokkenen weten waar ze aan toe zijn en inspraak hebben en dat procedures eerlijk en inzichtelijk zijn.
3. Eenvoudig: het systeem moet begrijpelijk en toegankelijk zijn. De drempel naar hulp is zo laag mogelijk. Professionals en gezinnen moeten snel en efficiënt de juiste hulp kunnen organiseren zonder complexe regelgeving die de effectiviteit belemmert.
4. Lerend: het systeem is continu in ontwikkeling en leert van praktijkervaringen en evaluaties. Dit betekent dat structureel wordt gewerkt aan de verbetering van de kind- en gezinsbescherming, zodat fouten worden herkend en aangepakt en de effectiviteit van de kind- en gezinsbescherming toeneemt.

Een uitgebreide beschrijving van deze principes staat in bijlage 5. Deze principes houden structuurwijzigingen in ten opzichte van het huidige stelsel, die meer ruimte moeten maken voor een andere manier van werken die voor het gezin begrijpelijk en transparant is.

Het Toekomstscenario gaat op basis van de bovenstaande principes uit van de volgende organisatie en werkwijze[50]:

- Om het gezin of huishouden heen staat een lokaal (wijk)team dat hulp verleent.
- Een gezin of huishouden heeft één vast gezicht binnen het lokaal (wijk)team. Als het nodig is, werkt deze contactpersoon samen met een professional uit een regionaal veiligheidsteam.
- Het regionaal veiligheidsteam heeft aanvullende expertise en bevoegdheden op gebied van veiligheid en is beschikbaar voor de lokale teams in de regio.
- De professionals van lokale teams, regionale veiligheidsteams en specialistische aanbieders werken samen aan een duurzaam veilige situatie voor het gezin. Ze richten zich hierbij op het gehele systeem.
- Dicht bij deze professionals en gezinnen staat een netwerk van specialisten met kennis van en ervaring met kinderen, volwassenen en specifieke uitingsvormen van geweld.

Deze stelselwijziging vraagt om wetswijzigingen. Dit kost tijd. De verwachting is dat de wetgeving in 2030 is aangepast, de nieuwe governance is ingericht en de werkprocessen en handelingskaders van de betrokken professionals en organisaties zijn aangepast. Gedurende deze periode van ontwikkeling is het wel nodig dat de jeugdbescherming gewaarborgd blijft, maar kunnen betrokken organisaties en professionals wel al toewerken naar het werken volgens de basisprincipes van het Toekomstscenario, onder andere middels proeftuinen.

[49] Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming. (z.d.)
[50] Factsheet Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming. April 2024

Proeftuinen en (voorlopige) resultaten

In 13 proeftuinen verspreid over het land wordt de manier van werken volgens de basisprincipes van het Toekomstscenario beproefd en de daarvoor benodigde samenwerking uitgewerkt tussen lokale teams, zorg- en veiligheidspartners zoals de jeugdbescherming, Veilig Thuis, de RvdK en de jeugdhulpaanbieders en de beoogde regionale veiligheidsteams. Een van proeftuinen vond plaats in de regio Friesland (zie verder). Door het signaleren van wat in de praktijk wel of juist niet kan of lukt bij het beproeven, leveren proeftuinen input voor concretisering en realisatie van het Toekomstscenario. Ook leveren proeftuinen kwalitatieve en kwantitatieve data over de nieuwe manier van werken.

De proeftuinen hebben als taak om te kijken hoe tijdige, passende en samenhangende hulp aan kinderen en volwassenen die te maken krijgen met (dreigende) onveiligheid in de thuissituatie kan worden geboden. Dit doen ze door problemen in een vroeg stadium te identificeren en waar mogelijk met preventieve maatregelen aan te pakken in plaats van te wachten op gedwongen bescherming. Met ruimte voor maatwerk en in samenwerking met de betrokkenen, door een gezamenlijke analyse te maken van wat er speelt en welk hulp nodig is (de zogenaamde verklarende analyse). Dit vraagt van de professionals een andere manier van werken, waarbij zij de tijd krijgen om met gezinnen te praten en hun benadering aan te passen aan wat werkt voor het gezin.[51] De proeftuinen richten zich op het leren van ervaringen van wat wel en niet werkt voor het gezin.

Uit de vijfde voortgangsrapportage van het Toekomstscenario blijkt het volgende:

- In een groot deel van de gezinnen en huishoudens lukt het door integraal systeem- en mensgericht werken weg te blijven van inzet van juridische maatregelen. Bij een klein deel van de gezinnen en huishoudens lukt het niet om een jeugdbeschermingsmaatregel te voorkomen[52].
- Het aantal regio's dat zich oriënteert op het Toekomstscenario stijgt. Inmiddels is in 34 van de 42 jeugdhulpregio's een bestuurlijke opdracht aanwezig, gericht op de voorbereiding voor een mogelijke implementatie van (onderdelen van) het Toekomstscenario (voor Friesland zie 3.2).
- De ervaringen van gezinnen, huishoudens en professionals in de proeftuinen zijn overwegend positief. Zo geven de meeste gezinnen en huishoudens aan dat zij zich gehoord en serieus genomen voelen en met respect zijn behandeld. Wel ervaren zij bijvoorbeeld vertragingen bij intakes en rapportages. Professionals benadrukken dat zij in de proeftuinen meer tijd hebben voor de doelgroep, wat leidt tot betere samenwerking en een dieper begrip van de onderliggende risicofactoren. Ook geven professionals aan samen te werken vanuit verschillende disciplines. Dat bevordert een integrale aanpak en leidt tot minder fragmentatie van hulpverlening. Tegelijkertijd lopen zij tegen de grenzen van de huidige wet- en

[51] Position Paper Verwey-Jonker Instituut ronde tafelgesprek Tweede Kamer (5 februari 2025)
[52] Sinds 1 januari 2023 zijn de proeftuinen bij 1268 gezinnen en/of huishoudens betrokken (geweest). Bij deze gezinnen en huishoudens is op peildatum 30 juni 2024 in totaal 109 keer een juridische maatregel ingezet (8,6 %). Dit is een lichte stijging ten opzichte van de vorige meting op 31 december 2023. Een verklaring is dat het aantal contact- en huisverboden in het tweede kwartaal van 2024 in enkele proeftuinen is gestegen. Opvallend is dat het aantal huishoudens zonder kinderen dat binnen de proeftuinen wordt geholpen ook licht toeneemt. Vooralsnog is met de huidige set aan cijfers het maatschappelijk effect van de werkwijze in de proeftuinen op landelijk niveau lastig in beeld te brengen.

regelgeving aan o.a. met betrekking tot het uitwisselen van (dossier)gegevens en het overnemen van elkaars wettelijke taken die verbonden zijn aan de afzonderlijke organisaties.

- Uit het actieonderzoek[53] in zeven proeftuinen[54] blijkt tot nu toe dat de introductie van een vast contactpersoon (of duo) (vanuit het lokaal team) voor het gezin een belangrijke verbetering is. Deze persoon is laagdrempelig en verantwoordelijk voor de coördinatie en afstemming van de betrokken hulpverleners.[55] Dit leidt tot meer vertrouwen en gevoel van transparantie bij het gezin, waardoor cliënten duidelijker begrijpen wat ze kunnen verwachten van hulpverlening. Bovendien ligt in de werkwijze van de proeftuinen meer regie bij cliënten, waarbij zij samen met de hulpverleners bepalen wat het probleem is en welke aanpak het beste is. Professionals voelen zich beter in staat om maatwerk te leveren, doordat ze meer tijd hebben om met gezinnen te praten en de situatie beter te begrijpen. Er wordt meer naar het gezin als geheel gekeken. De samenwerking met verschillende disciplines zorgt voor een bredere blik op het gezin. Daarnaast is het doorbreken van het 'estafettewerken' en de verbeterde samenwerking tussen verschillende organisaties zoals Veilig Thuis, de jeugdbescherming en lokale wijkteams een belangrijke positieve ontwikkeling. Lokale wijkteams hebben nu meer kennis over onveiligheid door de samenwerking met het regionale veiligheidsteam (RVT), dat ook goed is verbonden met gespecialiseerde zorginstellingen, zoals verslavingszorg en GGZ.

Belangrijke ontwikkelingen tot 2030

Ervan uitgaande dat in 2030 het nieuwe stelsel ingevoerd is, moeten in de periode de volgende zaken worden gerealiseerd om te werken volgens de basisprincipes van het Toekomstscenario[56]:

- Versteviging van de **lokale teams**. Om gezinnen heen staat het lokale team dat hulp en ondersteuning biedt of organiseert met vertrouwde gezichten, waar nodig wordt samen gewerkt met een regionaal veiligheidsteam (zie verder). Op dit onderdeel is een duidelijke verbinding met de Hervormingsagenda Jeugd[57] ten aanzien van het verstevigen van de lokale teams.
- Het inrichten van een **regionaal veiligheidsteam** (RVT). Binnen het Toekomstscenario neemt het RVT een belangrijke positie in. Het team moet beschikken over expertise en bevoegdheden op het gebied van veiligheidsvraagstukken in gezinnen en huishoudens. Het is de bedoeling dat de functies van de GI's, Veilig Thuis en de RvdK in het RVT worden samengebracht. Er waren meerdere mogelijkheden voor de inrichting van het RVT.[58] In november 2024 is door de opdrachtgevers (ministerie van J&V en VWS) een ontwikkelingsrichting gekozen voor de RVT's.[59] De RVT's worden een nieuwe eigenstandige, publiekrechtelijke organisatie (openbaar lichaam) onder decentrale sturing.[60] In de RVT's komen de

[53] Verwey Jonker Instituut (2025) *Op weg naar verbetering.* Geraadpleegd van https://www.verwey-jonker.nl/wp-content/uploads/2025/03/223170_223030_Op-weg-naar-verbetering.pdf
[54] De proeftuin in Friesland maakt geen onderdeel uit van dit actieonderzoek.
[55] Een rapportage over wat werkt wordt eind 2025 verwacht.
[56] Position paper programmaleider Toekomstscenario 4 februari 2025.
[57] Hervormingsagenda Jeugd 2023-2028.
[58] Andersson Elffers Felix. (2024). *Onderzoek inrichting Regionale Veiligheidsteams. Eindrapportage.*
[59] Tijdens de uitvoering van het veldwerk was deze beslissing nog niet gevallen. In de interviews werd door alle organisaties aangegeven dat zij in afwachting waren van deze beslissing en dit tot een soort stilstand leidde, omdat het nog niet duidelijk was welke kant de keten op moest ontwikkelen.
[60] Vijfde voortgangsrapportage Programma Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming (november 2024).

functionaliteiten van VT, de GI's en de RvdK samen. Het onafhankelijk advies van de rechter blijft. De RVT's worden georganiseerd op de geografische schaal van de 25 veiligheidsregio's. Uitvoering van de jeugdreclassering wordt een rijksverantwoordelijkheid. Deze ontwikkelingsrichting wordt in het voorjaar van 2025 nader uitgewerkt.

- Professionals werken gezins-/systeemgericht en in gezamenlijkheid (integraal) aan het effectief en duurzaam borgen van veiligheid. Er is een concept **handelingskader** dat verder wordt uitgewerkt in samenspel met een handreiking voor met name de lokale teams vanuit de Hervormingsagenda Jeugd.
- Inrichten van een **kennis- en leerinfrastructuur**. De praktijk wordt gefaciliteerd om samen te werken en een lerende omgeving te vormen.
- Organiseren van een **netwerk van specialisten**[61] met kennis van kinderen, volwassenen en specifieke uitingsvormen van geweld.

In januari 2025 besloten alle GI's om zich terug te trekken uit het landelijk programma Toekomstscenario.[62][63] De GI's zijn het niet eens met de ontwikkelrichting die is gekozen door de staatssecretarissen. De GI's staan echter wel nog altijd achter de ambities van het Toekomstscenario en werken op lokaal niveau nog mee aan de verbetering van de bescherming van kinderen en gezinnen. In mei 2025 beslist het kabinet over de transitiemiddelen voor het doorvoeren van de stelselwijziging en om de beweging naar het Toekomstscenario voort te zetten tot 2030. Na het besluit hierover kan het traject voor wijziging van de wetgeving worden ingezet.

3.2 Toekomstscenario Friesland

Toekomstscenario Regio Fryslân 2023-2026

Friesland heeft het landelijke programma vertaald naar een eigen regionaal programmaplan: Toekomstscenario Regio Fryslân 2023-2026 (hierna: Toekomstscenario Fryslân). Dit document is in maart 2023 vastgesteld door de wethouders van de 18 Friese gemeenten. De wethouders zijn tevens bestuurlijk opdrachtgevers. Hiermee is Friesland een van de 34 jeugdhulpregio's met een bestuurlijke opdracht.

De doelstelling van het programma is dat het Toekomstscenario Fryslân een breed gedragen programma is binnen de regio Friesland. Het programma bestaat uit de volgende drie actielijnen (zie bijlage 7 voor een uitgebreide beschrijving):[64]

1. Versterking kind- en gezinsbeschermingsketen.

[61] Hiermee wordt bedoeld professionals uit de specialistische jeugdhulp en volwassenzorg.
[62] Jeugdzorg Nederland. (21 januari 2025). Jeugdbeschermingsorganisaties trekken zich terug uit het landelijk programma Toekomstscenario. Geraadpleegd van https://www.jeugdzorgnederland.nl/actueel/jeugdbeschermingsorganisaties-trekken-zich-terug-uit-het-landelijk-programma-toekomstscenario/#:~:text=De%20gecertificeerde%20instellingen%20(GI%27s)%20trekken,Jeugd%2C%20Preventie%20en%20Sport
[63] Ten tijde van het ambtelijk hoor en wederhoor is op 16 april 2025 bekend geworden dat ook het Landelijk Netwerk Veilig Thuis zich terugtrekt uit het landelijke programma Toekomstscenario. Geraadpleegd van https://veiligthuiswb.nl/nieuwsbericht/landelijk-netwerk-veilig-thuis-stopt-met-deelname-aan-het-landelijke-programma-toekomstscenario/
[64] Sociaal Domein Fryslân. (z.d.) Toekomstscenario Fryslân. Geraadpleegd van https://www.sdfryslan.nl/wmo/toekomstscenario-fryslan/

2. Aanpak van geweld in afhankelijkheidsrelaties.
3. Versterking van de Friese gebiedsteams.

De uitvoering van het programma is belegd bij een programmamanager. Het programmaplan is verder uitgewerkt in een actieprogramma. Gemeenten en partners konden een projectaanvraag doen voor de invulling van dit actieprogramma. Dat heeft geleid tot acht projecten (zie bijlage 7), waaronder de **pilot Zicht op Veiligheid in gemeente Leeuwarden** (zie paragraaf 3.3).[65]

Verbinding Toekomstscenario Fryslân met Fryske Regiovisie Jeugdhulp

Elke jeugdhulpregio in Nederland stelt een regiovisie op waarin de gemeenten hun gezamenlijke visie en plannen vastleggen voor de jeugdhulp (dus breder dan de jeugdbescherming). De regiovisie beschrijft hoe zij de jeugdhulp organiseren, verbeteren en afstemmen op de behoeften van kinderen, jongeren en gezinnen in hun regio. De regiovisie geeft richting aan de opdracht voor de jeugdregio en is noodzakelijk voor het vormgeven van de inkoop en de uitvoering van de regionale opdracht.
De Fryske Regiovisie Jeugdhulp is in het eerste kwartaal van 2023 vastgesteld door de Friese gemeenteraden en schetst de ambities, doelstellingen en uitgangspunten in de jeugdhulp voor de periode 2023-2026. De leidende principes in het actieprogramma van de Fryske Regiovisie Jeugdhulp zijn: positief opgroeien, een sterke basis, sterke preventie, partnerschap, duurzaam effectieve hulp en integraal werken dichtbij de jeugdige. Dit heeft geresulteerd in drie actielijnen:

1. Samenwerking onderwijs, gemeenten en jeugdhulp.
2. Participatie en ervaringsdeskundigheid.
3. Versterking van de Friese gebiedsteams.

De thema's in de Fryske Regiovisie Jeugdhulp[66] overlappen met de thema's in het Toekomstscenario Fryslân.[67] Zowel binnen het Toekomstscenario Fryslân als binnen de regiovisie wordt ingezet op versterking van de gebiedsteams:[68]

- Toekomstscenario Fryslân: doel is dat in 2026 de expertise van de Friese gebiedsteams op het gebied van preventie, aanpak van geweld in afhankelijkheidsrelaties en onveiligheid binnen gezinnen (verder) is vergroot. De gebiedsteams kunnen aan de voorkant een goede analyse maken, waardoor gezinnen zo snel mogelijk de best passende hulp krijgen en problemen in de verdere toekomst voorkomen worden.

[65] Sociaal Domein Fryslân. Samenvatting projecten Toekomstscenario Fryslân. Geraadpleegd van https://www.sdfryslan.nl/wp-content/uploads/2023/12/Samenvatting-projecten-website.pdf
[66] Sociaal Domein Fryslân. De Fryske Regiovisie Jeugdhulp 2023-2026. Geraadpleegd van https://www.sdfryslan.nl/wp-content/uploads/2023/08/Fryske-Regiovisie-Jeugdhulp.pdf
[67] https://www.sdfryslan.nl/wp-content/uploads/2024/04/23.01-Infographic_Projectontwikkelingen_V6_Digitaal-scaled.jpg
[68] Sociaal Domein Fryslân. Infographic Projectontwikkelingen Fryske Regiovisie Jeugdhulp en Toekomstscenario Fryslân. Geraadpleegd van https://www.sdfryslan.nl/wp-content/uploads/2024/04/23.01-Infographic_Projectontwikkelingen_V6_Digitaal-scaled.jpg

- Regiovisie: doel is dat voor de versterking van de Friese gebiedsteams het regionaal ondersteuningsplan Jeugd[69] in ontwikkeling blijft en de verklarende analyse wordt geïmplementeerd, zodat vraagverheldering door de lokale teams wordt verbeterd.

Ook wordt zowel in het Toekomstscenario Fryslân als in de Regiovisie ingezet op een lerend netwerk waar ook de partners uit de jeugdbeschermingsketen onderdeel van uitmaken. Bij de uitvoering van de twee programma's wordt rekening gehouden met de overlap, onder andere door de twee programma's bij dezelfde programmamanager te beleggen.

Proeftuin 'Multi Expertise Team'

Verder is vanuit de regio in 2023 en 2024 uitvoering gegeven aan een van de landelijke proeftuinen van het Toekomstscenario: de proeftuin 'Multi Expertise Team' (MET) in de gemeente Heerenveen.[70] De proeftuin was een samenwerking met Veilig Thuis, de drie GI's, Zorgbelang Fryslân (ervaringsdeskundige), de RvdK en jeugdreclassering. Gezamenlijk zijn zij aan de slag gegaan in een RVT met als opdracht om de keten eenvoudiger in te richten.

De partijen hebben twee jaar beproefd hoe zij beter kunnen samenwerken in de kind- en gezinsbeschermingsketen, met als doel om gezinnen zo goed mogelijk te ondersteunen, zoveel als mogelijk in het vrijwillige kader. Verschillende uitgangspunten stonden centraal. Allereerst hoefden de gezinnen in het MET hun verhaal maar één keer te vertellen tijdens de bespreking met het MET. Daarnaast dachten de verschillende organisaties mee met de gezinnen. Verder dachten gezinnen aan de hand van de top 3 methodiek zelf mee over de zorgen en hoe ze deze willen aanpakken. De ervaringen zijn met de pilot positief. De partijen hebben echter gezamenlijk besloten om voor 2025 geen nieuwe aanvraag te doen om nog een jaar te beproeven in een landelijke proeftuin.[71] De voorwaarden voor een nieuwe aanvraag waren gericht op verdiepen van de bestaande proeftuin in Heereveen, terwijl de partners in de proeftuin willen verbreden. Ze willen ook andere gemeenten in de regio, naast de gemeente Heereveen, meenemen in de beweging van het Toekomstscenario.

In de proeftuin hebben de deelnemende professionals geleerd dat echte verandering zit in een betere manier van samenwerken tussen de betrokken partijen en met de gezinnen. In 2025 gaat de programmamanager in cocreatie met de Friese gemeenten en de betrokken samenwerkingspartners aan de slag met eerste stappen om provinciebreed samen te werken. Zij gaan zich richten op een nieuwe manier van samenwerken passend bij de uitwerking van het Toekomstscenario en wat dit van hen vraagt aan (nieuw) vakmanschap van uitvoerende professionals, hun managers en bestuurders. Men wil eerder gebruik maken van elkaars expertise,

[69] Er is regionaal basis ondersteuningsplan ontwikkeld dat in alle gemeenten wordt gebruikt. Hierdoor wil men de minimale kwaliteit van vraagverheldering, gegevensdeling en resultaatsturing waarborgen.
[70] Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming. Factsheet Proeftuinen. (29 maart 2023).
[71] Sociaal Domein Fryslân (18 maart 2025) De proeftuin 'Multi Expertise Team' (MET) Fryslân stopt. Geraadpleegd van https://www.sdfryslan.nl/nieuws/de-proeftuin-met-stopt/

en dit zo organiseren dat ze dit preventief kunnen doen. Hierbij is ons doel om onveiligheid in gezinnen eerder te herkennen en daarmee gezinnen sneller te helpen. Gezinnen worden hierbij gezien als expertise van hun eigen situatie; zij praten mee en zitten aan tafel.

3.3 Het Toekomstscenario in Leeuwarden

Aandacht voor Toekomscenario in Jeugd Agenda

De Fryske Regiovisie Jeugdhulp is in de gemeente Leeuwarden vertaald naar de Jeugd Agenda 2024-2028. De Jeugd Agenda heeft drie pijlers:

1. Jeugd en het versterken van het dagelijkse leven
2. Jeugd en inclusiever onderwijs
3. Jeugd en (gemeentelijke toegang)

Zoals eerder gezegd is er overlap tussen de regiovisie Fryske Jeugdhulp (en daarmee ook de Jeugd Agenda) en het Toekomstscenario Fryslân, vooral met betrekking tot het verstevigen van de lokale teams. De thema's van het Toekomstscenario komen in de Jeugd Agenda aan bod in pijler 3. De volgende doelen en bijbehorende specifieke acties zijn daarover opgenomen:

1. **Verlagen van de drempel voor jeugdigen en ouders om eerder hulp te vragen**
   Actie: doorontwikkelen van het JET. Hierbij wordt de samenwerking en afstemming van Amaryllis en het JET rondom de gemeenschappelijke Verklarende Analyse en de implementatie van het Toekomstscenario als een van de onderwerpen voor de doorontwikkeling genoemd.[72]
2. **Vaker één vast gezicht voor het gezin**
   Actie: versterking samenwerking Amaryllis en JET. Het is de bedoeling dat één persoon betrokken blijft bij de jeugdige en het gezin. Er worden afspraken gemaakt voor een tweede persoon (bij afwezigheid). Bij hulpvragen uit meerdere domeinen wordt met elkaar afgesproken wie het vaste gezicht is voor de jeugdige en het gezin.
3. **Voorbereid zijn op de implementatie van het Toekomstscenario**
   Actie: onderzoeken hoe de gemeentelijke infrastructuur passend kan worden gemaakt op het Toekomstscenario. De gemeente gaat aan de hand van het Toekomstscenario aan de slag met hoe de gemeentelijke infrastructuur van sociale wijkteams en JET effectiever en slimmer kan worden ingericht.[73] Hieronder valt de (uitbreiding van de) pilot Zicht op Veiligheid (zie verder). Daarnaast wordt opgemerkt dat de gemeente zich houdt aan de kwaliteitseisen waaraan ook de IGJ toetst en aan de afspraken over sterke gebiedsteams die in de Hervormingsagenda Jeugd staan. Voor de voorbereiding en uitbreiding van het Toekomstscenario Zicht op Veiligheid is budget gereserveerd voor 2024 en 2025.

[72] In het ambtelijk hoor- en wederhoor heeft Amaryllis aangegeven dat er inmiddels hierover overleg met de gemeente is geweest en dat deze training zal niet aan sociaal werkers worden aangeboden. Amaryllis is dus niet meer aan de slag met de Verklarende Analyse.
[73] In de Jeugd Agenda is opgenomen dat de gemeente het JET als goede basis ziet voor het te vormen lokaal veiligheidsteam.

Daarnaast wordt bij de volgende doelen en acties niet expliciet verwezen naar het Toekomstscenario maar is er wel verbinding met de basisprincipes van het Toekomstscenario:

4. **Versterken van de regie van ouders en jeugdigen**

   Actie: invoeren van de mogelijkheid tot een zelfgekozen steunfiguur uit het eigen netwerk.

Pilot Zicht op Veiligheid

Een van de acht projecten uit het Actieprogramma van het Friese Toekomstscenario is de pilot 'Zicht op Veiligheid' in de gemeente Leeuwarden. In deze pilot werken het JET en het Regiecentrum Bescherming en Veiligheid samen om het zicht op veiligheid van kinderen te verbeteren. Het doel is om escalatie, en daarmee een OTS, te voorkomen. Jeugdbeschermers worden aan jeugdconsulenten van het JET gekoppeld, om samen op te trekken in casuïstiek die naar het gedwongen kader neigt te gaan. Het JET en het Regiecentrum geven aan meerwaarde te zien in de pilot. Het JET zegt dat het in een aantal zaken is gelukt om met de pilot de inzet van een OTS te voorkomen. Dit komt volgens hen doordat het is gelukt om weer contact met het gezin te krijgen en daardoor vrijwillige hulpverlening in te zetten. Respondenten van het Regiecentrum geven aan dat door samen op te trekken professionals zien dat de verschillende insteek, competenties, en manier hoe je dingen brengt, toch vaak kunnen zorgen dat er geen verzoek tot onderzoek bij de RvdK komt. Het gezin kan in het vrijwillig kadergeholpen worden. Als het toch komt tot het opleggen van een maatregel, dan gaat JET achter op 'de tandem'. Hierdoor is het volgens de respondenten van het Regiecentrum mogelijk om sneller af te schalen en vast te houden aan 1 plan-1 gezin-1 werker.

3.4 De basisprincipes van het Toekomstscenario doorvertaald naar de praktijk

In de eerdere paragrafen is beschreven hoe in Friesland en in Leeuwarden de voorbereiding op het werken volgens het Toekomstscenario wordt vormgegeven. In deze paragraaf beschrijven we op basis van de documenten en de interviews hoe dit in de praktijk reeds wordt toegepast en welke knelpunten eventueel worden ervaren. Dit beschrijven we aan de hand van de vier basisprincipes van het Toekomstscenario. Daarbij kijken we niet alleen naar gemeente Leeuwarden, maar ook naar de rest van de regio. Ervaringen uit de andere gemeenten kunnen ook zinvol zijn voor Leeuwarden.

Basisprincipe 1. Gezinsgericht werken

Verschillende organisaties zetten (eerste) stappen met het inzetten van de verklarende analyse. Dit is een landelijke tool voor professionals om samen met de jeugdige en ouder(s) inzichtelijk te maken wat de belangrijkste factoren zijn die bijdragen aan het ontstaan, de instandhouding, verergering of vermindering van problemen. Gebruik van de verklarende analyse wordt door het Toekomstscenario gestimuleerd en moet eraan bijdragen dat eerder passende hulp – en mogelijk minder intensieve hulp – wordt ingezet. In Leeuwarden zijn onder andere Amaryllis, het JET en het REX met de verklarende analyse aan de slag. Zoals

hierboven genoemd is de uitrol van de verklarende analyse onderdeel van de actielijn 'versterking van de gebiedsteams' uit de Regiovisie. Een van de betrokken professionals zegt:

> *"We hadden een ouder die na inzet van de verklarende analyse pas begreep wat er aan de hand was, omdat het hele plaatje wordt meegenomen en in begrijpelijke taal wordt uitgelegd." (respondent REX)*

Daarnaast vindt sinds september 2024 vanuit het regionaal programma Toekomstscenario Fryslân een pilot plaats in gemeente Smallingerland, gericht op gezinshulp.[74] In deze pilot wordt een geïntegreerde aanpak ontwikkeld, waarin één team met professionals vanuit verschillende partijen de meest passende zorg en ondersteuning voor het hele gezin (in de juiste volgorde) inzet. De focus wordt verlegd van jeugdzorg voor het kind naar gezinszorg. Als blijkt dat de pilot succesvol is, wordt de constructie in heel Friesland (en vervolgens in heel Nederland) uitgerold.[75]

Verstevigen lokale teams

Onderdeel van de doelstelling om meer gezinsgericht te werken is het verstevigen van de lokale (wijk)teams. In 2024 is een vragenlijst uitgezet onder de gebiedsteams van alle Friese gemeenten om inzicht te krijgen in de gemeentelijke toegang tot jeugdhulp. De vragenlijst richt zich op de ondersteuning die lokale teams bieden, hun regierol, de problematiek waarmee ze te maken hebben, de processen rond toegang tot jeugdhulp, gebruikte hulpmiddelen, veiligheidsinschattingen, planvorming en -bespreking, doorlooptijden, naleving van richtlijnen en de werkwijze van professionals, inclusief monitoring en evaluatie. Deze inventarisatie biedt inzicht in de huidige situatie en de ondersteuningsbehoefte van de teams. In Leeuwarden is de vragenlijst uitgezet bij de jeugdconsulenten van het JET, maar slechts één respondent heeft enkele vragen ingevuld. Uit de informatie van de gemeente blijkt dat er geen meerwaarde werd gezien voor het invullen van de vragenlijst, waardoor er geen goed beeld is van het JET en de sociale wijkteams van Amaryllis op deze onderwerpen.

Een belangrijk onderdeel van het Toekomstscenario is dat expertise over veiligheidsvraagstukken eerder in de keten wordt ingezet. Hiervoor is het nodig dat lokale wijkteams meer kennis krijgen over veiligheidsvraagstukken en dat expertise uit andere organisaties hierover eerder wordt ingezet. Het versterken van veiligheidsexpertise aan de voorkant heeft als doel om jeugdbeschermingsmaatregelen te voorkomen. In de pilot Zicht op Veiligheid in gemeente Leeuwarden wordt gewerkt aan het versterken van veiligheidsexpertise aan de voorkant. Het is de bedoeling om de pilot uit te breiden naar andere GI's en wijken. In Leeuwarden wordt de expertise naar de voorkant van de keten halen ook vormgegeven via een advies- en consultfunctie. GI's hebben met deze functie de mogelijkheid om hun expertise aan de voorkant bij casuïstiek

[74] Sociaal Domein Fryslân. (z.d.) Samenvatting projecten Toekomstscenario Fryslân. Geraadpleegd van https://www.sdfryslan.nl/wp-content/uploads/2023/12/Samenvatting-projecten-website.pdf
[75] Alliade (9 december 2024). Pilot Gezinshulp Smallingerland zet eerste stappen. Geraadpleegd van https://www.alliade.nl/over-alliade/nieuws/5484/pilot-gezinshulp-smallingerland-zet-eerste-stappen

in te zetten. In de praktijk blijkt echter dat deze functie niet of nauwelijks wordt gebruikt. Sommige organisaties zijn niet eens bekend met deze functie.

Basisprincipe 2. Transparant en rechtsbeschermend

In het kader van rechtsbescherming kunnen jeugdigen en ouders beroep doen op onafhankelijke cliëntondersteuning. In gemeente Leeuwarden is dit voor 2025 belegd bij MEE Noord en Cliënt & Co. Daarnaast geven zowel Amaryllis als het JET aan dat zij aandacht hebben voor begrijpelijke taal. Bij het JET is specifiek ingestoken op communicatie uitingen op B1 taalniveau.

Verder geeft de programmaleider van het regionale Toekomstscenario Fryslân programma aan dat in de proeftuin van het MET is gekeken of het haalbaar is om één dossier per gezin te hanteren in de gehele keten. Het blijkt echter dat de huidige wetgeving hiervoor nog niet voldoende ruimte geeft, maar ook dat alle organisaties in de keten met verschillende systemen werken, waardoor het (nu) niet haalbaar is. De gesproken ervaringsdeskundige geeft aan dat een gebrek aan vooral een actueel dossier nog als knelpunt wordt ervaren.

Basisprincipe 3. Eenvoudig

Dit principe gaat ervan uit dat één vaste professional betrokken is bij het kind en het gezin en er geen overdrachten zijn. Zoals eerder in hoofdstuk 3 wordt beschreven, is dit in Leeuwarden nu niet het geval. De keten is sowieso lang, waardoor jeugdigen en gezinnen met veel verschillende organisaties en personen in aanraking komen. Door de positionering van het JET is sprake van nog een extra schakel in de keten en daarmee een extra gezicht voor het gezin. Van één gezin, één plan is nu geen sprake, hoewel dit wel als uitganspunt in de Jeugd Agenda wordt genoemd. Uit de interviews blijkt dat veel onduidelijkheid heerst over regie bij professionals, waardoor lang niet altijd voor het gezin en de jeugdige duidelijk is bij wie zij moeten zijn. Het aanpassen van de samenwerkingsafspraken tussen Amaryllis en JET en de betrokkenheid van de professionals bij een gezin als sprake is van problemen op meerdere gebieden is als actie opgenomen in de Jeugd Agenda.

Basisprincipe 4. Lerend

Regio Fryslân en gemeente Leeuwarden zijn bezig met het leren en ontwikkelen door middel van pilots en proeftuinen, zoals de pilot Zicht op veiligheid en proeftuin Multi Expertise Team. In laatst genoemde staat de lerende omgeving centraal. Het plan is om de ervaringen uit de proeftuin te verbreden naar andere gemeenten in de regio Friesland. Dit gebeurt in co-creatie met de betrokken samenwerkingspartners in de jeugdbeschermingsketen (RvdK, Veilig Thuis, GI's, Zorgbelang Friesland) en de gemeenten. Het opzetten van een lerend netwerk vraagt om (nieuw) vakmanschap van uitvoerende professionals, hun managers en bestuurders.

3.5 Uitdagingen n.a.v. Toekomstscenario

De komende jaren moeten op landelijk, regionaal en lokaal niveau verdere stappen worden gezet om vorm te geven aan het Toekomstscenario. Een aantal zaken, zoals de regionale veiligheidsteams, kunnen pas definitief vorm krijgen op basis van landelijke beslissingen, toegekende transitiemiddelen en veranderende wetgeving. Hiermee zijn gemeenten afhankelijk van de ministeries. Echter kan, vooruitlopend op deze landelijke ontwikkelingen, wel al worden toegewerkt naar het werken volgens de principes en uitgangspunten van het Toekomstscenario.

Op het niveau van Leeuwarden zijn de volgende punten van belang:

- Versterken van de sociale wijkteams door o.a. expertise over veiligheid naar de voorkant brengen.
- Keuze over de inrichting van een eenvoudigere keten vanuit het principe 'één gezin, één plan, één professional', met specifieke aandacht voor de rol en positionering van het JET en regievoering.
- Verbreden van het gezamenlijk optrekken van Amaryllis, het JET en de GI's om het zicht op veiligheid van kinderen te verbeteren om een jeugdbeschermingsmaatregel te voorkomen.

Op niveau van de regio – waarin Leeuwarden als centrumgemeente haar rol speelt – zijn de volgende punten van belang:

- Inrichten van een lerend netwerk op basis van verbreding van de inzichten uit de proeftuin in Heereveen.
- Ondersteunen en versterken van de sociale wijkteams.
- Ontwikkeling van het regionaal veiligheidsteam, het publiekrechtelijke orgaan waarin VT, RvdK en GI's hun plek moeten krijgen.

4 Rol van de Leeuwarder raad

4.1 Rollen en taken m.b.t. jeugdbeschermingsketen

De gemeenteraad gaat over de wettelijke verantwoordelijkheden en bevoegdheden van de gemeente, zoals weergegeven in hoofdstuk 2 en in bijlage 2. De gemeenteraad heeft een kaderstellende, controlerende en volksvertegenwoordigende rol ten aanzien van de inrichting en het functioneren van de jeugdbeschermingsketen. De gemeenteraad bepaalt binnen deze verantwoordelijkheid de beleidsmatige, financiële en organisatorische kaders en controleert of het beleid goed wordt uitgevoerd. De gemeenteraad heeft een controlerende taak ten aanzien van de jeugdbeschermingsketen om ervoor te zorgen dat deze functioneert volgens de wet- en regelgeving, dat de jeugdigen en gezinnen de juiste zorg en bescherming krijgen. In tabel 4.1 zijn de rollen en taken van de gemeenteraad ten aanzien van de jeugdbescherming weergegeven.

Tabel 4.1 Rollen en taken van de gemeenteraad ten aanzien van de jeugdbescherming[76]

GEMEENTE	
Kaderstellende rol: bepalen van beleidsrichting en inrichting	• **Vaststellen van beleidskaders**: De gemeenteraad stelt het lokale jeugdbeleid vast, inclusief hoe de toegang, signalering, samenwerking en uitvoering binnen de jeugdbeschermingsketen geregeld wordt. De gemeenteraad kan hier accenten leggen, zoals vroegsignalering en preventie om jeugdbeschermingsmaatregelen te voorkomen. • **Beslissen over samenwerking en regionale afstemming**: Bepalen hoe de samenwerking in de regio wordt ingericht en welke regionale afspraken moeten worden gemaakt. Sturen op betere afstemming tussen VT, wijkteams, GI's en RvdK. • **Sturen op toegankelijkheid en kwaliteit.** De gemeenteraad kan bepalen hoe kinderen en ouders toegang krijgen tot jeugdbescherming. De gemeenteraad kan kaders stellen voor de kwaliteit van de jeugdbescherming zoals wachttijden en dossiervorming. De gemeenteraad kan eisen dat jeugdzorgaanbieders werken volgens één gezin, één plan, één regisseur.
Budgettaire rol: vaststellen van financiële kaders	• **Begroting en financiën** De gemeenteraad stelt de begroting vast en bepaalt hoeveel geld naar de jeugdbescherming gaat. De gemeenteraad beslist over bekostigingsmodellen, zoals subsidies, aanbestedingen en contracten met jeugdzorgaanbieders. • **Toewijzing van middelen en prioriteiten.** De gemeenteraad kan bepalen of extra middelen worden ingezet bijvoorbeeld voor uitbreiding van de sociale wijkteams of extra ondersteuning voor ouders of bijvoorbeeld voor het uitbreiden van de pilot Zicht op Veiligheid in Leeuwarden. • **Controleren van financiële doelmatigheid.** De gemeenteraad controleert of het beschikbare budget effectief en efficiënt wordt besteed. De gemeenteraad kan bezuinigingen of herverdeling van middelen eisen als blijkt dat de jeugdbescherming niet goed functioneert.

[76] Dit overzicht is samengesteld op basis van verschillende bronnen: www.regelhulp.nl, www.nji.nl, www.rekenkamers.nl, www.vng.nl en de jeugdwet.

Controlerende taak: de gemeenteraad houdt toezicht op de werking van de jeugdbeschermingsketen	• **Evaluatie van beleid en uitvoering.** De gemeenteraad beoordeelt of de beleidsdoelen worden gehaald en of de jeugdbescherming effectief werkt • De gemeenteraad kan de gemeente, de lokale keten, de GI en de jeugdhulpaanbieders aanspreken als zij afspraken tussen gemeente en partners niet nakomen • Toezicht houden op de kwaliteit en toegang tot jeugdhulp • De gemeenteraad kan het college vragen om monitoring en evaluaties en om specifieke rapportages over knelpunten in de jeugdbescherming. • De gemeenteraad kan de lokale rekenkamer vragen om onderzoek. • Raadsleden kunnen schriftelijke en mondelinge vragen stellen aan het college over problemen in de jeugdbeschermingsketen. • Bij urgente misstanden kan de gemeenteraad een interpellatiedebat aanvragen of een motie van wantrouwen indienen tegen de verantwoordelijke wethouder.
Volksvertegenwoordigende rol: signalen ophalen en belangen behartigen	• Signalen van knelpunten van jongeren, ouders, ervaringsdeskundigen, professionals of belangenorganisaties verzamelen en gebruiken om het college aan te spreken op verbeterpunten. Klachten en meldingen monitoren.

De controle op de uitvoering van de jeugdbescherming is echter ingewikkeld, omdat deze georganiseerd is in regionale gemeentelijke samenwerkingsverbanden. In de Jeugdwet (art 2.8) is vastgelegd dat gemeenten moeten samenwerken als dat nodig is voor "de doeltreffende en doelmatige uitvoering van deze wet". Volgens de Algemene Rekenkamer beperkt de regionale samenwerking de mogelijkheden van gemeenteraden om corrigerend op te treden in het geval er problemen zijn met de uitvoering van de Jeugdwet.[77] De regionale samenwerking beperkt de invloed van individuele gemeenten op het regionale beleid. Voor het realiseren van het eigen lokaal beleid zijn gemeenten afhankelijk van de besluiten die binnen het samenwerkingsverband voor de regio worden gemaakt. Dit betekent dat als de gemeenteraad iets wil veranderen aan de manier waarop de jeugdbescherming wordt uitgevoerd, de gemeenteraad aan de wethouder kan vragen om dit in te brengen in het regionale samenwerkingsverband. De wethouder is echter niet bij machte om het gewenste beleid af te dwingen in de regio.

Of en hoe daadwerkelijk iets verandert aan de jeugdbescherming, hangt af van de besluitvorming in de regio. Dit is afhankelijk van hoe gemeenten de regionale sturing hebben georganiseerd. Dit bepaalt tevens de sturingsmogelijkheden voor de raad, zoals welke informatie je als raad ontvangt en wanneer en hoe je als raad input kan leveren. Zoals in hoofdstuk 2 benoemd, wordt in de regio Friesland omtrent jeugdbescherming samengewerkt met de 17 andere Friese gemeenten. Voor het realiseren van het eigen lokaal beleid is Leeuwarden afhankelijk van de besluiten binnen het samenwerkingsverband. Zo is de lokale Jeugd Agenda een vertaling van de regiovisie op jeugdhulp. Daarnaast is de inkoop van de jeugdbescherming en specialistische jeugdhulp belegd bij SDF. De gemeenteraad van Leeuwarden is als centrumgemeente, namens

[77] Algemene Rekenkamer (2023). Georganiseerde onmacht. Geraadpleegd van https://www.rekenkamer.nl/publicaties/rapporten/2023/04/13/georganiseerde-onmacht

de Friese gemeenten, de opdrachtgever van alle subsidies die worden verstrekt aan de GI's, VT en de jeugdzorgaanbieders.

4.2 Uitvoering van de rollen en taken m.b.t. de jeugdbeschermingsketen

In bijlage 8 hebben we een overzicht opgenomen van de stukken die in de gemeenteraad zijn besproken met betrekking tot de jeugdbeschermingsketen in brede zin tussen december 2022 en december 2024. Uit nadere analyse van de raadsvergaderingen blijkt echter dat niet alle stukken die in de raadsvergaderingen besproken zijn met betrekking tot het onderwerp jeugd in het dossier jeugdhulp zijn opgenomen. Wel kunnen we concluderen dat het onderwerp jeugdbescherming geen apart onderwerp is dat aan de orde komt in de gemeenteraad. De laatste keer dat een vraag is gesteld over de jeugdbescherming was in januari 2019 over de kostendekkende tarieven in de jeugdbescherming en jeugdreclassering.[78]

In het overzicht valt een aantal zaken op:

- De gemeenteraad wordt vooral geïnformeerd over thema's met betrekking tot jeugd door het College (en beleidsadviseurs en SDF) via raadsbrieven (bijvoorbeeld over het JET of verwijzingen naar specialistische jeugdhulp) en kwartaalbrieven over de stand van zaken met betrekking tot de jeugdhulp en financiën. De gemeenteraad wordt momenteel elk kwartaal bijgepraat over de jeugdhulp. Ook zijn informatiebijeenkomsten georganiseerd over de regiovisie en het Toekomstscenario. Bij de informatiebijeenkomsten zijn beleidsadviseurs van de gemeente en professionals uit de praktijk aanwezig voor het beantwoorden van vragen. Tijdens d behandeling van de Jeugd Agenda in de raad in 2024 is afgesproken om deze informerende bijeenkomsten te organiseren. Verder betreffen meerdere stukken het beantwoorden van vragen die naar aanleiding van de informatie of informatiebijeenkomsten zijn gesteld.
- De raad maakt beperkt gebruik van de mogelijkheden om zelf informatie te vragen over problemen in de jeugdzorg of een motie in te dienen. Dit is wel gebeurd met betrekking tot de gesloten jeugdzorg. In de motie 'Onze jeugd verdient een veilige haven, Woodbrookers moet sluiten', wordt het college eind 2022 opgeroepen om, naast het zoeken naar alternatieven voor Jeugdzorg Plus, een Verklarende Analyse uit te voeren en de aanbevelingen van het rapport 'Betrek mij gewoon' over te nemen. [79]
- De regiovisie is vastgesteld door de gemeenteraad op 22 februari 2023. Ter voorbereiding van de regiovisie hebben tussen januari en juni 2022 verschillende informatiebijeenkomsten plaatsgevonden waar de leden van de gemeenteraad ook inhoudelijke aandachtspunten mee konden geven. Voorafgaand

[78] Schriftelijke vragen VVD. Kostendekkende tarieven Jeugdbescherming en Jeugdreclassering. (7 januari 2019). Geraadpleegd van https://leeuwarden.bestuurlijkeinformatie.nl/Reports/Document/c3fa6d9e-0173-4a77-b9bc-6ccdc00287b9?documentId=47a8d2b0-d568-44fc-bd5a-1e3eed1781df

[79] Motie 'Onze jeugd verdient een veilige haven, Woodbrookers moet sluiten' (22 december 2022).

aan de besluitvorming heeft in oktober 2022 wederom een informatiebijeenkomst plaatsgevonden voor gemeenteraadsleden van de 18 Friese gemeenten.

- Voor het opstellen van de Jeugd Agenda (vertaling van de regiovisie naar de lokale agenda) zijn meerdere sessies georganiseerd met de gemeenteraad. De Jeugd Agenda is door de gemeenteraad vastgesteld op 10 juli 2024. De gemeenteraad geeft via deze sessies en deze besluitvorming invulling aan haar kaderstellende rol.
- De Friese gemeenteraden zijn op 17 en 18 juli 2024 geïnformeerd door de programmanager Regiovisie en Toekomstscenario bij SDF over de Regiovisie en het Toekomstscenario. Tijdens deze bijeenkomst was de gelegenheid voor de gemeenteraden om vragen te stellen.[80] Een van de gestelde vragen was hoe gemeenteraden invloed kunnen uitoefenen op het Toekomstscenario. Daarop is het volgende antwoord gegeven:

> *"Gemeenteraden kunnen via de wethouders op deze thema's input meegeven over hun gedachten. Vier keer per jaar heeft SDF een PO Toekomstscenario met de wethouders, hierbij zit ook de wethouder die aansluit bij de landelijke tafels en input van de PO meeneemt."*

In de begroting van de gemeente van 2025 valt jeugdhulp (en dus ook de jeugdbescherming) onder het Programma Meedoen[81]. Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdbescherming is daarin als indicator opgenomen voor de prestatie "Gezondheidszorg en ondersteuning voor iedereen".

Het beeld op basis van de documentenanalyse komt overeen met wat respondenten in de interviews aangaven. Jeugdbescherming is over het algemeen geen apart onderwerp dat aan de orde komt in de gemeenteraad. Er worden volgens respondenten (bijna) nooit raadsvragen gesteld over jeugdbescherming. Gestelde raadsvragen die het thema raken gaan over gesloten jeugdhulp, de tekorten op jeugd en jeugdhulp in meer algemene zin. Door de wethouder wordt benoemd dat de raad wel kijkt naar de grote lijnen en geen vragen stelt naar aanleiding van individuele casussen of incidenten.

Verder beschikken raadsleden volgens respondenten van de gemeente, SDF en organisaties in de jeugdbeschermingsketen over het algemeen niet of beperkt over kennis en/of expertise over jeugdbescherming. Dat resulteert volgens sommige respondenten in aannames over organisaties, taken en verantwoordelijkheden binnen de jeugdbeschermingsketen die niet altijd kloppen. De jeugdbeschermingsketen is ook een zeer complex onderwerp, waarbij de ontwikkelingen voornamelijk op regionaal niveau afspelen. Om de complexiteit van de keten te begrijpen is het volgens de ketenpartners in het gedwongen kader nodig dat gemeenteraadsleden zich verdiepen in de problematiek van de kinderen en gezinnen en organisaties in het gedwongen kader en kennis nemen van hoe de keten functioneert. Er worden

[80] Sociaal Domein Fryslân. (z.d.) FAQ informatiesessie Griffie. Geraadpleegd van https://www.sdfryslan.nl/faq-informatiesessie-griffie/
[81] Gemeente Leeuwarden (oktober 2024). *Begroting 2025.*

reeds kijkjes in de keuken (informatiebijeenkomsten en werkbezoeken) georganiseerd door de ketenpartners waar raadsleden ook gebruik van maken. Dit kan volgens respondenten nog meer.

4.3 Invloed uitoefenen op Toekomstscenario

De gemeenteraad is geïnformeerd over het Toekomstscenario. Met het vaststellen van de Regiovisie en de Jeugd Agenda hebben zij besloten tot de uitvoering (met daaraan gekoppeld budget) van de volgende punten ter voorbereiding van het Toekomstscenario:

- Voorbereiding en uitbreiding van de pilot Zicht op Veiligheid.
- Tijdelijke ziektevervanging Jeugdexpertteam.
- Verbeteren kwaliteit en toezicht toegang met daarbij o.a. versterking van JET.
- Inzetten van een steunfiguur in het netwerk.
- Training Verklarende Analyse.

Ook is met het vaststellen van de Jeugd Agenda ingestemd met het verder in de tijd wegzetten van acties uit de Jeugd Agenda die niet direct bijdragen aan het terugdringen van de kosten, zoals 'één vast gezicht' voor het gezin en het inzetten van een steunfiguur uit het eigen netwerk. Vanwege de urgentie van de financiële tekorten worden deze acties later in de tijd opgepakt.

De Jeugd Agenda wordt jaarlijks geëvalueerd. Hierin heeft de raad een controlerende taak. Hiervoor worden voortgangsrapportage op basis van monitoring op gesteld. Met betrekking tot de jeugdbeschermingsketen en het Toekomstscenario zijn de volgende punten in de monitoringrapportage relevant voor de raad:

- Voortgang uitbreiding Zicht op Veiligheid.
- JET: Hoogte van wachtlijsten, caseload Jeugdconsulenten en aantal doorverwijzingen per vorm van Jeugdhulp.
- Voortgang Grip op Toegang[82] en in hoeverre GI's bewuster worden van de kosten die bij bepaalde doorverwijzingen horen en mogelijk effect op aantal verwijzingen en kosten.
- Ervaring van ouders en jeugdigen over de ondersteuning door jeugdhulp en ervaringen met het JET.
- Voortgang inzetten van een informeel steunfiguur.
- Voortgang inzetten Verklarende Analyse.

De voortgangsrapportage biedt aanknopingspunten voor de gemeenteraad om haar controlerende taak uit te voeren door het opgestelde en uitgevoerde beleid te evalueren en waar nodig bij te sturen.

Als we kijken naar de basisprincipes van het Toekomstscenario dan zien we dat voor alle principes lokaal aandacht is maar dat deze de komende jaren verder moeten worden uitgewerkt en doorgevoerd. De komende

[82] Dit wordt genoemd in de Jeugd Agenda maar niet nader toegelicht.

jaren moet een beslissing worden genomen over de inrichting van het lokaal veiligheidsteam, de rollen van het JET en de sociale wijkteams daarin, en hoe het JET of de sociale wijkteams verder kunnen worden versterkt. Als we kijken naar de uitdagingen waar de gemeente – en de regio – voor staan met betrekking tot de jeugdbeschermingsketen kan de gemeenteraad hier haar kaderstellende rol vervullen door beleidskaders vast te stellen en te sturen op toegankelijkheid en kwaliteit.

Afkortingen

DVO	Dienstverleningsovereenkomst
FAHG	Friese Aanpak Huiselijk Geweld
GGZ	Geestelijke gezondheidszorg
GI	Gecertificeerde Instelling
IGJ	Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd
IKC	Integraal Kindcentra
JENN	Jeugd Expertise Netwerk Noord-Holland
JenV	Ministerie van Justitie en Veiligheid
JET	Jeugdexpertteam
JHF	Jeugdhulp Friesland
LdH	Leger des Heils Jeugdbescherming en Jeugdreclassering
MDA++	Multidisciplinaire Aanpak ++
MET	Multi Expertise Team
SDF	Sociaal Domein Fryslân
Regiecentrum	Regiecentrum Bescherming en Veiligheid
REX Jeugd	Regionaal Expertise Team Jeugd
RvdK	Raad voor de Kinderbescherming
RVT	Regionaal veiligheidsteam
OTS	Ondertoezichtstelling
Toekomstscenario	Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming
VtO	Verzoek tot onderzoek
VNG	Vereniging Nederlandse Gemeenten
VOTS	Voorlopige ondertoezichtstelling
VoVo	Voorlopige voogdij
VWS	Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
Wlz	Wet langdurige zorg
Wmo	Wet maatschappelijke ondersteuning
WSS	William Schrikker Stichting
Zvw	Zorgverzekeringswet

Bijlage 1. Analysekader jeugdbescherming Leeuwarden

Toelichting: In dit analysekader benoemen we de thema's waarop we informatie voor het onderzoek verzamelen. Het is geen normenkader op basis waarvan we de jeugdbeschermingsketen beoordelen.

Inrichting en functionering van de jeugdbeschermingsketen

Inrichting

- *Bevoegdheden van organisaties betrokken bij de jeugdbescherming in Leeuwarden*
- *Rollen en verantwoordelijkheden van organisaties betrokken bij de jeugdbescherming in Leeuwarden.*
- *Samenwerking tussen de verschillende organisaties*
  - Samenwerkingsafspraken.
  - Samenwerkingsstructuur.
- *Inrichting van het toezicht op de kwaliteit van de jeugdbescherming (sociale wijkteams, JET, GI's, etc.).*

Organisaties jeugdbeschermingsketen

- Sociale wijkteams (stichting Amaryllis);
- Jeugdexpertteam (JET);
- Sociaal Domein Fryslân;
- Gemeente Leeuwarden;
- Veilig Thuis (Regiecentrum Bescherming en Veiligheid);
- Zorgaanbieders hoog specialistische jeugdhulp;
- Raad voor de Kinderbescherming;
- Rechtbank;
- Gecertificeerde instellingen;
- Regionaal expertiseteam.

Functionering

- *Kwaliteit van samenwerking tussen de verschillende organisaties*
  - Gemeenschappelijk doel.
  - Uitwerking van de rolverdeling.
  - Regie en continuïteit in de keten.
  - Informatie-uitwisseling.
- *Kwaliteit van samenwerking tussen organisaties en het gezin*
  - Samenwerkingsrelatie tussen gezin en professionals.
  - Communicatie.

- Serieus worden genomen/voelen.
- Bejegening.
- Informatie-uitwisseling.
- Regie.

Toezicht van de gemeente op de uitvoering en kwaliteit van de jeugdbeschermingsketen in de praktijk

Aansluiting van huidige jeugdbeschermingsketen bij het Toekomstscenario en de Hervormingsagenda

Integrale sturing en samenhang in de inzet van professionals.

- Afstemming tussen inzet van professionals uit hulpverlening, zorg, onderwijs, politie en justitie ten aanzien van zowel jeugdigen als volwassenen.
- Gedeelde verantwoordelijkheid en sturing van managers en bestuurders op lokaal, (boven)regionaal én landelijk niveau.

Een gezamenlijke gedeelde visie op veiligheid van kinderen en gezinnen in de thuissituatie

- Werken volgens een gezamenlijke visie door iedereen die bij een gezin is betrokken, om de ontwikkelingsbedreiging en onveiligheid in gezinnen/huishoudens eerder en duurzaam te stoppen.

Gezinsgericht werken

- Een brede blik op het hele gezin: kind en volwassenen van 0 tot 100.
- Inzet draait om het kind, broers en zussen en overige gezinsleden, hun zorgen en voorgeschiedenis
- Belang van het kind betrekken bij het inzetten van hulp.
- Integraal werken als uitgangspunt (integraal plan): combinaties van hulp, zorg, bestaanszekerheid en gedwongen maatregelen, met steun uit het eigen netwerk.
- Beslissingen in samenspraak met het kind en het gezin.

Rechtsbeschermend en transparant

- Borging van rechtsbescherming en rechtsgelijkheid: transparante procedures in het vrijwillig en gedwongen kader, inclusief hoor en wederhoor.
- Eenduidig en beschikbare kennis over en visie op hoe te handelen bij zorgen over onveiligheid en bij ontwikkelingsbedreiging.
- Beschikbare deskundige en onafhankelijke cliëntondersteuning.
- Helderheid voor (jong)volwassenen en kinderen waar zij terecht kunnen voor advies en vragen met betrekking tot zorg.
- Feitelijke, begrijpelijke en duidelijke taal.
- Eén gezamenlijk en actueel dossier voor het gezin waar betrokken professionals mee werken.

Eenvoudig

- Een vaste professional betrokken bij het kind en het gezin, die hulp en ondersteuning biedt.
- Geen overdracht tussen professionals. Er zijn vaste aanspreekpunten voor het gezin.

- Toevoegen van veiligheids- of andere expertise aan de voorkant.
- Dichtbij en toegankelijke hulp.
- Toezicht, sturing en financiering van het stelsel.

Lerend stelsel

- Continu (reflectief) leren om steeds beter te worden.
- Ruimte voor innovatie en doorontwikkeling van het vak, bijv. in pilots en proeftuinen.
- Stevige verbinding tussen praktijk en structureel onderzoek (feiten en cijfers inzichtelijk), met onderwijs en wetenschap.

Stevige sociale wijkteams

- Expertise van de sociale wijkteams met betrekking tot veiligheidsvraagstukken.
- Mogelijkheid om aan de voorkant een goede analyse maken, waardoor gezinnen zo snel mogelijk passende hulp hebben.
- Werken volgens het Kwaliteitskader Werken aan Veiligheid voor lokale (wijk)teams en gemeenten.

(Specialistische) expertise van onder andere GI's bij de sociale wijkteams

- Aandacht voor de wijze waarop gemeenten en aanbieders hun opdrachtgever- en opdrachtnemerschap zodanig invullen dat specialistische expertise en die van de JGZ dicht bij de sociale wijkteams is gepositioneerd.

Tijdig passende gespecialiseerde jeugdhulp voor jeugdigen in jeugdbescherming

- Tijdige hulp voor jeugdigen en ouders.
- Passende hulp voor jeugdigen en ouders.
- Alternatieven voor residentiële jeugdhulp (zo thuis mogelijk).

Succesvolle aanpak voor complexe problematiek

- Een multidisciplinaire aanpak, zoals Multidisciplinaire Aanpak (MDA++), voor complexe problematiek. Dat voorziet in een bundeling van psychosociale, medische, forensische en justitiële specialisten in de aanpak van kindermishandeling, huiselijk en seksueel geweld.

Structurele inzet van het perspectief van ervaringsdeskundigen

- Wijze waarop perspectief van ervaringsdeskundigen wordt meegenomen bij het inzetten van hulp.

Rol van de raad

Kaderstellende en controlerende taak van de raad ten aanzien van de jeugdbescherming.

- Visie van de raad op de inrichting van de jeugdbescherming en gewenste ontwikkelingen.
- Informatiepositie van de raad met betrekking tot jeugdbescherming.
- Expertise van de raad op het gebied van jeugdbescherming.

Mogelijkheden voor verbetering met betrekking tot de rol van de raad.

Bijlage 2. Taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden

In tabel B2.1 geven we de taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden van de organisaties weer die betrokken zijn in de jeugdbeschermingsketen. We houden daarbij de volgende definities aan:

- Een **taak** beschrijft wat iemand moet doen. Het is een concrete opdracht of activiteit die moet worden uitgevoerd. Een taak is vaak vastgesteld in een functieomschrijving, contract of plan.
- Een **verantwoordelijkheid** beschrijft waar iemand voor moet zorgen of waar iemand op aanspreekbaar is. Het gaat over de verplichting om een taak goed uit te voeren en de gevolgen daarvan te dragen.
- Een **bevoegdheid** beschrijft wat iemand mag doen binnen een bepaalde rol of functie. Het gaat om de formele rechten of macht die iemand heeft om beslissingen te nemen of acties uit te voeren. Een bevoegdheid is gekoppeld aan een functie, wet of regelgeving. Het bepaalt de grenzen van wat iemand mag doen.

De termen zijn nauw met elkaar verbonden , maar ze hebben wel een eigen focus en betekenis. De taak van de gemeente is bijvoorbeeld het organiseren en inkopen van de jeugdbeschermingsdiensten bij gecertificeerde instellingen. De gemeente is verantwoordelijk voor de beschikbaarheid van jeugdhulp en jeugdbescherming voor kinderen uit Leeuwarden en de gemeente is bevoegd om jeugdhulpaanbieders en gecertificeerde instellingen te contracteren en eisen te stellen aan de kwaliteit van hun diensten.

In de tabel geven we alleen de taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden die te maken hebben met de jeugdbescherming (het traject voorafgaand, tijdens en bij afsluiting) weer. Sommige betrokken organisaties hebben ook nog andere taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden. Deze zijn in de tabel buiten beschouwing gelaten.

Organisatie	Taak	Verantwoordelijkheid	Bevoegdheid
Gemeente	• Organisatie van jeugdbescherming: organiseren van passende kinderbeschermingsmaatregelen in samenwerking met de GI's. • Toegang tot jeugdhulp: toegang tot tijdige en passende jeugdhulp, zowel preventieve ondersteuning als gespecialiseerde jeugdzorg. • Samenwerking met ketenpartners: samenwerking met de organisaties in keten en zorgaanbieders en het coördineren van hulp. • Preventieve zorg: stimuleren van een veilige en gezonde opvoedingsomgeving om het voorkomen van situaties waarin jeugdbescherming noodzakelijk wordt. • Toezicht en kwaliteit: toezien op dat de jeugdbescherming voldoet aan de gestelde kwaliteitsnormen en dat GI's en jeugdzorgaanbieders hun taken goed uitvoeren. • Voorzien in onafhankelijke cliëntondersteuning.	• Beschikbaarheid van jeugdbeschermingsmaatregelen en jeugdhulp van een bepaald kwalitatief niveau. • Financiering van jeugdhulp en jeugdbescherming. • Signaleren en melden van problemen bij gezinnen en het inzetten van tijdige hulp om escalatie te voorkomen.	• Beleid uitzetten omtrent jeugdhulp en jeugdbescherming. • Inkoop van jeugdbescherming en jeugdhulp. • Beoordelen van de toegang tot jeugdhulp. • Verplichting tot samenwerking: verplichten van organisaties in de jeugdbeschermingsketen om samen te werken in het belang van het kind. • Toezicht houden op GI's: toezicht houden op en het beëindigen van contracten met GI's als ze niet voldoen aan de kwaliteitseisen.
SDF	• Inkoop van GI's en jeugdzorgaanbieders voor de regio Friesland (aanbesteden en contracteren). • Opstellen van kwaliteitscriteria en afspreken van tarieven en prestatie-eisen. • Contractmanagement van de GI's en jeugdzorgaanbieders (toezicht op de contractafspraken). • Coördinatie tussen gemeenten en GI's en jeugdzorgaanbieders.	• Garanderen continuïteit van de jeugdbescherming en jeugdhulp. • Kostenbeheersing en efficiëntie. • Stimuleren innovatie en kwaliteitsverbetering. • Verantwoording afleggen aan gemeenten.	• Selecteren en contracteren GI's en jeugdzorgaanbieders. • Stellen van kwaliteitseisen aan GI's en jeugdzorgaanbieders. • Controleren naleving kwaliteitseisen. • Beïnvloeding van de financiering.
Voorliggend veld	• Bieven van preventieve hulp en laagdrempelige ondersteuning bieden aan ouders en gezin. • Signaleren van problemen bij jeugdigen en gezinnen. • Samenwerking met GI's als er een jeugdbeschermingsmaatregel loopt. • Samenwerking met ketenpartners om zorg te bieden die aansluit bij de behoeften van het kind en het gezin.	• Signaleren en melden van situaties waarin de veiligheid van het kind in gevaar is. • Doorverwijzing van jeugdigen en gezinnen.	• Zorgmelding bij VT. • Huisarts en jeugdondersteuners van de Integrale Kindcentra (JOK-ers) mogen verwijzen naar specialistische jeugdhulp in vrijwillig kader. • Informatievoorziening aan andere organisaties in de keten binnen wettelijke kaders.

Organisatie	Taak	Verantwoordelijkheid	Bevoegdheid
Sociale wijkteams: Amaryllis	• Bieden van lichte opvoedingsondersteuning aan jeugdigen en ouders in het vrijwillig kader. • Doorverwijzen van jeugdigen en gezinnen naar JET als sprake is van opvoedingsnood of opvoedingscrisis, op basis van het opvoedkwadrant. • Samenwerking met het voorliggend veld. • Ondersteuning aan ouders tijdens een jeugdbeschermingsmaatregel (lichte opvoedingsondersteuning of ondersteuning ouders in het kader van Wmo) in afstemming met de GI. • Ondersteuning bieden aan ouders of jeugdige na beëindiging van een jeugdbeschermingsmaatregel (indien nodig) in het vrijwillig kader. • Ondersteuning bieden aan jongeren in het vrijwillig kader als zij 18 jaar worden en indien nodig.	• Voldoen aan eisen van kwaliteit uit subsidieovereenkomst. • Passende doorverwijzing van jeugdigen en gezinnen. • Ondersteuning van ouders in het kader van de Wmo.	• Zorgmelding maken bij VT.
JET (=gemeentelijke toegang specialistische jeugdhulp)	• Verwijzing van jeugdigen en ouders naar specialistische jeugdhulp. • Onderzoeken welke specialistische jeugdhulp in vrijwillig kader nodig is. • Aansluiten bij jeugdbeschermingstafel bij verzoek tot onderzoek (indien zij aanvrager zijn).	• Opstellen van een ondersteuningsplan voor de jeugdige en het gezin. • Afgeven van indicaties voor specialistische jeugdhulp. • Beoordelen van verzoeken door GI's om maatwerkvoorziening bij niet-gecontracteerde jeugdzorg.	• Verwijzing naar specialistische jeugdhulp. • Doen van een verzoek tot onderzoek bij de RvdK.
Veilig Thuis	• Beoordelen van meldingen en adviesvragen. • Doorzetten FAGH-meldingen waar minderjarigen in gezinnen voorkomen naar JET. • Geven van advies en zo nodig bieden van ondersteuning aan iedereen die i.v.m. met een vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling om advies vraagt. • Fungeren als meldpunt voor gevallen van vermoedens van huiselijk geweld en/of kindermishandeling. • Naar aanleiding van een melding onderzoeken of daadwerkelijk sprake is van huiselijk geweld en/of kindermishandeling. • Indien nodig verzoek tot onderzoek bij de RvdK indienen of verwijzen naar vrijwillige hulp, de RvdK te informeren en / of een melding te doen bij de politie. • Organiseren van de jeugdbeschermingstafel (voorzitter en notulist). • Deelname aan jeugdbeschermingstafel.	• Actie ondernemen om onveilige situatie van kinderen op te heffen. • Voldoen aan kwaliteitseisen. • Organiseren van de jeugdbeschermingstafel (voorzitter en notulist).	• Als ouders niet meewerken, kan VT vanuit haar onderzoeksbevoegdheid toch informatie verzamelen over of daadwerkelijk sprake is van huiselijk geweld of kindermishandeling.

Organisatie	Taak	Verantwoordelijkheid	Bevoegdheid
Raad voor de kinderbescherming (RvdK) Landelijke organisatie. Valt onder verantwoordelijkheid van de minister van rechtsbescherming.	• RvdK onderzoekt met de jeugdige, de ouders en anderen wat nodig is en of verplichte hulp nodig is. Daarvan wordt een rapport gemaakt. • Toetsende taak als de GI niet overgaat tot verlenging van OTS of MUHP. Bij OTS of UHP langer dan 2 jaar moet GI de RvdK vragen om advies. • Onderzoek en advies op verzoek van de rechter bij gezag- en omgangszaken (als ouders die uit elkaar gaan het niet eens worden over afspraken over de kinderen)[83]. • Deelname aan de beschermingstafel en afsluittafel.	• RvdK is verplicht in rapportages of verzoekschriften de van belang zijnde feiten volledig en naar waarheid aan te voeren.	• Verzoek tot maatregel bij de kinderrechter (OTS, VOTS, MUHP). • Verzoek tot verlenging kinderbeschermingsmaatregel als GI dit niet doet. • Verzoek tussentijds beëindiging kinderbeschermingsmaatregel als GI dit niet doet. • Verzoek om gezagsbeëindigende maatregel na 2 jaar OTS en uithuisplaatsing.
Gecertificeerde Instelling	• Regievoering op de kinderbeschermingsmaatregel. De GI biedt zelf geen jeugdhulp. • Bepalen of en zo ja welke jeugdhulp aangewezen is bij de uitvoering van de kinderbeschermingsmaatregel en verwijzen naar die specialistische jeugdhulp. • Overdragen van het gezin naar het vrijwillig kader bij beëindiging maatregel.	• Uitvoering van de kinderbeschermingsmaatregelen. • Verplichting tot volledig en naar waarheid aanvoeren van belang zijnde feiten in rapportages of verzoekschriften. • Waarborgen van het veiligheid van het kind. • Voldoen aan wettelijke kwaliteitseisen en afspraken in subsidieverordening.	• Verwijzing naar specialistische jeugdhulp (voor jeugdige). • Indienen van een verlengingsverzoek OTS. • Indienen van een verzoek tot beëindigen OTS, als de grond voor OTS niet meer aanwezig is. • Verzoek, verlenging en beëindiging van een MUHP, indien belast met uitvoering OTS. • Geven van schriftelijke aanwijzingen aan ouders. • Paspoort aanvragen voor jeugdige als er sprake is van een kinderbeschermingsmaatregel. • Vaststellen van contactregeling tussen kind en ouder bij UHP.
Kinderrechter	• Beoordelen van verzoeken tot kinderbeschermingsmaatregel. • Horen van alle betrokken partijen (ouders of voogden, kind indien oud genoeg, RvdK, GI's, jeugdzorgaanbieders). • Toetsten van de noodzaak en proportionaliteit van de gevraagde kinderbeschermingsmaatregel. • Toezicht houden op en evaluatie van de uitvoering van kinderbeschermingsmaatregelen. • Beslissen over geschillen tussen betrokken, bijvoorbeeld tussen ouders en jeugdzorginstellingen. • Beoordelen van spoedvoorzieningen.	• Waarborgen van de belangen van de jeugdige. • Onafhankelijk toetsing van de verzoeken van de RvdK en de GI's. • Afwegen van rechten en belangen van het kind, de ouders en eventuele andere betrokkenen. • Beoordeling van feiten en bewijsmateriaal. • Stimuleren van samenwerking tussen betrokken partijen. • Bescherming tegen onrechtmatige kinderbeschermingsmaatregelen.	• Opleggen van kinderbeschermingsmaatregelen. • Treffen van voorlopige kinderbeschermingsmaatregelen. • Toetsen van verlengingsverzoeken door de GI's. • Oproepen en verhoren van betrokkenen. • Toewijzen of afwijzen van verzoeken door RvdK en GI's van een (verlenging) van een kinderbeschermingsmaatregel. • Toezien van naleving op kinderbeschermingsmaatregelen. • Wijzigen van kinderbeschermingsmaatregelen.

[83] Daarnaast doet de RvdK onderzoek naar de situatie van jongeren die met de politie in aanraking zijn gekomen. Vervolgens informeert de RvdK de rechter of de officier van justitie daarover en adviseert welke straf het meest passend is. Verder coördineert de RvdK de uitvoering van taakstraffen die aan jongeren zijn opgelegd en doet de RvdK onderzoek in zaken op het gebied van Afstand, Screening (van pleeg- en aspirant-adoptiegezinnen), Adoptie en Afstammingsvragen. Deze vallen buiten de scope van dit onderzoek.

Organisatie	Taak	Verantwoordelijkheid	Bevoegdheid
Jeugdhulpaanbieders	• Uitvoeren van specialistische jeugdhulp in regio Friesland. • Samenwerking met de GI's. • Opstellen en uitvoeren van hulpverleningsplan. • Opstellen van een toekomstperspectiefplan voor jongeren die bijna 18 jaar zijn. • Signaleren van onveilige situaties en melden bij GI of Veilig Thuis. • Adviserende en uitvoerende rol ten aanzien van GI's en rechter.	• Veiligheid van het kind waarborgen. • Voldoen aan wettelijke kwaliteitseisen en eisen in subsidieverordening. • Toezicht en evaluatie van de hulp. • Rapportage en dossiervorming. • Handelen volgens de meldcode bij vermoeden van mishandeling of geweld.	• Diagnoses stellen bij kinderen en gezinnen. • Bepalen van behandelmethode. • Zorgmelding maken bij Veilig Thuis. • Informatiedeling aan ketenpartners binnen de wettelijke kaders.

Bijlage 3. Bronnenlijst

Inrichting en functionering van de jeugdbeschermingsketen Leeuwarden

- Algemene Rekenkamer (2023). Georganiseerde onmacht. Geraadpleegd van https://www.rekenkamer.nl/publicaties/rapporten/2023/04/13/georganiseerde-onmacht
- Batterink, M., & Van Plaggenhoef, W. (2022). *Relatie tussen scheidingen, ggz-gebruik en jeugdzorggebruik.* Signifcant Public.
- Bijlage 4.2 Toelichting op de resultaten van het Cliëntervaringsonderzoek Jeugd 2023
- Bijlagenboek Jeugd Agenda 2024-2028. Gemeente Leeuwarden.
- Centraal Bureau voor de Statistiek (indicatoren jeugdzorg in natura; gemeenten) https://jmopendata.cbs.nl/#/JM/nl/dataset/20311NED/table?dl=5B858
- Centrumregeling samenwerking Sociaal Domein Fryslân 2022
- Slingerland, M. (juli 2023). *De wil is er… en nu doen! Onderzoek naar Keten Jeugdhulp gemeente Leeuwarden.* [INTERN DOCUMENT].
- Handelingsprotocol Veilig Thuis (2019).
- Handreiking samenwerkingsafspraken Veilig Thuis Friesland en gebiedsteams. September 2019.
- Informerende brief aan de gemeenteraad. Duiding en aanpak van de stijgende jeugdzorgkosten. 4 juni 2024.
- Informerende brief aan de gemeenteraad. Ontwikkelingen Jeugdexpertteam. 10 januari 2023.
- Informerende brief aan de gemeenteraad. Stand van zaken Jeugdexpertteam. 23 januari 2024.
- Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd. (2021). *Jeugdbeschermingsregio Friesland. Regiorapport vervolgtoezicht kwetsbare kinderen onvoldoende beschermd.* Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.
- Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd. (juni 2022). *Kwaliteit van feitenonderzoek rond de aanvraag van machtigingen voor uithuisplaatsingen.*
- Jaarbericht Expertteam Friesland 2023 incl. monitor.
- Kwaliteitskader Raad voor de Kinderbescherming (2023).
- Kwartaalrapportage Jeugd Q2 2024.
- Magis Marketing & Research. *Cliëntervaringsonderzoek jeugd 2023.* Gemeente Leeuwarden.
- Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. (z.d.). *Jongeren met jeugdhulp die 18 jaar worden.* Geraadpleegd van https://www.regelhulp.nl/onderwerpen/van-jeugd-naar-18/vanuit-de-jeugdwet.
- Notulen Gekira overleg (19 november 2024).
- Jaarbericht Regiecentrum Bescherming en Veiligheid 2023. Geraadpleegd van https://www.regiecentrumbv.nl/wp-content/uploads/2024/05/jaarbericht-regiecentrum-2023-online.pdf.
- Jeugd Agenda 2024-2028. (juni 2024). *Nu investeren in de toekomst van onze jeugd.*

- Samenwerkingsafspraken Amaryllis en Jeugdexpertteam. 21 maart 2024.
- Samenwerkingsprotocol Gemeenten in Friesland. Gecertificeerde Instellingen. (4 oktober 2018)
- Samenwerkingsprotocol Gemeenten in Friesland. Raad voor de Kinderbescherming, regio Noord Nederland. (6 juni 2018).
- Sociaal Domein Fryslân. (z.d.). Crisishulp. Geraadpleegd van https://www.sdfryslan.nl/jeugd/crisishulp/.
- Sociaal Domein Fryslân (2019) Regionaal Expertiseteam (REX). Notitie.
- Ten Hoor, J., Verhagen, A., & Cornelissen, F. (2022). *Formatie en organisatie Jeugdexpertteam.* Gemeente Leeuwarden.
- Bruning, M., Van der Zwan, P., Van Capelleveen, N., Lenglet, M., & Klootwijk, M. (2024). *Verklarende factoren voor het volume van jeugdbeschermingsmaatregelen en jeugdreclasseringsmaatregelen. Tussenrapportage.* Universiteit Leiden.

Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming

- Algemene Rekenkamer (2023). Georganiseerde onmacht. Geraadpleegd van https://www.rekenkamer.nl/publicaties/rapporten/2023/04/13/georganiseerde-onmacht
- Alliade (9 december 2024). Pilot Gezinshulp Smallingerland zet eerste stappen. Geraadpleegd van https://www.alliade.nl/over-alliade/nieuws/5484/pilot-gezinshulp-smallingerland-zet-eerste-stappen
- Andersson Elffers Felix. (2024). *Onderzoek inrichting Regionale Veiligheidsteams. Eindrapportage.*
- Bijlage 3. Onafhankelijke cliëntondersteuning in Leeuwarden (1 oktober 2024).
- Factsheet Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming. (april 2024).
- Fries actieplan 2019-2022. 'Een duurzame aanpak van geweld in afhankelijkheidsrelaties'.
- Gemeente Leeuwarden (oktober 2024). *Begroting 2025.*
- Informatie dossiervorming en gegevensdeling voor proeftuinen en beproevende regio's vanuit programma toekomstscenario. Versie 1.0. (z.d.).
- Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd. (juni 2022). *Kwaliteit van feitenonderzoek rond de aanvraag van machtigingen voor uithuisplaatsingen.*
- Jeugdzorg Nederland. (21 januari 2025). *Jeugdbeschermingsorganisaties trekken zich terug uit het landelijk programma Toekomstscenario.* Geraadpleegd van https://www.jeugdzorgnederland.nl/actueel/jeugdbeschermingsorganisaties-trekken-zich-terug-uit-het-landelijk-programma-toekomstscenario/#:~:text=De%20gecertificeerde%20instellingen%20(GI%27s)%20trekken,Jeugd%2C%20Preventie%20en%20Sport
- Motie 'Onze jeugd verdient een veilige haven, Woodbrookers moet sluiten' (22 december 2022).
- Programmaplan 2023-2026. Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming. (juli 2023).
- Programmaplan Toekomstscenario Regio Fryslân. Versie 2023-2026.
- Position paper programmaleider Toekomstscenario 4 februari 2025.

- Position paper Verwey-Jonker Instituut ronde tafelgesprek Tweede Kamer (5 februari 2025).
- Samenwerkingsafspraken Amaryllis en Jeugdexpertteam. 21 maart 2024.
- Schriftelijke vragen VVD. Kostendekkende tarieven Jeugdbescherming en Jeugdreclassering. (7 januari 2019). Geraadpleegd van https://leeuwarden.bestuurlijkeinformatie.nl/Reports/Document/c3fa6d9e-0173-4a77-b9bc-6ccdc00287b9?documentId=47a8d2b0-d568-44fc-bd5a-1e3eed1781df.
- Sociaal Domein Fryslân. (z.d.). Criteria voor de aanvraag van projecten Actieprogramma Toekomstscenario. Toekomstscenario Fryslân.
- Sociaal Domein Fryslân. (z.d.) FAQ informatiesessie Griffie. Geraadpleegd van https://www.sdfryslan.nl/faq-informatiesessie-griffie/
- Sociaal Domein Fryslân. (z.d.) Infographic Projectontwikkelingen Fryske Regiovisie Jeugdhulp en Toekomstscenario Fryslân. Geraadpleegd van https://www.sdfryslan.nl/wp-content/uploads/2024/04/23.01-Infographic_Projectontwikkelingen_V6_Digitaal-scaled.jpg.
- Sociaal Domein Fryslân. (z.d.) Samenvatting projecten Toekomstscenario Fryslân. Geraadpleegd van https://www.sdfryslan.nl/wp-content/uploads/2023/12/Samenvatting-projecten-website.pdf
- Sociaal Domein Fryslân. (z.d.) Toekomstscenario Fryslân. Geraadpleegd van https://www.sdfryslan.nl/wmo/toekomstscenario-fryslan/
- Sociaal Domein Fryslân. (18 maart 2025) De proeftuin 'Multi Expertise Team' (MET) Fryslân stopt. Geraadpleegd van https://www.sdfryslan.nl/nieuws/de-proeftuin-met-stopt/
- Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming (z.d.).
- Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming. Inspiratiebundel. (2024).
- Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming. Factsheet Proeftuinen. (29 maart 2023).
- Verwey-Jonker Instituut. (januari 2024). *Onderzoek naar de proeftuinen kind- en jeugdbescherming.*
- Verwey-Jonker Instituut (2025) *Op weg naar verbetering.* Geraadpleegd van https://www.verwey-jonker.nl/wp-content/uploads/2025/03/223170_223030_Op-weg-naar-verbetering.pdf
- Vijfde voortgangsrapportage Programma Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming (november 2024).
- Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. (5 november 2024). *Voortgangsbrief Jeugd.*

Bijlage 4. Aantallen jeugdbeschermingsmaatregelen

Tabel B4.2 Aantal jeugdbeschermingstrajecten voor jeugdigen uit Leeuwarden (2020-2023)[84]

	2020	2021	2022	2023
Totaal aantal jeugdbeschermingstrajecten	*430*	*435*	*485*	*465*
Aantal begonnen trajecten	95	110	95	95
Aantal beëindigde trajecten	110	95	120	115
Totaal aantal OTS	*355*	*360*	*330*	*320*
Aantal begonnen OTS	80	90	80	85
Aantal beëindigde OTS	100	85	100	90
Totaal aantal voogdij	*70*	*70*	*150*	*145*
Aantal begonnen trajecten voogdij	15	20	10	10
Aantal beëindigde trajecten voogdij	10	10	20	25

Bron: CBS

[84] Cijfers over het hele jaar 20204 zijn januari 2025 nog niet beschikbaar. Wanneer een jeugdige binnen een jaar meerdere vormen van jeugdbescherming ontvangt, heeft deze ook meerdere trajecten.

Bijlage 5. Basisprincipes Toekomstscenario

Basisprincipe	Toelichting
1. Gezinsgericht werken	• De blik is breed: kind en volwassenen van 0-100. • De inzet draait om het kind, broers en zussen en overige gezinsleden, om hun zorgen en voorgeschiedenis. • Bij (ernstige) zorgen over de thuissituatie is het belang van het kind altijd de eerste afweging. • Integraal werken is het uitgangspunt: combinaties van hulp, zorg, bestaanszekerheid en gedwongen maatregelen, met steun uit het eigen netwerk. • Beslissingen worden genomen in samenspraak met het kind en het gezin.
2. Rechtsbeschermend en transparant	• De rechtsbescherming en rechtsgelijkheid is geborgd. De procedures bij het gedwongen kader en klachten zijn transparant en navolgbaar. Besluiten komen zorgvuldig tot stand met hoor en wederhoor. • De kennis en visie hoe te handelen bij zorgen over onveiligheid en bij ontwikkelingsbedreiging, is eenduidig en beschikbaar. • Deskundige en onafhankelijke cliëntondersteuning is beschikbaar. • Het is helder waar (jong)volwassenen en kinderen in de eigen lokale structuur terecht kunnen voor advies, en bij vragen en zorgen. • Praten en schrijven is feitelijk en gebeurt in begrijpelijke en duidelijke taal. • Er is één gezamenlijk en actueel dossier voor het gezin waar betrokken professionals mee werken.
3. Eenvoudig	• Er is een vaste professional betrokken bij het kind en het gezin, die hulp en ondersteuning biedt. • Er zijn geen overdrachten. • Veiligheids- of andere expertise wordt toegevoegd en is zo lang als nodig betrokken. • Dichtbij en toegankelijk georganiseerd. • Toezicht, sturing en financiering van het stelsel is passend bij de eenvoud van het systeem.
4. Lerend	• Continu (reflectief) leren om steeds beter te worden is onderdeel van het dagelijks werk voor alle betrokkenen in het werkveld van kind- en gezinsbescherming. • Daarbij hoort ook ruimte voor innovatie en doorontwikkeling van het vak, bijvoorbeeld in pilots en proeftuinen. • Er ligt een stevige verbinding tussen praktijk en structureel onderzoek (feiten en cijfers inzichtelijk), met onderwijs en wetenschap.

Bijlage 6. Actielijnen Toekomstscenario Regio Fryslân 2023-2026

Actielijn	Inhoud	Doelstelling
1. Versterking kind- en gezinsbeschermingsketen	Aan de slag met een betere samenwerking in de keten, aan de hand van de vier basisprincipes van het Toekomstscenario: gezinsgericht, rechtsbeschermend en transparant, eenvoudig en lerend.	In 2026 is er een aantoonbare versimpeling in de kind- en gezinsbeschermingsketen in Fryslân. De betrokken organisaties werken nauwer samen en er is geen sprake meer van dubbelingen. Er wordt gezinsgericht gewerkt. Daarbij is het systeem eenvoudig, rechtsbeschermend en transparant.
2. Aanpak van geweld in afhankelijkheidsrelaties	Een vervolg op het Friese actieplan 'Een duurzame aanpak van geweld in afhankelijkheidsrelaties 2019-2022'[85].	De aanpak van Geweld in Afhankelijkheidsrelaties is in 2026 verder versterkt in de regio Fryslân. De aanpak van geweld in afhankelijkheidsrelaties is onder de aandacht gebracht bij professionals, inwoners (plegers en slachtoffers) en omstanders. Iedereen weet waar hij/zij terecht kan voor hulp.
3. Versterking van de Friese gebiedsteams	Werken aan het verbeteren van onze manier van werken met onze inwoners. Er liggen kansen op het gebied van eenduidig werken volgens de visie gefaseerde ketenzorg, aanpak op (complexe) scheidingen en verbinding tussen onderwijs en zorg waarbij preventie centraal staat.	In 2026 is de expertise van de Friese gebiedsteams op het gebied van preventie, aanpak van geweld in afhankelijkheidsrelaties en onveiligheid binnen gezinnen (verder) vergroot. De gebiedsteams kunnen aan de voorkant een goede analyse maken waardoor gezinnen zo snel mogelijk de best passende hulp krijgen. Hierdoor worden problemen in de verdere toekomst voorkomen.

[85] Fries actieplan 2019-2022. 'Een duurzame aanpak van geweld in afhankelijkheidsrelaties'.

Bijlage 7. Projecten actieplan Toekomstscenario Fryslân

Bron: https://www.sdfryslan.nl/wp-content/uploads/2023/12/Samenvatting-projecten-website.pdf

Actielijn 1: Versterking kind- en gezinsbeschermingsketen

- *Kort en Krachtig*

  Kernpartners Gemeente Súdwest-Fryslân, Leger des Heils W&G en Leger des Heils LJ&R, hebben de gezamenlijke ambitie om de gezinsbeschermingsketen te versimpelen en om door nauwe samenwerking, te komen tot een gezinsgericht, eenvoudig, recht beschermend en transparant systeem. Dit doen zij door inzet van Samen Kort en Krachtig, een intensief programma voor situaties waarbij de ontwikkeling van kinderen binnen het gezin ernstig wordt bedreigd en er complexe problemen spelen. Er worden leersessies georganiseerd in samenwerking met de keten, het voorliggend veld en jeugdbescherming. Door Samen Kort en Kracht wordt zowel gewerkt aan de veiligheid en het herstel, als aan het vereenvoudiging en grotere betrokkenheid van de keten.

- *Gezinshulp*

  Het doel van het project gezinshulp is het ontwikkelen van een werkwijze en deze toepassen in de praktijk in de gemeente Smallingerland. Gezinshulp is een geïntegreerde aanpak waarin één team met professionals vanuit diverse partijen – o.a. zorginstellingen, de gemeente en de GI - de meest passende zorg en ondersteuning voor het hele gezin in de juiste volgorde inzet. Dat kan betekenen dat het team eerst aan de slag gaat met schulden, waarna wordt gekeken of traumatherapie voor moeder of agressie-regulatie voor zoon nodig is. Uiteraard met een eerste focus op het realiseren van acute veiligheid in het gezin.

- *Complexe scheidingen*

  Het door het MDA++ Friesland en de Jeugdbescherming Regiecentrum Bescherming en Veiligheid gezamenlijk gedragen project: "Grond onder de Voeten", beoogt dat wij bij complexe scheidingen ons weten te positioneren en in verbinding met elkaar 'grond onder de voeten' te hebben. Dit levert de gezinnen op, dat de betrokken instantie(s) naar ouders kunnen kijken als 'ouders in moeilijke omstandigheden in samenhang met vele betrokkenen.' Concreet houdt dit in dat we een gezamenlijk gedeelde visie en practice en evidence based werkwijze hebben en een sociale kaart. Het doel is de duur van de ondertoezichtstelling te verkorten. Dit is zowel ten gunste van ouder(s) en kinderen, alsook van de inzet van kostbare maatregelen.

- *E-team*

  Het ErvaringsTeam Friesland (E-Team) is voor jongeren die ervaring hebben met jeugdhulpverlening, jeugdreclassering en/of jeugdbescherming en daardoor te maken hebben gehad met ontwrichting, crisis, ondersteuning en herstel. Door middel van een training ontwikkelen zij hun ervaringskennis en werken zij aan verder herstel. Daarna zetten E-Team jongeren op vrijwillige basis hun ervaringskennis in voor

andere jongeren en/of organisaties. Het E-Team heeft drie pijlers: 1. Jongeren met ervaring trainen en begeleiden bij het inzetten van eigen ervaring 2. Opdrachten uitvoeren binnen organisaties die gebruik willen maken van de ervaringskennis en het cliëntperspectief dat getrainde jongeren bieden 3. Mentale gezondheid bespreekbaar maken om zo andere jongeren te ondersteunen

Actielijn 2: Aanpak geweld in afhankelijkheidsrelaties

- *Intieme terreur*

  Intieme terreur is een specifieke vorm van geweld in afhankelijkheidsrelaties, die niet altijd als specifiek herkend wordt in het zorg- en veiligheidsdomein, waardoor dezelfde (systeem)interventies worden ingezet als bij situationeel geweld. Deze interventies die bij situationeel geweld goed werken, hebben bij Intieme Terreur een tegenovergesteld effect - ze geven de pleger doorgaans nog meer macht. Het vraagt derhalve dan ook om een andere benadering en behandeling dan bij situationeel geweld. Middels het project 'Intieme Terreur' zal er gewerkt worden aan het optimaliseren van de specialistische veiligheid en specifieke zorg bij Intieme Terreur en impliciet op de versterking van de kind- en gezinsbeschermingsketen.

- *Schadelijke traditionele praktijken*

  Het door de GGD Fryslân, Sense Noord-Nederland, Veilig Thuis Friesland en Fier gezamenlijk gedragen project: "Visueel Voorlichtingsmateriaal Schadelijke praktijken", beoogt om visueel voorlichtingsmateriaal schadelijke praktijken te ontwikkelen en de samenwerking in de keten te versterken. Met inzet van animaties m.b.t vrouwelijke genitale verminking (VGV, ook wel vrouwen- of meisjesbesnijdenis genoemd), eerwraak, uithuwelijken, en achterlating bieden we: • Een hulpmiddel om met cliënten, ervaringsdeskundigen en betrokkenen in gesprek te gaan. • Ondersteuning aan de gesprekken die de jeugdgezondheidszorg (schoolarts, CB) VT, leerkrachten, schoolmaatschappelijk werkers, medewerkers COA en GZA, sociale teams in de wijken, medewerkers Fier en anderen hebben met betrekking tot schadelijke praktijken, en er meer over willen weten.

Actielijn 3: Versterking van de Friese wijk- en gebiedsteams

- *SignalSafe*

  Gemeente Opsterland werkt met een gameproducent en aantal experts op het gebied van huiselijk geweld en kinderbescherming aan een serious game ' SignalSafe'. SignalSafe is een innovatief Serious Game-project gericht op het verbeteren van de vaardigheden van burgers (leken) in het herkennen van signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling en andere risicofactoren, deze te interpreteren en over de signalen het gesprek aan te gaan of zo nodig het melden van signalen. Het doel van dit project is om op een interactieve en educatieve manier bewustwording te creëren rondom deze ernstige problemen en om de drempel voor het melden van vermoedens ervan te verlagen.

- Zicht op Veiligheid (gemeente Leeuwarden)

  Gemeente Leeuwarden en Regiecentrum Bescherming en Veiligheid werken samen in dit project om het zicht op de veiligheid van kinderen te verbeteren bij wachttijden voor onderzoeken van de Raad van de

Kinderbescherming en bij een onveilige thuissituatie van kinderen in het vrijwillig kader. Door een gezamenlijke inzet van professionals uit het vrijwillige (wijk-/gebiedsteam) en gedwongen kader (Gecertificeerde Instelling) kan hulp aan kwetsbare gezinnen laagdrempelig en preventief worden georganiseerd. Het doel is escalatie te voorkomen en ondertoezichtstellingen waar mogelijk te reduceren. Door een gezamenlijke aanpak worden de risico's verlaagd en kan het pedagogisch klimaat in het gezin proactief verbeterd worden

Bijlage 8. Stukken gemeenteraad

Tabel B8.1 Beschikbare stukken gemeenteraad in IBabs met betrekking tot jeugdhulp en jeugdbescherming

Stuk	Datum bij de raad	Toelichting
Ingediende motie 'Onze jeugd verdient een veilige haven, Woodbrookers moet sluiten'	21 december 2022	Motie aangenomen met 100%.
Informerende raadsbrief Jeugd Expert Team	10 januari 2023	De gemeenteraad te informeren over de ontwikkelingen binnen het Jeugdexpertteam en bijgevoegde brief aan de raad vast te stellen.
Raadsvoorstel vaststellen Fryske regiovisie 2023-2026	22 februari 2023	Aan de gemeenteraad voor te stellen De Fryske Regiovisie Jeugdhulp 2023 - 2026 vast te stellen. Stemuitslag: 97%.
Brief advies Adviesraad sociaal domein Leeuwarden over De Fryske Regiovisie Jeugdhulp 2023-2026	22 februari 2023	Aan de gemeenteraad voor te stellen De Fryske Regiovisie Jeugdhulp 2023 - 2026 vast te stellen. Stemuitslag: 97%.
De Fryske Regiovisie Jeugdhulp 2023-2026: Mei-inoar foar ús bern	22 februari 2023	Aan de gemeenteraad voor te stellen De Fryske Regiovisie Jeugdhulp 2023 - 2026 vast te stellen. Stemuitslag: 97%.
Informerende raadsbrief Motie 'Onze jeugd verdient een veilige haven, Woodbrookers moet sluiten'	4 juli 2023	Besluit: *De gemeenteraad te informeren over de afdoening van de motie 'Onze jeugd verdient een veilige haven, Woodbrookers moet sluiten' en de informerende brief aan de gemeenteraad vast te stellen.*
Informerende raadsbrief Ontwikkelingen op het gebied van jeugd	4 juli 2023	De gemeenteraad te informeren over de ontwikkelingen op het gebied van jeugd en de brief aan de raad vast te stellen.
Informerende raadsbrief Situatie Woodbrookers jeugdhulp Friesland	12 september 2023	De gemeenteraad te informeren over de Situatie Woodbrookers Jeugdhulp Friesland en de brief aan de raad vast te stellen.
Bijlage 1. Samenvatting van JHF – Samenvatting Onderzoeksrapport BC Woodbrookers	12 september 2023	Zie hierboven.
Bijlage 2. Notitie van JHF. Notitie ter toelichting en duiding van de uitkomsten van het verrichte onderzoek naar complexe casuïstiek bij de JeugdzorgPlus JHF.	12 september 2023	Zie hierboven.
Openbaarmaking rapport Move – brief JHF aan gemeentebesturen	28 september 2023	
Verbeterplan behandelcentrum Woodbrokers	28 september 2023	
Informerende raadsbrief stand van zaken locatie Woodbrookers	5 oktober 2023	
Informerende raadsbrief toezeggingen Woodbrookers	18 november 2023	
Publieksversie bedrijfsanalyse Jeugdhulp Friesland	18 november 2023	
Raadsbrief Jeugdexpertteam	23 januari 2024	De gemeenteraad te informeren over de ontwikkelingen binnen het Jeugdexpertteam en de informerende brief aan de raad vast te stellen.
Raadsbrief tekorten Jeugdzorg	5 maart 2024	De raad te informeren over de tekorten Jeugdzorg 2023 en de brief aan de raad vast te stellen.

Stuk	Datum bij de raad	Toelichting
Presentatie Jeugdzorg	20 maart 2024	Zoals afgesproken tijdens het ordedebat op 7 februari jl. spreekt de raad verder over dit onderwerp op basis van de aanvullende informatie die het college heeft toegezegd.
Beantwoording raadsvragen informatieve sessie Jeugdzorg d.d. 20-3-2024	26 maart 2024	Tweede informatieve bijeenkomst over dit onderwerp.
Beantwoording raadsvragen informatieve sessie Jeugdzorg 27-3-2024	12 april 2024	Tweede informatieve bijeenkomst over dit onderwerp.
Informerende raadsbrief continuïteitsplan JHF	16 april 2024	Besluit: 1. Het continuïteitsplan Jeugdhulp Friesland vast te stellen; 2. De gemeente raad te informeren over het continuïteitsplan Jeugdhulp Friesland en de informerende brief aan de gemeenteraad vast te stellen.
Continuïteitsplan JHF	16 april 2024	Zie hierboven.
Persbericht – Continuïteitsplan voor JHF opgesteld	16 april 2024	Zie hierboven.
Motie 'Geef jongeren echt een stem over hun jeugdzorg' (aangenomen)	24 april 2024	Motie aangenomen met 100%.
QA sessies gemeenteraden continuïteitsplan JHF	15 mei 2024	SDF heeft twee keer een digitale Q&A over JHF georganiseerd, op dinsdag 23 april van 19.00 – 20.00 uur en op donderdag 25 april van 19.00 – 20.00 uur. Hieronder vindt u de *Questions & Answers* die voor die bijeenkomst is opgesteld.
Rekenkamer Onderzoeksopzet Jeugdbescherming	22 mei 2024	Besluit: 1. De gemeenteraad voor te stellen: a. De Jeugd Agenda 2024-2028, met uitzondering van de bijlage Uitvoeringsagenda Jeugd 2024-2025, vast te stellen; b. De incidentele kosten van de uitvoering in 2024-2026 van € 4.150.000 te dekken uit de reserve budgetoverheveling; 2. Het raadsvoorstel Jeugd Agenda 2024-2028 vast te stellen. 3. Het besluit tot het doen van een voorstel aan de raad inzake de Jeugd Agenda 2024-2028, d.d. 12 december 2023 met kenmerk 2023-267632, in te trekken. 4. De Reactie Nota Jeugd Agenda vast te stellen. 5. Onder voorbehoud van het vaststellen van de Jeugd Agenda door de gemeenteraad, het Uitvoeringsplan Jeugd 2024-2025 vast te stellen.
Raadsvoorstel vaststellen Jeugd Agenda 2024-2028	28 mei 2024	Zie hierboven
Jeugd Agenda	28 mei 2024	Zie hierboven.
Bijlagenboek Jeugd Agenda	28 mei 2024	Zie hierboven.
Reactienota Jeugd Agenda	28 mei 2024	Zie hierboven.
Wijzigingenoverzicht	28 mei 2024	Zie hierboven.

Stuk	Datum bij de raad	Toelichting
Formeel advies ASD Jeugd Agenda	28 mei 2024	Zie hierboven.
Informerende brief Duiding en aanpak van de stijgende jeugdzorgkosten	4 juni 2024	Het college informeert de gemeenteraad over de ontwikkelingen rondom de kostenbeheersing van de Jeugdzorg.
Bijlage Ontwikkeling van de aantallen en kosten Jeugdzorg	4 juni 2024	Zie hierboven.
Presentatie gemeenteraad Jeugd Agenda en financiën	26 juni 2024	Er zijn ambtenaren aanwezig om vragen vanuit de raad te beantwoorden.
Vergelijking Financiële tabel Jeugd Agenda incl. toelichting	5 juli 2024	
Uitvoeringsplan Jeugdhulp Friesland juni 2024	4 juli 2024	De gemeenteraad te informeren over de reactie van het college van Leeuwarden op het uitvoeringsplan van Jeugdhulp Friesland en de informerende brief aan de raad vast te stellen.
Jeugd Agenda Jouw toekomst jouw stem	18 juli 2024	
SDF Presentatie-Regiovisie	18 juli 2024	
SDF Presentatie-Toekomstscenario	18 juli 2024	
Kwartaalbrief stand van zaken ontwikkelingen in de Jeugdzorg	1 oktober 2024	Besluit 1. Het plan van aanpak voor de kostenbeheersing in de Jeugdzorg, zoals vervat in het Rapport 'Investeren in de toekomst', vast te stellen. 2. De gemeenteraad te informeren over actuele ontwikkelingen Jeugd en de informerende brief aan de raad vast te stellen.
Kwartaalverslag Jeugd Q2	1 oktober 2024	Zie hierboven.
Bijlage 1 Rapport-kostenbeheersing-jeugdzorg def	1 oktober 2024	Zie hierboven.
Bijlage 3 Onafhankelijke cliëntondersteuning	1 oktober 2024	Zie hierboven.
Bijlage 4 Herijking IKC Plus	1 oktober 2024	Zie hierboven.
Bijlage 5 Update Toeslagenaffaire	1 oktober 2024	Zie hierboven.
Informerende raadsbrief Jeugdhulp Friesland	22 oktober 2024	1. De gemeenteraad te informeren over de stand van zaken betreffende de uitvoering van interventies binnen het Uitvoeringsplan van Jeugdhulp Friesland, en de informerende brief aan de raad vast te stellen. 2. De informerende brief aan de raad beschikbaar te stellen aan de overige colleges van Burgemeester & Wethouders van Fryslân. (Collegebesluit 15 oktober 2024)
Informerende raadsbrief Jeugdhulp Friesland 2024	12 december 2024	

DSP-groep BV
Van Diemenstraat 410
1013 CR Amsterdam
+31 (0)20 625 75 37

dsp@dsp-groep.nl
KvK 33176766
www.dsp-groep.nl

DSP-groep is een onafhankelijk bureau voor onderzoek, advies en management, gevestigd aan de IJ-oevers in Amsterdam. Sinds de oprichting van het bureau in 1984 werken wij veelvuldig in opdracht van de overheid (ministeries, provincies en gemeenten), maar ook voor maatschappelijke organisaties op landelijk, regionaal of lokaal niveau. Het bureau bestaat uit 40 medewerkers en een groot aantal freelancers.

Dienstverlening

Onze inzet is vooral gericht op het ondersteunen van opdrachtgevers bij het aanpakken van complexe beleidsvraagstukken binnen de samenleving. We richten ons daarbij met name op de sociale, ruimtelijke of bestuurlijke kanten van zo'n vraagstuk. In dit kader kunnen we bijvoorbeeld een onderzoek doen, een registratie- of monitorsysteem ontwikkelen, een advies uitbrengen, een beleidsvisie voorbereiden, een plan toetsen of (tijdelijk) het management van een project of organisatie voeren.

Expertise

Onze focus richt zich met name op de sociale, ruimtelijke of bestuurlijke kanten van een vraagstuk. Wij hebben o.a. expertise op het gebied van transitie in het sociaal domein, kwetsbare groepen in de samenleving, openbare orde & veiligheid, wonen, jeugd, sport & cultuur.

Meer weten?

Neem vrijblijvend contact met ons op voor meer informatie of om een afspraak te maken. Bezoek onze website www.dsp-groep.nl voor onze projecten, publicaties en opdrachtgevers.

